

**LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TEISĖS ISTORIJOS KATEDRA**

AUDRIUS LESINSKAS

**NEAKIVAIZDINIŲ STUDIJŲ TEISĖS IR POLICIJOS VEIKLOS
PROGRAMA**

**TEISĖS MOKSLO IR PRAKTIKOS PROBLEMOS
„*TEISĖS*“ ŽURNALE 1922-1940 METAIS**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas –
profesorius habilituotas daktaras
Mindaugas Maksimaitis**

Vilnius, 2007

TURINYS

Įvadas	3
1. <i>Teisė</i> teisės mokslų ir praktikos leidinys: žurnalo temos, autoriai, struktūra ir apimtis	5
1.1. Žurnalo <i>Teisė</i> publikacijų problematika	5
1.2. Žurnalo <i>Teisė</i> autoriai	7
1.3. Teisininkų žurnalo struktūra ir apimtis	9
2. Žurnalo <i>Teisė</i> mokslinės publikacijos	13
2.1. Teisės istorija	13
2.2. Konstitucinė teisė	17
2.3. Civilinė teisė	20
2.3.1. Prievolių teisė	20
2.3.2. Šeimos teisė	21
2.3.3. Paveldėjimo teisė	23
2.4. Komerčinė teisė	26
2.5. Notariato teisė ir hipoteka	28
2.6. Civilinio proceso normų taikymo klausimai	30
2.7. Baudžiamoji teisė	33
2.8. Baudžiamojo Statuto komentarai	36
2.9. Administracinės teisės problemos	38
2.10. Tarptautinė teisė	39
2.11. Užsienio šalių teisė	41
2.12. Pastangos norminti teisinę terminiją	43
3. Žurnalas <i>Teisė</i> – teisės populiarinimo leidinys	47
3.1. Žurnalo <i>Klausimai ir atsakymai</i>	47
3.2. <i>Nuotrupos</i>	48
3.3. <i>Apžvalga</i>	49
3.4. <i>Juridinės literatūros naujienos</i>	50
3.5. Nekrologai	51
Pabaiga	54
Išvados	55
Santrauka	56
Summary	57
Literatūros sąrašas	58
Priedas	59

IVADAS

Lietuvai 1918 metais atgavus nepriklausomybę, šalyje galiojo gana sudėtinga teisinė sistema. Didžiojoje Lietuvos dalyje tebegaliojo paveldėti iš Rusijos imperijos įstatymai, kurie buvo nuolat keičiami ir pritaikomi tuometinės Lietuvos sąlygoms. Kaip pažymi prof. M. Maksimaitis, „Receptuoti Rusijos imperijos norminiai teisės aktai, tokiais pat nacionaliniais norminiais teisės aktais sistemingai ir gausiai novelizuojami – keičiami, papildomi ar panaikinami, valstybės gyvavimo pradžioje tapo pagrindiniu naujos kuriamos Lietuvos nacionalinės teisės šaltiniu“¹. Ne mažiau prie Lietuvos teisinės sistemos sudėtingumo prisidėjo ir Užnemunėje tebegaliojantis vadinamasis Napoleono Kodeksas, Palangos valsčiuje ir Zarasų apskrities dalyje galiojanti kiekvienai teritorijai skirtinga vadinamoji vietinė teisė², o Lietuvai atgavus Klaipėdos kraštą jame tebegaliojantys Vokietijos įstatymai.

Ne vien teisės partikuliarizmas lėmė sudėtingą Lietuvos teisinę situaciją – atkurtosios valstybės teisininkai – tiek teisės mokslininkai, tiek praktikai teisės mokslus buvo baigę užsienio universitetuose. Be to, nebuvo nei lietuviškosios, nei verstos į lietuvių kalbą teisinės literatūros bei teisinės periodikos.

Galima teigti, kad sprendžiant aktualias tarpukario Lietuvos teisės problemas nemenkai prisidėjo žurnalas *Teisė (Teisės mokslų ir praktikos laikraštis)*, apie kurį informacijos turime nedaug. Pvz., Bostone leistoje Lietuvių enciklopedijoje šiam leidiniui skirtos vos kelios eilutės³, o sovietmečiu Lietuvoje leistoje enciklopedijoje apie teisininkams skirtą leidinį tik užsimenama⁴.

Iki šiol publikacijos, skelbtos žurnale *Teisė (Teisės mokslų ir praktikos laikraštis)* dar nėra tyrinėtos ar aprašytos, taip pat nėra įvertinta jų reikšmė teisės istorijos mokslui, nėra išsamiai tyrinėta teisės mokslo ir praktikos problematika minėtame leidinyje. Nors šiuo metu turime mokslo darbų, tyrinėjusių tarpukario Lietuvos teisininkų rašytinį palikimą, jų teisinę veiklą (prof. M. Maksimaičio, prof. V. Andriulio, prof. E. Palskio ir kt. autorių darbai), tačiau darbų, skirtų mūsų minėtam žurnalui, nėra.

Žurnale *Teisė. (Teisės mokslų ir praktikos laikraštis)* skelbėsi tokie žymūs Lietuvos teisininkai kaip M. Romeris, P. Leonas, Janulaitis, J. Robinzonas, G. Rutenbergas, ilgametis žurnalo redaktorius A. Kriščiukaitis, ir kiti, mažiau Lietuvos teisės istorikų tyrinėti autoriai.

Tyrimo objektas. Darbe bus nagrinėjamos žurnalo *Teisė (Teisės mokslų ir praktikos laikraštis)* (toliau – žurnalas *Teisė*) publikacijos, skelbtos 1922-1940 metais žurnale, šių

---

¹ Maksimaitis M. Lietuvos teisės šaltiniai 1918-1940 metais. – Vilnius: Justitia, 2001, p. 73.

² Ten pat, p.49.

³ *Teisė* //Lietuvių enciklopedija. T. 30. – Boston: Lietuvių Enciklopedijos Leidykla, p. 494.

⁴ „*Teisė*“// Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. T. 11.- Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1983, p. 232..

publikacijų indėlis tuometinės teisinės minties plėtrai ir jurisprudencijos populiarinimui. Darbe išsamiau analizuojami reikšmingesni, autoriaus nuomone, straipsniai, atskleidžiama jų reikšmė teisės raidai Lietuvoje ir problematika, akcentuojama būtinybė rengti išsamesnes šių publikacijų studijas bei jų reikšmė Lietuvos teisės istorijai ir Lietuvos teisės istorijos tyrinėjimams.

Tyrimo dalykas - 1922-1940 metais Lietuvoje leistame žurnale *Teisė* skelbtų publikacijų problematika.

Darbo naujumas. Darbo tema iki šiol dar nenagrinėta. Apie kai kuriuos autorius nepavyko rasti šaltinių arba tyrinėjimai nepakankamai išsamūs. Taip pat nėra paskelbta straipsnių, publikuotų žurnale *Teisė*, tematika, nėra būtent šiam leidiniui skirta bibliografinio aprašo.

Magistrinio darbo tikslas - išanalizuoti pagrindines ir reikšmingiausias žurnalo *Teisė* publikacijas, atskleisti jų sąsajas su tarptautiniais to meto užsienio šalių teisės aktais, pagrįsti tyrinėjamame leidinyje publikuotų darbų reikšmę Lietuvos teisės istorijai. Siekiant nurodyto tikslo darbe keliami šie **uždaviniai**:

- išanalizuoti žurnalo *Teisė* publikacijas, aprašyti reikšmingesnius straipsnius tarptautinės teisės tema, Lietuvos Respublikos teisės aktus bei mokslinę literatūrą.
- nustatyti reikšmingesnius teisės istorijos ir teisės praktikos darbus, pagrįsti jų naujumą tuometiniame Lietuvos teisės darbų kontekste;
- pagrįsti būtinybę atskirai ištirti žurnale *Teisė* publikuotus darbus atsižvelgus į tuometinę teisės būklę Lietuvoje.

Tyrimo šaltiniai. Žurnale *Teisė* spausdinami teisės aktai, mokslo populiarinimo publikacijos teisės tema, publikacijos, analizuojančios tuometinius teisės aktus lyginamuoju istoriniu metodu ir lyginamuoju metodu, teisės istorikų ir istorikų darbai.

Tyrimo metodai. Naudojami sisteminės analizės, loginis, analitinis, lyginamasis, statistinis ir kiti metodai.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, trys skyriai, pabaiga, išvados, literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis bei priedas– žurnalo *Teisė* publikacijų sąrašas su nuorodomis į minėto leidinio metus ir numerį.

1. *Teisė* - teisės mokslų ir praktikos leidinys: žurnalo temos, autoriai, struktūra ir apimtis

1.1 Žurnalo *Teisė* publikacijų problematika

Kaip rašoma žurnalo 18 numeryje, „Draugijos steigiamasis susirinkimas įvyko 1920 m. pavasarį, netrukus po statuto (Teisininkų draugijos – aut. past.) įregistravimo; steigiamojo susirinkimo datos tiksliai nustatyti nepavyko, nes protokolo neužsiliko“⁵. Žinomi tik trys pirmosios Teisininkų draugijos valdybos nariai: P.Leonas, A.Kriščiukaitis, L. Noreika, „kitų dviejų pirmos valdybos narių pavardes nustatyti nepavyko, nes neliko jokių protokolų“⁶.

Teisininkų draugijos tikslai buvo nustatyti statute, t. y. Teisininkų draugija:

- „a) tyrinėja Lietuvos teisę,
- b) rengia įstatymų projektus ir svarsto vyriausybės parengtus įstatymų projektus,
- c) svarsto aukštosios teisių mokyklos steigimo ir Mokslo išguldymo klausimus,
- d) rengia paskaitas ir disputus teisės klausimais,
- e) leidžia periodinius spausdinius ir knygas,
- f) steigia ir laiko knygynus ir t.t.“⁷

Vadovaudamasi savo statutu, Lietuvos teisininkų draugija 1922 m. savo visuotiniame susirinkime nusprendė leisti savo laikraštį, kuris „galės surinkti išsiblaškiusias mūsų teisininkų jėgas rimtesniam darbui dirbti“⁸. Be to, kadangi „Mūsų teisėjai, teismo tardytojai, notarai ir teismo antstoliai gyvena visokiuose užkampiuose; juridinės literatūros dabar didžiausiai trūksta; kai kurie tų teismo darbininkų norėtų lavintis jurisprudencijos srity, bet negali; taigi teisininkų laikraštis bent kiek galės suteikti jiems geidžiamo juridinio peno“⁹. Naujai įkurtas leidinys buvo pavadintas *Teisė* (*Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*) (toliau – žurnalas *Teisė*). Žurnalo paantraštė nusakė, kokio pobūdžio tai bus leidinys ir kokiai skaitytojų auditorijai skirtas.

Nuo pirmojo žurnalo *Teisė* numerio jo redaktoriumi buvo A. Kriščiukaitis, vėliau, šiam mirus, žurnalo leidybai nuo 24-ojo iki pat 53-ojo numerio vadovavo J. Byla.

Nuo 1922 m. balandžio mėn. iki 1940 m. birželio mėn. išėjusiuose 52 numeriuose buvo išspausdinta tiek įvairių mokslinių straipsnių, tiek išaiškinimų dėl konkrečių normų taikymo, tiek informacinio pobūdžio publikacijų apie naujausias aktualias teisininkams knygas

⁵ Toliušis Z. Lietuvos Teisininkų draugijos dešimtmetis // *Teisė*. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p. 115.

⁶ Ten pat.

⁷ Ten pat, p.116.

⁸ Redakcijos žodis // *Teisė*. 1922, sausis-kovas, Nr. 1, p.1.

⁹ Ten pat.

(kartais pateikiamos ir šių knygų recenzijos). Be to, specialiame skyrelyje *Oficialinė dalis* pateikiama informacija apie naujai priimtus ar pakeistus įstatymus, skelbtus *Vyriausybės Žiniose*, Vyriausiojo Tribunolo sprendimus.

Žurnalas *Teisė* spausdino tiek teorinius, tiek praktinius straipsnius, žurnalo prieduose buvo spausdinamos išstisos knygos (pvz., žurnalo *Teisė* 2- 3 numerių priedas buvo žymaus Vokietijos filosofo R. von Iberingo knyga *Kova dėl teisės*), kitų šalių teisės aktai (pvz., 1927-1928 metais žurnalo *Teisė* prieduose buvo spausdinamos įvairių šalių konstitucijos) bei informacija apie kitus teisinei bendruomenei aktualius įvykius.

Žurnale *Teisė* spausdinamų publikacijų tematika labai įvairi: tai ir polemniai straipsniai, ir konkrečių galiojančių teisės aktų analizė, aiškinimas, ir pasiūlymai dėl galiojančių teisės aktų keitimo; taip pat spausdinami teisės teorijos, teisės istorijos darbai, analizuojami užsienio teisės aktai, yra lyginamosios teisės studijų, gvildenamas teisininkų praktikų darbas, teikiami siūlymai dėl praktinio darbo gerinimo. Reikšmingi ir žurnalo priedai – juose spausdinamos kitų šalių konstitucijos (Belgijos, Sovietų Sąjungos, Vokietijos ir kt.), Lietuvos teisės aktų projektai ir kt. Beveik kiekviename numeryje yra *Oficialinis skyrius*, kuriame skelbiama naujai priimtų įstatymų, Respublikos Prezidento įsakymų, Teisingumo Ministro įsakymų, kitų teisės aktų metrika, skelbiama, kokios knygos atsiųstos leidinio redakcijai, kita informacija. Be to, žurnale *Teisė* buvo spausdinama Vyriausiojo Tribunolo praktika, bibliografija, recenzijos, Teisininkų draugijos ataskaitos, kita informacija. Reikšmingas ir skyrius *Recenzijos ir bibliografija*, supažindinantis su teisės istorijos, teisės teorijos darbais bei darbais, skirtais praktikuojančiam teisininkui, pateikiama ilgesnė ar trumpesnė naujausių teisės srities veikalų anotacija.

Kaip minėjome, žurnalas *Teisė* buvo pradėtas leisti kaip Teisininkų draugijos leidinys. Minint šios draugijos dešimtmetį buvo akcentuota, kad „Draugija išleido ir ligšiol tebeleidžia pirmą ir vienintelį Lietuvoje juridinį leidinį žurnalą „Teisė“. Leisti teisės žurnalą buvo nutarta visuotiniame susirinkime 1921 metų gruodžio 4 dieną. Iš pradžios buvo numatyta leisti mėnesinis žurnalas; tačiau to sumanymo nepavyko tesėti“¹⁰. Advokatas Sugintas teigė, kad Teisininkų draugijos valdyba turėtų „ieškoti būdų teisininkams, ypač jauniems, duoti galimumo pasikeisti mintimis įvairiais teisės klausimais ir pasilavinti teoretinių teisės dalykų srityje“¹¹.

Kadangi žurnalas buvo sumanytas kaip Teisininkų draugijos leidinys, tad jame buvo spausdinami šios draugijos protokolai, iš kurių sužinome apie draugijos veiklą, teisininkams rūpimus ir svarstytus klausimus, apie Teisininkų draugijos suvažiavimus bei juose skaitytus pranešimus, apie draugijos planuojamą veiklą. Prof. Mykolas Romeris minėdamas žurnalo

---

¹⁰ Toliušis Z. Lietuvos Teisininkų Draugijos dešimtmetis // *Teisė*. 1930, Nr.18, liepos-gruodis, p.116. .

¹¹ Teisininkų Draugijos visuotinio susirinkimo protokolas // *Teisė*. 1934, Nr. 25, sausis- kovas, p.90.

penkiolikos metų sukaktį pabrėžė, kad „*Teisės*“ žurnalo penkiolika metų – mūsų sąlygomis tai jau labai žymus laikotarpis, apėmęs beveik visą Lietuvos valstybės gyvenimo laiką. Tuo pačiu šis laikotarpis apima beveik visą Lietuvos teisininkų profesinę veiklą, Lietuvos įstatymų leidimą ir iš viso teisinį tvarkymąsi, pagaliau teisės mokslo kūrybą Lietuvoje“¹².

1.2. Žurnalo *Teisė* autoriai

Kaip jau minėjome, pirmųjų dvidešimt trijų numerių žurnalo redaktorius buvo Lietuvos universiteto profesorius, Vyriausiojo tribunolo pirmininkas Antanas Kriščiukaitis, jam mirus, žurnalą redagavo Valstybės Tarybos narys, buvęs Vyriausiojo Tribunolo teisėjas Jurgis Byla.

Žurnale savo darbus yra išspausdinę daugiau nei 200 autorių – teisės teoretikų, mokslininkų (Mykolas Römeris, Petras Leonas, kt.), advokatų, teisėjų, visuomenės veikėjų ir kt. Taigi „Žurnale rašė daug teisininkų, todėl jame randame informacijos beveik apie visas teisės šakas“¹³.

Tikslaus autorių skaičiaus pasakyti negalime, nes daug straipsnių nepasirašyta arba pasirašyta inicialais (pvz., El. St.¹⁴, J. M.¹⁵, G. R.¹⁶), slapyvardžiu (pvz., Teisėjas V.¹⁷). Pasitaiko nepasirašytų (Teisėjų nepakeičiamumo klausimu¹⁸, Teisės terminai¹⁹) ar pasirašytų inicialais (A.P.²⁰) didelės apimties straipsnių. Ypač daug nepasirašytų ar pasirašytų vien inicialais straipsnių yra skyriuose *Apžvalga, Juridinės literatūros naujienos, Kritika, recenzijos ir bibliografija*. Peržvelgę žurnalo *Teisė* publikacijas galime daryti prielaidą, kad, pvz., El. St. galėjo pasirašyti El. Stankevičiūtė, G. R.- G. Rutenbergas, tačiau be išsamaus tyrimo to tvirtai teigti negalime. Manytume, kad inicialais pasirašytų ir iš viso nepasirašytų straipsnių autorystės nustatymas turėtų būti atskiro tyrimo tema. Be to, manome, kad toks tyrimas būtų reikšmingas teisės istorijos mokslui, nes tai ne tik paskatintų domėjimąsi atskirais tarpukario Lietuvos teisininkais ar teisinės minties skleidėjais, bet ir atskleistų iki šiol netyrinėtų teisininkų veiklą ir leistų apibūdinti jų reikšmę teisės istorijos mokslui.

¹² Römeris M. „*Teisės*“ žurnalo penkiolikos metų sukaktis // *Teisė*, 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p. 1.

¹³ Andriulis V. Lietuvos valstybės teisinės sistemos formavimo (1918.II.16-1949.VI.15) bruožai. Kn.: Lietuvos valstybės teisės aktai (1918.II.16-1949.VI.15). – V., 1996, p. XXIV.

¹⁴ El. St. Advokatų dalyvavimas rengiamam tardyme // *Teisė*. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p.241-246.

¹⁵ J. M. Dėl Teismų Santvarkos įstatymo 206 str. // *Teisė*. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p. 107-110.

¹⁶ Latvių civilinio proceso naujenybės // *Teisė*. 1935, Nr. 32, spalio-gruodis, p. 466-468.

¹⁷ Teisėjas V. Įstatymai ir gyvenimas // *Teisė*. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p. 67-72.

¹⁸ Teisėjų nepakeičiamumo klausimu // *Teisė*. 1939, Nr. 48, p. 313-321.

¹⁹ Teisės terminai // *Teisė*. 1922, Nr. 1, p. 53-56.

²⁰ A. P. 1351 m. D. L. Kunigaikščio Kęstučio ir Vengrų karaliaus Liudviko sutartis. // *Teisė*. 1940, Nr. 52, p. 251-256.

Rengdami šį darbą stengėmės kuo daugiau sužinoti apie visus autorius, skelbusius publikacijas žurnale *Teisė*, tačiau turėjome pripažinti, kad apie daugelį taip ir nepavyko rasti medžiagos. Gana daug medžiagos galime rasti apie M. Romerį, P. Leoną, A. Janulaitį, tačiau apie tokius kaip G. Rutenbergas, D. Krivickas, K. Laucius žinios labai šykščios. Bostone leistoje Lietuviškojoje enciklopedijoje bei šiuo metu Lietuvoje leidžiamoje Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje taip pat žinių randame nedaug.

Įdomu tai, kad visuose 52-uose numeriuose aptinkame tik šias šešias moteriškas pavardes: – Al. Bulotienė²¹, J. Deveikytė-Navakienė²², L. Purėnienė²³, El. Stankevičiūtė²⁴, T. Šabūnienė²⁵, M. Rutenbergienė²⁶. Tokių negausių autorių moterų būrelį sąlygojo, matyt, tai, jog tuometinėje Lietuvoje teisininko profesiją daugiausiai buvo įgiję vyrai, o ir apskritai valstybės tarnyboje ir kitose srityse moterų darbavosi nedaug.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę teisės srityje darbavosi Rusijos, Vokietijos, kitų šalių aukštųjų mokyklų absolventai ir tik maždaug 1928-1930 metais Lietuva išsiugdė savąją teisininkų kartą, tad tyrimui apie tai, kurias aukštąsias mokyklas yra baigę tuometiniai teisininkai, kokios mokyklos turėjo įtakos Lietuvos teisininkų formavimuisi ir pažiūroms galėtų būti skirtas atskiras darbas.

---

²¹ Bulotienė Al. Rengiamo tardymo 1929 m. lapkričio 12 d. pakeitimo reikšmė // *Teisė*. 1932, Nr. 21, sausis-birželis, p.8-33.

²² Deveikytė-Navakienė J. Svetimšaliai ir jų padėtis Lietuvoje pagal III Lietuvos Statutą // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.226-240.

²³ Purėnienė L. Šeimos pametimas ir jo sankcijos // *Teisė*. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p. 59-73; Šeimos rūpinimo apsauga // *Teisė*. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p. 119-131.

²⁴ Stankevičiūtė El. Pirmasis Tarptautinis Kriminologijos Kongresas // *Teisė*. 1938, Nr. 44, spalį-gruodis, p. 517-522.

²⁵ Šabūnienė T. Exemptio veritatis šmeižime // *Teisė*. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p. 280-288; Garbė ir jos įžeidimas // *Teisė*. 1938, Nr. 44, spalį-gruodis, p. 448-453.

²⁶ Rutenbergienė M. Moters teisinė padėtis šeimoje Latvijoje ir Lietuvoje // *Teisė*. 1935, Nr. 32, spalį-gruodis, p. 438-447.

1.3. Teisininkų žurnalo struktūra ir apimtis

Žurnalas *Teisė* visų pirma buvo sudarytas iš pagrindinės dalies, kurioje spausdinami įvairaus pobūdžio teisiniai straipsniai. Ši dalis smulkiau buvo neskirstoma, čia randame ir teorinio pobūdžio publikacijas, gvildenančią konstitucinės teisės problemas, ir teisės istorijos darbus, ir straipsnius, skirtus nagrinėti tuometines aktualias teises problemas. Šioje dalyje taip pat buvo spausdinami žurnalo autorių ir kitų žymių tuometinių teisininkų nekrologai, jame supažindinama su Lietuvos teisininkų draugijos veikla: spausdinami Draugijos posėdžių protokolai, gana smulkios ataskaitos apie gautas pajamas ir išlaidas, skelbiami konkursai teisės mokslų darbams.

Pradedant 9-uoju žurnalo *Teisė* numeriu, skaitytojai buvo supažindinami su bylų eiga Lietuvos teismuose (pateikiama statistinė medžiaga) - pirmą kartą buvo supažindinta su 1921-1925 metais nagrinėtomis bylomis. Kitą kartą, jau po kelerių metų pertraukos, 25-ajame numeryje taip pat buvo supažindinama su 1933 metų teismuose nagrinėtų bylų statistika. Vėlesniuose žurnalo numeriuose (su pertraukomis, neperiodiškai) taip pat būdavo spausdinamos žinios apie bylų eigą.

Žurnale *Teisė* išskiriamas skyrelis *Teismo kronika*, kuriame buvo trumpai supažindinama su svarbesnėmis bylomis ir jų eiga, iškeliami ir kritikuojami konkretaus teismo darbo trūkumai. Pvz., 3-ame numeryje vardijamos negerovės Marijampolės apygardos teisme²⁷ (darbuotojų trūkumas, esamų darbuotojų nerūpestingumas, darbo organizavimo negerovės) bei šiame teisme nagrinėti klausimai.

Mūsų analizuojamame žurnale buvo išskirtas skyrius *Vyriausiojo Tribunolo praktika*. Šiame skyriuje buvo ne tik pateikiami Vyriausiojo Tribunolo sprendimai, bet kartais pakankamai išsamiai supažindinama visa konkretaus sprendimo priėmimo eiga. Pvz., manytume, kad teisės istorijos mokslui vertinga medžiaga, pateikiama žurnalo *Teisė* 7-ame numeryje (sprendimas buvusio užsienio reikalų ministro Juozo Puricko byloje²⁸).

Žurnalo *Oficialinėje dalyje* išvardijami naujai priimti įstatymai, paskelbti Vyriausybės Žiniuose, spausdinami įstatymų pakeitimai, kartais būdavo spausdinami naujai priimti įstatymai (Pvz., 7-ame numeryje spausdinami *Veikusių Lietuvoje piniginių vienetų pakeitimo litais ir Skolinamųjų raštų registracijos įstatymai*²⁹), Respublikos Prezidento įsakymai.

Kai kurie žurnalo *Teisė* numeriai buvo skirti vienai temai. Pvz., 24-asis numeris buvo skirtas ilgamečio žurnalo redaktoriaus A. Kriščiukaičio atminimui, paskutinytis, 52-asis numeris spausdino straipsnius, skirtus Lietuvos teisės istorijai.

²⁷ Teismo kronika. Marijampolės Apygardos teismas // *Teisė*. 1922, Nr.3, p. 54.

²⁸ Vyriausiojo Tribunolo praktika // *Teisė*. 1925, Nr. 7, sausis-birželis, p. 65-86.

²⁹ Ten pat, p.63-65.

Negalime neatkreipti dėmesio į nuolatinis žurnalo *Teisė* skyrius *Juridinės literatūros naujienos*, *Kritika*, *recenzijos ir bibliografija*, kuriuose skaitytojas būdavo supažindinamas su žurnalo autorių perskaitytais anksčiau išleistais teisiniais leidiniais (lietuvių ir užsienio autorių), naujaisiais vertimais. Vertinga tai, kad dažnai buvo pateikiamos ne tik skaitytų leidinių anotacijos, bet ir išsamios recenzijos (šio skyriaus publikacijas išsamiau apžvelgsime kitoje mūsų darbo dalyje).

Kiti skyreliai, tokie kaip *Klausimai ir atsakymai*, *Nuotrupos*, nebuvo nuolatiniai, be to, juos kuravo, t. y. straipsnius jiems rašė koks vienas konkretus asmuo (šiuos skyrelius smulkiau aptarsime kitoje mūsų darbo dalyje).

Iš toliau mūsų sudarytos ir pateikiamos lentelės galime spręsti apie žurnalo *Teisė* periodiškumą bei apimtį.

1 lentelė

Numeris	Mėnesiai	Metai	Puslapių skaičius	Oficialinės dalies puslapių skaičius
1	Sausis - Kovas	1922	56	8
2	Balandis – Birželis	1922	52	12
3	Liepa - Rugsėjis	1922	56	19
4	1922 m. spalio mėn. – 1923 m.		49	18
5	Sausis - Balandis	1924	56	23
6	Gegužė - Gruodis	1924	77	23
7	Sausis - Birželis	1925	86	5
8	Liepa - Gruodis	1925	60	8
9	Sausis - Birželis	1926	85	10
10	Liepa - Gruodis	1926	78	6
11	Sausis - Birželis	1927	87	3
12	Liepa - Gruodis	1927	106	2
13	Sausis – Birželis	1928	72	16
14	Liepa - Gruodis	1928	120	10
15	Sausis - Birželis	1929	84	7
16	Liepa - Gruodis	1929	91	20
17	Sausis - Birželis	1930	78	10
18	Liepa - Gruodis	1930	138	18
19	Sausis - Birželis	1931	104	2
20	Liepa - Gruodis	1931	172	15
21	Sausis - Birželis	1932	66	14
22	Liepa - Gruodis	1932	97	20
23	Sausis - Birželis	1933	65	12
24	Liepa - Gruodis	1933	99	12
25	Sausis - Kovas	1934	107	7
26	Balandis - Birželis	1934	92	6
27	Liepa - Rugsėjis	1934	89	4
28	Spalis - Gruodis	1934	108	8
29	Sausis - Kovas	1935	97	8

30	Balandis - Birželis	1935	105	6
31	Liepa - Rugsėjis	1935	86	4
32	Spalis - Gruodis	1935	115	8
33	Sausis - Kovas	1936	124	4
34	Balandis - Birželis	1936	88	4
35	Liepa - Rugsėjis	1936	118	4
36	Spalis - Gruodis	1936	107	4
37	Sausis - Kovas	1937	170	4
38	Balandis - Birželis	1937	105	2
39	Liepa - Rugsėjis	1937	86	1
40	Spalis - Gruodis	1937	127	2
41	Sausis - Kovas	1938	160	4
42	Balandis - Birželis	1938	106	2
43	Liepa - Rugsėjis	1938	92	2
44	Spalis - Gruodis	1938	177	5
45	Sausis - Kovas	1939	122	12
46	Balandis - Birželis	1939	97	6
47	Liepa – Rugsėjis	1939	91	4
48	Rugsėjis - Spalis	1939	85	6
49	Lapkritis - Gruodis	1939	86	7
50	Sausis - Vasaris	1940	90	6
51	Kovas - Balandis	1940	104	6
52	Gegužis – Birželis	1940	102	

Žurnalo *Teisė* periodiškumas ir apimtis

Peržvelgę pateiktą lentelę galime daryti išvadą, kad jeigu iš pradžių per metus buvo išleidžiami vos du trys žurnalo numeriai (1923 m. išėjo vienas numeris), tai vėliau, nuo 1934 m., jau išleidžiama po keturis numerius (tik 1940 m. dėl suprantamų priežasčių išėjo trys numeriai). Nevienoda buvo ir žurnalo apimtis – jeigu jungtinį 1922 m. spalio mėn. – 1923 m. numerį sudarė tik 49 puslapiai, tai vėliau *Teisės* puslapių skaičiaus vidurkis siekė 100 puslapių (storiausias numeris, 44- asis, buvo 177 puslapių).

Tikslaus kiekvieno žurnalo *Teisė* numerio tiražo nustatyti nepavyko, tačiau, pvz., žurnalo 15 numeryje rašoma, kad „Ligi 1929 m. sausio 1 d. išleista „Teisės“ 14 numerių po 1000 egz.“³⁰, o dar iš kito žurnalo numerio sužinome, kad ir 15-18 numerių tiražas buvo po 1000 egz.³¹. 25-ajame numeryje randame informaciją, kad 23-ojo numerio išleista 500, 24 – 1000 egz.³², 1937 m. žurnale pateikiama informacija, kad „1936 metais išleista žurnalo „Teisė“ keturi numeriai, kiekvieno po 600 egz.“³³

³⁰ Iš Teisininkų Draugijos 1928 metų apyskaitos // *Teisė*. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 78.

³¹ Toliušis Z. Lietuvos Teisininkų draugijos dešimtmetis // *Teisė*. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p. 116.

³² Teisininkų Draugijos visuotinio susirinkimo protokolas // *Teisė*. 1934, Nr. 25, sausis-kovas, p. 87.

³³ Lietuvos teisininkų D-jos 1937 m. visuotinio susirinkimo protokolas // *Teisė*. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p. 150.

Nesiimsime vertinti visų žurnalo publikacijų kokybės ir svarbos, manome, kad tai turėtų būti atskiro tyrimo tema, tačiau negalime nepastebėti, kad pastangos žurnalo *Teisė* pagalba skleisti teisinę mintį ir idėjas, populiarinti teisės mokslą bei bendromis pastangomis ieškoti sprendimų būdų įvertinant sudėtingą tuometinę Lietuvos teisinę terpę buvo reikšmingos tuometinei visuomenei bei dabartiniam teisės istorijos mokslui.

2. Žurnalo *Teisė* mokslinės publikacijos

2.1. Teisės istorija

Šiame darbo skyrelyje atskirai apžvelgsime ir paanalizuosime svarbesnius, šio darbo autoriaus nuomone, teisės istorijos darbus, spausdintus žurnale. 1918–1940 metais Lietuvoje teisės istorijos darbai nebuvo sistemingai rašomi, teisės istorija nebuvo išsamiai tyrinėjama, tačiau žurnale *Teisė* spausdinti teisės istorijos darbai svarbūs šiuolaikiniams teisės istorijos tyrinėjimams.

Pirmiausiai išskirtumėm A. Janulaičio straipsnį *Teisės istorijos reikšmė*, kuriame apžvelgiamos teisės istorijos atsiradimo aplinkybės, raida, pagrindžiama būtinybė studijuoti tiek savo šalies, tiek užsienio valstybių teisės istoriją. Autorius pateikia teisės istorijos apibrėžimą: „*Teisės istorija* tyrinėja plėtojimąsi teisinių dėsnių, arba taisyklių, kurias nustato teisė, eidama kitais keliais, negu dorovė ir religija žmonių savitarpyje arba tarp atskirų žmonių ir organizuotos visuomenės. Teisės istorija savo esmėje yra istorinis tyrinėjimas tiks pat, kaip ir politinė istorija; jos galimybės ir metodas bus tokie pat, kaip ir kitokio istorinio pažinimo“³⁴. Autorius atskiria teisės istoriją nuo *dogmatikos* ir teigia, kad „Teisės istorija – judėjimas, amžinas teisinių dėsnių ir įstatymų atsiradimas ir nykimas, viso to priežasčių ištyrimas“³⁵. Teigiama, kad „Teisė – gyvenimo reiškiny, todėl negalima jos išimti iš kitų gyvenimo reiškinių, ji turi eiti visos kultūros upeliu, kiek ta kultūra daro įtakos teisės formai, teisei susidaryti; atsižiūrint į šią kultūrą, tegalima ir tereikia ji suprasti“³⁶. Straipsnyje konstatuojama, kad viena teisinė sistema veikia trim būdais: „praryjimo (absorptio)“, „perėmimo (receptio)“ ir „susiliejiimo“. Pagrindžiama būtinybė studijuoti teisės istoriją ne tik būsimiesiems teisininkams, bet ir studijuojantiems kitus mokslus (pvz., būsimiems politikams). A. Janulaitis savo darbe atskleidžia teisės istorijos sąsajas su kitais mokslais, apžvelgia teisės istorijos mokyklas, tyrimo objektą ir svarbą, trumpai apibūdina teisės istorijos raidą užsienio valstybėse. Straipsnio pabaigoje pateikiamas naudotos literatūros sąrašas. Manytume, A. Janulaičio straipsnis aktualus ir šiandien studijuojantiems teisės istoriją.

Kitas to paties autoriaus straipsnis *Kaip buvo panaikintas Lietuvos statutas*³⁷ pateikia tyrimą, kaip 1840 metais buvo panaikintas Lietuvos Statutas, veikęs ne tik Lietuvos, bet

³⁴ Janulaitis A. Teisės istorijos reikšmė. // *Teisė*. 1924, gegužės-gruodis, Nr. 6, p. 35.

³⁵ Ten pat, p.36.

³⁶ Ten pat.

³⁷ Janulaitis A. kaip buvo panaikintas Lietuvos Statutas.//*Teisė*. 940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.195-200.

ir dabartinės Ukrainos, Gudijos, Lenkijos teritorijoje, kas buvo šio dokumento panaikinimo iniciatorius ir kokios šio teisyno panaikinimo priežastys bei pasekmės Lietuvai. Straipsnyje taip pat atskleidžiama, kuriose valstybėse veikė Lietuvos Statutas. Straipsnis, manytumėm, aktualus ir šiandien tyrinėjant Lietuvos Statuto veikimo teritorijas ir panaikinimo aplinkybes ir priežastis.

Kitas žurnalo autorius, publikavęs darbus iš teisės istorijos, Bernardas Fridmanas. Straipsnyje *Prigimtinės teisės idėja*³⁸ apžvelgiamos prigimtinės žmogaus teisės, tarp jų ir nuosavybės teisė, šių teisių istorinė raida. Teigiama, kad apie šias teises turi žinoti ne tik teisininkai, bet ir visuomenė, todėl būtina visuomenę šviesti. Akcentuojama, kad „Prigimtinės teisės klausimas senai jau buvo gvildenamas galvočių ir humanistų“³⁹, teigiama, kad „Nuosavybės teisės principą peržengus, eina religinis atbukimas ir apskritai tikybos jausmo susilpnėjimas, o tatau visais atžvilgiais veda prie doros žlugimo“⁴⁰. Teikdamas išvadas autorius remiasi H. Grocijaus, Hobso, Bliunčli, Miltono, Spinozos ir kt. mokslininkų veikalais.

Teisės istorijos darbus žurnale publikavo ir D. Gecas. Jo straipsniai *Visuomeniniai santykiai Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštijoje XV ir XVI šimtmečiuose*⁴¹, *Romėnų teisės orientalizacija*⁴², *Senasis Įstatymas (Biblija), kaip teisės paminklas*⁴³ buvo aktualūs studijuojant Lietuvos teisės istoriją tuometinėje Lietuvoje bei verti ir šiuolaikinio tyrėjo dėmesio.

Autorius straipsnyje *Visuomeniniai santykiai Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštijoje XV ir XVI šimtmečiuose* po nedidelio ekskurso į dar senesnę Lietuvos praeitį nagrinėja XV-XVI amžiuose susiformavusios *kunigaikštiškos-poniškos* klasės atsiradimo sąlygas ir aplinkybes, pateikiama visuomeninių santykių raida tuo metu, Statutų atsiradimo aplinkybės ir jų reikšmė, svarbiausios tarptautinės sutartys, teisės aktais įteisintos bajorijos privilegijos (Kazimiero privilegija, Zigmanto I privilegija, Magdeburgo teisės ir kt.), 1565-1566 metų reforma ir kt. Pateikiamas literatūros sąrašas.

Straipsnyje *Romėnų teisės orientalizacija* analizuojamas romėnų teisės plitimas ir recepcija kitų šalių ir tautų teisinėse sistemose, trumpai apibūdinama Egipto teisės atsiradimo ir plitimo istorija ir graikų teisės įsigalėjimas užkariauotose Egipto žemėse. Išskiriama „Graikų-Aigipto“ teisinė sistema prievolių, sutarčių, nuosavybės, šeimos, paveldėjimo teisėse. Straipsnyje siekta „nurodyti 1) kokie buvo elenizuotos Rytų teisės bendri bruožai ir 2) kuria linkme elinistinė Rytų teisė veikė Romėnų teisę“⁴⁴.

³⁸ Fridmanas B. Prigimtinės teisės idėja. // Teisė. 1924, Nr. 6, gegužės-gruodis, p. 1-21.

³⁹ Ten pat, p.5.

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ Gecas D. Visuomeniniai santykiai Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštijoje XV ir XVI šimtmečiuose. // Teisė, 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 369-383.

⁴² Gecas D. Romėnų teisės orientalizacija. // Teisė. 1928, Nr. 13, sausis – birželis, p. 1-15

⁴³ Gecas. D. Senasis Įstatymas (Biblija), kaip teisės paminklas. // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p. 1-23.

⁴⁴ Gecas D. Romėnų teisės orientalizacija. // Teisė. 1928, Nr. 13, sausis – birželis, p.15.

Publikacijoje *Senasis Įstatymas (Biblija), kaip teisės paminklas* autorius, tyrinėdamas Bibliją, kaip teisės paminklą, teigia, kad „Penkiaknygis – Penketas Mozės Knygų yra teisės paminklas ne tik toje savo daly, kur jis nurodo, kaip reikia elgtis, bet ir tose dalyse, kur nustato, kaip elgtis nereikia“⁴⁵. Straipsnyje autorius nagrinėja bendrąją teisės istoriją kildindamas ją iš papročių ir pirmųjų socialinių santykių. Taip pat aptariama Izraelio ir Palestinos socialinė kultūra. Smulkiau analizuojamas santuokos institutas, vienuolystė, kunigų luomo formavimasis, paveldėjimo teisė. Atskirame darbo skyriuje nagrinėjami baudžiamosios teisės klausimai.

Kalbėdami apie teisės istorijos publikacijas, negalime nepaminėti A. Tamošaičio *Romos imperatoriaus Augusto kadukinių įstatymų*⁴⁶. Straipsnyje analizuojami du Augusto įstatymai: *Lex Julia de maritandis ordinibus* ir *Lex Papia Poppaea*, kurie teisinėje literatūroje dar vadinami *Kadukiniais įstatymais*. Autoriaus nuomone, šie įstatymai „gerokai supainiojo darnią ir gražiai pasirutuliojančią romėnų paveldėjimo teisės sistemą“⁴⁷.

Reikšmingi teisės istorijos tyrinėjimams ir kiti A. Tamošaičio straipsniai, tyrinėjantys romėnų teisę: *Humaniškumo principų įsigalėjimas romėnų šeimos teisėje*⁴⁸, *Naujasis atradimas romėnų teisėje*⁴⁹ ir *Svetimų teisų įtaka romėnų teisei*⁵⁰. Pirmajame straipsnyje teigiama, kad „Kaip kiekvienos teisės, taip ir romėnų teisės kūrėjo didžiausias menas ir išmintis yra mokėti teisę tinkamai humaniškumu dozuoti, nes permaža humaniškumo dozė teisę paverčia plika prievarta ir net sauvale, o perdidelė humaniškumo dozė teisę gali paversti utopija“⁵¹. Straipsnyje apibūdinama romėnų šeima, istorinėje perspektyvoje peržvelgiamos atskiros šeimos teisės ir sritys, istoriniu aspektu analizuojamos moters turtinės teisės šeimoje, vaikų teisės. Antrajame straipsnyje pateikiami faktai, kai 1933 m. italė Norisa Kaire antikvare nusipirko rankraštį, kuris pasirodė esąs Gajaus *Institutiones* fragmentu. Pateikiamas šio fragmento vertimas bei pastabos ir pagrindžiama šio atradimo svarba teisės ir mokslo istorijai. Trečiasis straipsnis skirtas nagrinėti kitų teisų įtaką romėnų teisei atskirais istoriniais periodais. Teigiama, kad tyrinėjant romėnų teisės istoriją būtina nagrinėti romėnų ryšius su kitomis tautomis, tyrinėjant istorijos mokslą taikyti ne tik istorinį-metodinį metodą, bet ir lyginamąjį, bei nagrinėti romėnų teisės recepciją.

⁴⁵ Gecas. D. *Senasis Įstatymas (Biblija), kaip teisės paminklas*. // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p.2.

⁴⁶ Tamošaitis A. *Romos imperatoriaus Augusto kadukiniai įstatymai*. // Teisė. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 254-269

⁴⁷ Ten pat, p. 2.

⁴⁸ Tamošaitis A. *Humaniškumo principų įsigalėjimas romėnų šeimos teisėje* // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p. 357-369; 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.24-42.

⁴⁹ Tamošaitis A. *Naujasis atradimas romėnų teisėje* // Teisė. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.1-19

⁵⁰ Tamošaitis A. *Svetimų teisų įtaka romėnų teisei* // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.55-63.

⁵¹ Tamošaitis A. *Humaniškumo principų įsigalėjimas romėnų šeimos teisėje* // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p.357-358.

Negalime nepaminėti ir svarbaus K. Šalkauskio atlikto tyrimo *Bylos dėl spaudos lietuvių raidėmis*⁵². Publikacijoje prisimenamas draudimas spausdinti lietuvių raštus (nuo 1865) lietuviškais ir lotyniškais rašmenimis, apžvelgiamos pastangos susigrąžinti lotyniškąjį raidyną bei bylos, susijusios su teise spausdinti lietuviškais rašmenimis. Taip pat prisimenama, kad su šiomis bylomis dirbo žydų tautybės advokatai M. Ganfmanas ir prof. Kaminka. Straipsnio pabaigoje pateikiama bibliografija. Manytumėm, kad straipsnis reikšmingas, nes tokio pobūdžio bylos iki šiol dar nėra pakankamai ištyrinėtos teisės istorijos aspektu.

Turime pastebėti, kad paskutinyasis, 52- asis, žurnalo *Teisė* numeris ištiesai skirtas teisės istorijos darbams. Be jau mūsų minėto A. Janulaičio straipsnio *Kaip buvo panaikintas Lietuvos statutas*, spausdinami prof. J. Lappo *Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės XVI-jo amžiaus įstatymų kodifikacija*⁵³ (pateikiama Lietuvos Statuto (visų redakcijų) priėmimo istorija, atskleidžiama jo svarba LDK ir kitoms valstybėms), V. Stankevičiaus *Lietuvos statutas ir Hammurabio Kodeksas*⁵⁴ (lyginamuoju istoriniu metodu tyrinėjami Lietuvos Statutas ir Hamurabio teisynas), Al. Platerio *Lietuvos Statuto panaikinimo 100 metų sukaktis*⁵⁵ (analizuojama Lietuvos Statuto panaikinimo aplinkybės bei pasekmės), *J. Deveikytės-Navakienės Svetimšaliai ir jų padėtis Lietuvoje pagal III Lietuvos Statutą* (aiškinamasi, kokią globą suteikdavo Lietuvos valstybė svetimšaliams, kokias teises ir kokias pareigas turėdavo atvykėliai, kokie dokumentai (be III Lietuvos Statuto) tai liudija. Pateikiamas literatūros sąrašas)⁵⁶, Jono Lappo (iun.) *1588 metų Lietuvos Statutas ir jo laiko sutartiniai nuostatai*⁵⁷ (tyrinėjamos 1588 metų Lietuvos Statuto sutartinių santykių nuostatos, pateikiamos išvados, analizuojami kiti išlikę teisės aktai, susiję su sutartiniais santykiais), *A.P. 1351 metų D. L. Kunigaikščio Kęstučio ir Vengrų karaliaus Liudviko sutartis*⁵⁸ (analizuojama 1351 metų Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Kęstučio ir Vengrijos karaliaus Liudviko taikos sutartis, jos reikšmė tolesniems Lietuvos ir Vengrijos santykiams, analizuojamos sutarties sudarymo aplinkybės bei sutarties šalių priesaikos reikšmė), Al.M. *Lietuvos įstatymų kodifikacija XIX a. pirmoje pusėje*⁵⁹ (apžvelgiama įstatymų kodifikacijos raida bei kodifikavimo aplinkybės

⁵² Šalkauskis K. *Bylos dėl spaudos lietuvių raidėmis*. // *Teisė*. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 305-312; Nr. 32, spalio-gruodis, p. 403-410; 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.101-102.

⁵³ Lappo J. *Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės XVI-jo amžiaus įstatymų kodifikacija* // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.200-213.

⁵⁴ Stankevičius V. *Lietuvos statutas ir Hammurabio Kodeksas* // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.214-218.

⁵⁵ Plateris Al. *Lietuvos Statuto panaikinimo 100 metų sukaktis* // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.218-226.

⁵⁶ Deveikytė-Navakienė J. *Svetimšaliai ir jų padėtis Lietuvoje pagal III Lietuvos Statutą*.// *Teisė*. Nr. 52, gegužis-birželis, p.226-240.

⁵⁷ Lappo Jonas (iun.). *1588 metų Lietuvos Statutas ir jo laiko sutartiniai nuostatai* // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.240-251.

⁵⁸ A. P. *1351 metų D. L. Kunigaikščio Kęstučio ir Vengrų karaliaus Liudviko sutartis* // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.251-256.

⁵⁹ Al. M. *Lietuvos įstatymų kodifikacija XIX a. pirmoje pusėje* // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.256-261.

Lietuvoje XIX a. pirmoje pusėje), V. K. Čepo *Pagrindinės paveldėjimo teisės idėjos*⁶⁰ (apibūdinamas paveldėjimo institutas, paveldėjimo teisės, ištakos, raida, sąsajos su Hėgelio filosofija), St. Tomonio „*Laisvosios teisės*“ *sąjūdis*⁶¹ (apžvelgiama „laisvosios teisės“ mokykla, jos raida, pagrindinės idėjos ir žymiausi šios mokyklos atstovai bei idėjų propaguotojai, pateikiamas literatūros sąrašas).

52- jame žurnalo numeryje spausdinamas M. J. Adomaičio straipsnis *Mykolas Speranskis*⁶². Minint mokslininko, teisininko, rusų „Įstatymo Svodo“ rengėjo Mykolo Speranskio mirties 100 metines, apžvelgiama šio mokslininko biografija, darbai bei šių darbų reikšmė teisės raidai. Šiame numeryje spausdinamas ir teisės istorijos mokslui reikšmingas A. Janulaičio straipsnis *Mykolas Römeris (60 m. amžiaus sukaktis)*⁶³, pateikiantis daug iškilus teisės mokslininko biografijos faktų.

Trumpai apžvelgę reikšmingesnius, šio darbo autoriaus nuomone, žurnalo teisės istorijos straipsnius (visos publikacijos teisės istorijos tema pateikiamos darbo Priede) galime teigti, kad jų tyrimas pasitelkus šiandien žinomus teisės istorijos faktus būtų reikšmingas tolesnei Lietuvos teisės istorijos raidai.

2.2. Konstitucinė teisė

Didelė žurnalo *Teisė* publikacijų dalis skirta konstitucinei teisei– tai ir suprantama, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir sprendžiant valstybingumo klausimus pagrindiniam šalies įstatymui ir jo įgyvendinimui turėjo būti skirtas ypatingas dėmesys. Konstitucinės teisės tyrinėjimui skirtas ne vienas Lietuvos teisės istoriko darbas ir, savaime suprantama, tuose darbuose neapsieita ir be žurnalo *Teisė* publikacijų tyrinėjimo, todėl čia pateiksime tik svarbiausių arba dar nepakankamai išsamiai tyrinėtų straipsnių apžvalgą.

Jau pirmajame *Teisės* numeryje M. Römeris straipsnyje *Lietuvos Suvereninė Valdžia Konstitucijos projektu*⁶⁴ svarstė suvereniteto ir valstybės suverenios valdžios klausimus. M. Cimkauskas trečiajame numeryje straipsnyje *Kuriais įstatymais gyvena Lietuvos Valstybė?*⁶⁵ gvildeno teisės teorijos klausimus: teisės ir valstybės santykį, teisės normų sistemą Lietuvoje. Atkreipiamas dėmesys į įstatymų leidybos svarbą, kai kurių teisės aktų prieštaravimą Konstitucijai, taip pat atkreipiamas dėmesys į visų lygybės prieš įstatymą svarbą. M. Cimkauskas

⁶⁰ Čepas V. K. Pagrindinės paveldėjimo teisės idėjos // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.278-286.

⁶¹ Tomonis St. „Laisvosios teisės“ sąjūdis // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.287-296.

⁶² Adomaitis M. J. Mykolas Speranskis // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.261-276.

⁶³ Janulaitis A. Mykolas Römeris. (60 m. amžiaus sukaktis) // *Teisė*. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.276-278.

⁶⁴ Römeris M. Lietuvos Suvereninė Valdžia Konstitucijos projektu // *Teisė*. 1922, sausis-kovas, Nr. 1, p. 3-12.

⁶⁵ Cimkauskas M. Kuriais įstatymais gyvena Lietuvos Valstybė? // *Teisė*. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p.23-27.

atkreipia dėmesį, kad Lietuvoje, atgavusioje nepriklausomybę, tebegaliojant kitų šalių įstatymams susidaro daug prieštaravimų: „sunkumų atsiranda, kai atskiros įstatymų dalys nėra suderintos, ir mes aiškiai matome, kaip yra reikalinga sistematiškai peržiūrėti visi senieji įstatymai ir suderinti su naujaisiais“⁶⁶.

Žurnale pirmą kartą pasirodė M. Römerio svarbūs konstitucinei teisei, jos istorijai straipsniai, kurie iki šiol cituojami mokslininkų darbuose. Iš dešimties šio mokslininko publikuotų žurnale *Teisė* straipsnių konstitucinės teisės tema paminėsime kelis.

Straipsnyje *Įvykęs faktas ir teisinė tikrybė*⁶⁷ analizuojamos Klaipėdos krašto atitekimo Vokietijai aplinkybės bei pasekmės Lietuvai. Klaipėdos krašto „perleidimas“ Vokietijai įvardijamas kaip prieštaraujantis Konstitucijai. Autorius teigia, kad „Klaipėdos krašto „perleidimas“ tebėra tik agresijos aktas ir faktinis teritorijos pagrobimas, jos okupavimas, bet ne teisinis perleidimas. Savo titulu į Klaipėdos kraštą Lietuva nėra praradusi“. Straipsnyje *Seimo rinkimų įstatymo problema*⁶⁸ kritikuodamas 1936 m. Seimo rinkimų įstatymą autorius pastebi, kad „įstatymas savo padariniais kliudo konstitucijos nuostatoms veikti. O kadangi rinkimų įstatymas yra paprastas, kuris yra konstitucijai subordinuotas ir negali jos veikimui kenkti arba jį iškreipti, tai jis arba pats turi būti reformuotas arba reformuota turi būti visuotiniu lygiu balsavimu ta vietos savivaldybės konstrukcija, kurią Seimo rinkimų įstatymas sunaudoja kandidatams į Seimą siūlyti. (...) tai yra viena pirmųjų pamatinių reformų, kurių reikalauja tiksliai mūsų centro valdžios organizacija“. Publikacijoje *Įstatymų konstitucingumas*⁶⁹ polemizuojama su Antano Sauginto straipsniu. Akcentuojama Konstitucijos viršenybė kitų įstatymų atžvilgiu, t.y. „Paprastasis įstatymas, kuris prieštarautų konstitucijai, būtų nekonstitucingas, t.y. neteisėtas, o kaip neteisėtas jis neturėtų veikti, vadinasi, jo imperatyvas būtų neprivalomas tiems, į kuriuos jis kreipiamas, ir neturėtų būti laikomas tų, kuriems pavesta įstatymai taikyti“. Straipsnyje iškeliami institucijos, turinčios spręsti, ar įstatymas atitinka konstituciją, klausimas. Straipsnyje svarstoma, kokia institucija turėtų (ir galėtų) vykdyti įstatymų konstitucingumo kontrolę. Daroma išvada, kad „įstatymų aiškinimas ir taikymas sudaro vieną iš atsakingiausių ir sunkiausių teismo funkcijos elementų.“

Manome, kad negalime nepaminėti P. Ysako trijuose žurnalo numeriuose spausdintos publikacijos *Rinkimų teisė Lietuvoje*⁷⁰, kurioje apžvelgiama rinkimų ir rinkimų teisės istorinė raida iki Lietuvos valstybės atkūrimo. Pateikiami istoriniai duomenys apie rinkimus LDK į Seimą, taip pat renkant Žemiečių Teismo, Tribunolo narius ir apie pavieto urėdų, seniūnų

⁶⁶ Ten pat, p.25.

⁶⁷ Römeris M. Įvykęs faktas ir teisinė tikrybė // *Teisė*. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.249-258.

⁶⁸ Römeris M. Seimo rinkimų įstatymo problema“ // *Teisė*. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p. 221-231.

⁶⁹ Römeris M. Įstatymų konstitucingumas. // *Teisė*. 1925, Nr. 7, sausis- birėlis, p. 1-16.

⁷⁰ Ysakas P. Rinkimų teisė Lietuvoje // *Teisė*. 1924, Nr. 6, gegužės-gruodis, p.52-65; 1925, Nr. 7, sausis- birėlis, p.17-38; Nr.8, liepos-gruodis, p. 1-22.

rinkimus. Analizuojama rinkimų teisė Lietuvoje atkūrus nepriklausomybę. 1919 m. lapkričio 20 d. Rinkimų įstatymas nustatė, kad „Lietuvos Steigiamojo Seimo nariai renkami visuotiniu, tiesiu, lygiu ir slaptu balsavimu proporcionaline sistema. Teisę dalyvauti rinkimuose turi visų tikybių ir tautybių Lietuvos piliečiai, tiek vyrai, tiek moterys, kuriems, pradedant daryti rinkimų sąrašus, yra suėję 21 metai amžiaus.“ Aptariami asmenys, kuriems atimta rinkimų teisė ir kuriems suteikta pasyvioji rinkimų teisė (būti renkamiems). Pateikiama rinkimų komisijų sudarymo tvarka ir kompetencija. Aptariamas 1922 m. liepos 27 d. Seimo rinkimų įstatymas, jo naujovės palyginti su 1919 m. lapkričio 20 d. Rinkimų įstatymu. Analizuojami rinkimai į savivaldybes bei 1922 m. Konstitucijos nuostatos dėl rinkimų.

Atkreiptinas dėmesys į kito mūsų teisės kūrėjo, mokslininko P. Leono darbus. Straipsnyje *Konstitucijos 23-is § ir jo santykis su įvairiomis mūsų įstatymdavystės novelomis*⁷¹ diskutuojama teisingumo klausimais. Teigiama, kad “Toli gražu ne visi įstatymai siekia realizuoti teisingumą”. Straipsnį sudaro trys dalys: 1) Socialinio gyvenimo pagrindas yra ekonomika; 2) Socialinė teisė; 3) Ekonomikai ir socialumo pradui veikiant, imperatyviai vyksta teisės reformos socialumo linkme. Tokių reformų pasireiškimai Lietuvos įstatymdavystėje. Straipsnyje mintys grindžiamos iškilų teisės mokslininkų darbais, analizuojama situacija Lietuvoje, pateikiama išsami bibliografija. Publikacijoje *Profesoriaus L. Duguit asmens subjektyvinė teisė ir valstybės valdymo teisė ir jo pažiūrų kritika*⁷² analizuojami teisės teoretiko L. Duguit darbai, polemizuojama pateikiant argumentus, pateikiamas darbų vertinimas.

A. Sauginto straipsnyje *Įstatymų konstitucingumas*⁷³ apžvelgiamas rašytinių konstitucijų atsiradimas, konstitucinių ir kitų įstatymų skirtumai, Vakarų Europos ir JAV įstatymų konstitucingumas, apibrėžiama sąvoka „įstatymų konstitucingumas“, Lietuvos įstatymų konstitucingumas. Remiamasi Jellineko, A. Esmeno, A. Daisi darbais. Austrijos Konstitucinio Teismo sudėtis, rinkimai į konstitucinio teismo teisėjus, darbo organizavimas, kompetencija, procesas, teismo sprendimų vykdymas apžvelgiami A. Tamošaičio straipsnyje *Austrijos konstitucijos teismas (Verfassungsgerichtshof)*⁷⁴.

Trumpai apžvelgę dalį žurnale *Teisė* spausdintų mokslinių publikacijų konstitucinės teisės tema, nesuklysimė teigdami, kad į jas nuolat bus atsigręžta tyrinėjant tarpukario Lietuvos įstatymų atitikimą pagrindiniam įstatymui bei gilinantį į Lietuvos konstitucinės teisės istoriją.

⁷¹ Leonas P. Konstitucijos 23-is § ir jo santykis su įvairiomis mūsų įstatymdavystės novelomis// *Teisė*. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.10-23.

⁷² Leonas P. Profesoriaus L. Duguit asmens subjektyvinė teisė ir valstybės valdymo teisė ir jo pažiūrų kritika// *Teisė*. 1924, Nr. 5, sausis-balandis, p. 1-13.

⁷³ Saugintas A. Įstatymų konstitucingumas. // *Teisė*. 1924, Nr. 6, gegužės-gruodis, p.22-32.

⁷⁴ Tamošaitis A. Austrijos konstitucijos teismas (Verfassungsgerichtshof). // *Teisė*. 1926, Nr.9, sausis- birželis, p. 23-32.

2.3. Civilinė teisė

Kaip jau minėjome, tarpukariu Lietuvoje veikė sudėtinga teisinė sistema. „Pagal receptuotų teisės sistemų veikimą teritoriniu požiūriu Lietuva 1928-1940 m. laikotarpiu skirstytina į pagrindinę dalį (Žemaitiją ir Aukštaitiją), Suvalkiją, Kuršo dalį (Palanga su apylinkėmis bei nedideliu lopinėliu Zarasų apskrityje) ir Klaipėdos kraštą. Pagrindinėje Lietuvos dalyje, Suvalkijoje ir Kurše veikė vieninga civilinė procesinė teisė, o Klaipėdos krašte – vokiškoji civilinė teisė ir civilinis procesas“⁷⁵. Ši sudėtinga teisinė sistema atsispindi ir žurnalo publikacijose, skirtose civilinei teisei.

2.3.1. Prievolių teisė

Prievolių teisės tema žurnale *Teisė* randame kiek mažiau publikacijų, tačiau ir esamos leidžia susidaryti pakankamą vaizdą apie prievolių santykių būklę bei teisinio reglamentavimo problemas.

Kelis straipsnius prievolių teisės tema žurnale *Teisė* paskelbė K. Šalkauskis. Straipsnyje *Savigalba*⁷⁶ aiškinama savigalbos sąvoka, pateikiamas savipagalbos apibrėžimas, skolininko turto bei užstatyto turto pardavimo reglamentavimas pagal galiojančius įstatymus. Apžvelgiami Vyriausiojo tribunolo sprendimai. Kitame straipsnyje⁷⁷ apžvelgiami įstatymai ir procedūros, reglamentuojančios skolų mokėjimą. Straipsnyje *Šis-tas iš žemės nuomos politikos*⁷⁸ rašoma apie įstatymų, reglamentuojančių žemės nuomą, tobulinimą. Apžvelgiama užsienio šalių patirtis.

P. Leonas publikacijoje *Sutartinių prievolių laisvės sąvoka*⁷⁹ apžvelgia sutarties laisvės sąvoką Europos civilinėje teisėje ir aiškina, kuo pasireiškia sutarties laisvė ir nustatomos „sutarties laisvumo ribos“. Straipsnyje rekomenduojama nustoti vadovautis „gerų įpročių“ sąvoka ir nurodyti „kuriais būtent atvejais sutartys turi būti laikomos niekingomis“.

J. Januška savo publikacijoje⁸⁰ teigia, kad „Tie, kurie ruošė dabar mūsų valstybėje veikiančius įstatymus, nepažinojo ne tik mūsų krašto, bet ir jo žmonių papročių, jų turto bei šeimos santykių, jiems buvo svetimi ir mūsų žmonių reikalai. Jie ruošė ir išleido įstatymus Rusijos imperijai, o ne Lietuvos valstybei. Dėl to mūsų moderniam gyvenimui tie įstatymai

⁷⁵ Andriulis V. Lietuvos valstybės teisinės sistemos formavimo (1918.II.16-1949.VI.15) bruožai. Kn.: Lietuvos valstybės teisės aktai (1918.II.16-1949.VI.15). – V., 1996, p.XXVI.

⁷⁶ Šalkauskis K. Savigalba // *Teisė*. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.329-335.

⁷⁷ Šalkauskis K. Skolų mokėjimo palengvinimai. // *Teisė*, 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.77-82.

⁷⁸ Šalkauskis K. Šis-tas iš žemės nuomos politikos // *Teisė*. 1922, Nr. 2, balandis-birželis, p.13-18.

⁷⁹ Leonas P. Sutartinių prievolių laisvės sąvoka // *Teisė*. 1922, sausis-kovas, Nr. 1. P. 13-18.

⁸⁰ Januška J. Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ.teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus // *Teisė*, 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.33-41.

netinka: dauguma jų, kaip prieštaringų mūsų konstitucijos nuostatams, jau nebeveikia, kiti nuolat keičiami ir papildomi, a dar kiti (...) yra nutolę nuo gyvenimo“. Todėl šie įstatymai keistini.

To meto Lietuvai aktualus L. Garfunkelio straipsnis *Kas yra Užnemunės čiabuvis?*⁸¹ Užnemunėje tuo metu dar tebegaliojo Napoleono kodeksas ir Prekybos kodeksas. Atkreipiamas dėmesys į dėl to kylančius sunkumus, pvz., kai vadinamosios Didžiosios Lietuvos gyventojas Užnemunėje įsigyja nekilnojamąjį turtą, sudaro santuoką. Taip pat siekiama išsiaiškinti, kokius požymius turi atitikti nuolatinis Užnemunės gyventojas (čiabuvis).

M. Finkelšteinas straipsnyje *Uzufuktas (ususfructus)*⁸² pateikia uzufukto sąvoką, uzufukto instituto atsiradimo istoriją, be to, kaip uzufuktas apibrėžiamas rusų, vokiečių įstatymuose, Napoleono Kodekse. Konstatuojama, kad „mūsų įstatymai (...) nedaug vietos teskiria uzufuktui, ir jo taikymo bei veikimo sritis yra labai siaura, tuo tarpu kai Vakarų Europoje ir tam tikroje mūsų valstybės dalyje jo taikymo sritis yra labai plati“.

Iš pateiktų pavyzdžių matome, kad žurnale *Teisė* buvo rašoma aktualiais prievolių teisės klausimais. Išsamesnis šių publikacijų tyrimas padėtų atskleisti tuometinės prievolių teisės raidos tendencijas bei kokią įtaką prievolių teisės raida turėjo civilinės teisės raidai apskritai.

2.3.2. Šeimos teisė

Žurnale *Teisė* publikuojami straipsniai šeimos teisės klausimais gvildeno tiek teorinius, tiek praktinius šeimos teisės klausimus.

Daugiausiai straipsnių žurnale šeimos teisės klausimais paskelbė G. Rutenbergas. Mūsų nuomone, vienas reikšmingiausių G. Rutenbergo straipsnių – *Civilinių vedybų klausimu (Vyriausiojo Tribunolo aiškinimo kritika)*⁸³. Šis straipsnis – atsakas į Vyriausiojo Tribunolo paskelbtą nutarimą *Dėl bažnytinių ir civilinių vedybų*.⁸⁴

Priminsime, kad vadinamojoje Didžiojoje Lietuvoje veikiantys įstatymai pripažino tik bažnytinę santuoką, kai tuo metu Klaipėdos krašte galiojo ir civilinė santuoka, todėl tam tikrais atvejais kildavo problemų dėl santuokos pripažinimo. Vyriausiajam Tribunalui paskelbus minėtą nutarimą G. Rutenbergas paskelbė publikaciją, kurioje teigė, kad jam „kyla abejojimas dėl Vyriausiojo Tribunolo palyginimo vedybų teisės akto su paprastu civilinės teisės aktu“⁸⁵, be to, straipsnio autorius teigia, kad „Civilinių vedybų sutartis, kad ir yra civilinės teisės sutartis, bet

⁸¹ Garfunkelis L. Kas yra Užnemunės čiabuvis? // *Teisė*. 1932, Nr. 21, sausis- birželis, p. 46-54.

⁸² Finkelšteinas M. *Uzufuktas (ususfructus)* // *Teisė*. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 1-12.

⁸³ Rutenbergas G. *Civilinių vedybų klausimu* // *Teisė*. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p.66-73

⁸⁴ Vyriausiojo Tribunolo praktika. *Del bažnytinių ir civilinių vedybų. Nutarimas.* // *Teisė*. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.136-138.

⁸⁵ Rutenbergas G. *Min. str.*, p. 67.

turi tam tikrus viešosios teisės pobūdžio suvaržymus⁸⁶. G. Rutenbergas, analizuodamas minėtą Vyriausiojo Tribunolo nutarimą ir vadovaudamasis Hagos konvencija bei kitais teisės šaltiniais, daro išvadą, kad „Juridinė vedybų galia tų Didžiosios Lietuvos gyventojų, kurie laikinai apsigyvenę Klaipėdos krašte ir padarę ten vedybas civiline forma, grįžta į Didžiąją Lietuvą, yra nevisai aiški“⁸⁷. Mūsų manymu, šiuolaikiniam teisės istorijos mokslui įdomu būtų ištirti visus G. Rutenbergo argumentus, kuriais pagrįsta Vyriausiojo Tribunolo nutarimo kritika.

Kiti G. Rutenbergo straipsniai, skirti šeimos teisei, taip pat susiję su Didžiosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto gyventojų santuokos, ištuokos bei šios civilinės būklės pripažinimo problemomis (*Klaipėdos krašto vedybų teisės klausimai*⁸⁸; *Klausimas dėl užsieniečių teismų teisingumo ir tų teismų sprendimų vedybų perskyrimo byloje pripažinimo Lietuvoje*⁸⁹ ir kt.). Negalime nepaminėti 1939 m. žurnale išspausdinto *Metrikacijos įstatymo*⁹⁰ projekto, kurio 73 straipsnyje įteisinama bažnytinės ir civilinės santuokos lygybė: jungtųjų apeigas atlieka teisėjas arba dvasininkas.

Manome, teisės istorijos mokslą būtų pravartu papildyti tuometinės Lietuvos bylų, susijusių su santuokos pripažinimu atskirose Lietuvos teritorijose (Didžiojoje Lietuvoje ir Klaipėdos krašte), analize bei apibendrinimais, Vyriausiojo Tribunolo, teisės mokslininkų bei praktikų nuomone.

Aktualesnius klausimus, susijusius su nepilnamečių globa, jų išlaikymu, turto apsauga savo publikacijose gvildena V. Burkevičius⁹¹, Č. Butkys⁹², Vytautas- Kostas Čepas⁹³, kiti žurnalo autoriai. K. V. Čepas savo publikacijoje atskleidžia tuometinio globos instituto ydas, jų įvairovę Lietuvos teritorijoje, pateikia sektinų pavyzdžių (plačiai apžvelgiama Šveicarijos patirtis) bei teikia konkrečius siūlymus, kokius globos organus reiktų steigti Lietuvoje, kokia turėtų būti tų organų kompetencija, darbo organizavimas ir kt.

Žurnale dalis publikacijų skirta nesantuokinių vaikų teisių apsaugai. Pvz., V. Frišteinas straipsnyje *Dėl pavainikių*⁹⁴ analizuoja nesantuokinių vaikų teisinę padėtį įvairiose valstybėse – Norvegijoje, Sovietų Rusijoje, Austrijoje, Čekoslovakijoje, Prancūzijoje, Lietuvoje ir kt. Autorius kritikuoja nuostatą, kad nesantuokiniai vaikai neturi tų pačių teisių kaip ir gimę santuokoje, piktinasi, kad „Pavainikių civilinių teisių apibrėžimas pateisinamas tuo, kad

---

⁸⁶ Ten pat, p.70.

⁸⁷ Ten pat, p. 72.

⁸⁸ Rutenbergas G. Klaipėdos krašto vedybų teisės klausimai // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.93-106.

⁸⁹ Rutenbergas G. Klausimas dėl užsieniečių teismų teisingumo ir tų teismų sprendimų vedybų perskyrimo byloje pripažinimo Lietuvoje// Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 166-172.

⁹⁰ Metrikacijos įstatymas (projektas) // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.209-219.

⁹¹ Burkevičius V. Mažamečių asmens ir turto globa Lietuvoje // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 357-361.

⁹² Butkys Č. Globa // Teisė. 1927, Nr. 12, liepos- gruodis, p.90-97; Užmištas įstatymo straipsnis // Teisė, 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p.148-151.

⁹³ Čepas Vytautas – Kostas. Globos organai. // Teisė, 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p. 143-154.

⁹⁴ Fridšteinas V. Dėl pavainikių. // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-guodis, p. 379-387.

prilyginant juos vaikams, gimusiems santuokoje, bus suardyta šeima. Šis samprotavimas yra neteisingas ir veidmainiškas“⁹⁵ ir teigia, kad „Pavainikių padėtis būtinai reformuotina ta prasme, kad jiems būtų suteiktos tos pačios teisės, kaip ir santuokoje gimusiems vaikams“⁹⁶.

Dalis straipsnių skirta sutuoktinių turtiniams teisiniams santykiams, tarpusavio išlaikymui, vaikų išlaikymui išsituokus ir kt. L. Purėnienė publikacijoje *Šeimos pametimas ir jo sankcijos*⁹⁷ pateikia apibendrintą 1937 m. Paryžiaus teisės kongreso medžiagą, susijusią su šeimos palikimo klausimu. Autorė pateikia šeimos pametimo apibrėžimą: „Šeimos pametimas reiškia ne vien fizinį pametimą, vadinasi, pasišalinimą iš šeimos buveinės, bet ir įvairius veiksmus, kuriais pasireiškia pareigų šeimai peržengimas ar jų nevykdymas, kaip antai: nedavimas išlaikymo, neteikimas pagalbos ir paspirties jų reikalingiems šeimos nariams, visiškas ignoravimas žmonos arba vyro, visiškas nesirūpinimas vaikų auklėjimu ir priežiūra, palaidas gyvenimas ir pan.“⁹⁸ L. Purėnienė nagrinėja civilines ir baudžiamąsias šeimos pametimo sankcijas Kanadoje, Jugoslavijoje, kitose pasaulio šalyse. Kitas L. Purėnienės straipsnis – *Šeimos rūpinimo apsauga*⁹⁹ nagrinėja kitose šalyse numatytas teises priemones, skirtas apsaugoti negalinčius savimi pasirūpinti šeimos narius. Analizuojamas Lietuvos *Šeimos rūpinimo* įstatymo projektas ir konstatuojama, kad siūlomas priimti įstatymas netinkamas ir taisytinas.

Dėl šio darbo apimties reikalavimų negalime net trumpai apžvelgti visų žurnale publikuotų straipsnių šeimos teisės tema, tačiau galima konstatuoti, kad straipsnių autoriai stengėsi ne tik atskleisti tikrąją teisinių santykių, susijusių su santuoka, ištuoka, vaikų išlaikymu ir kt. padėtį, bet ir siūlė konkrečias teises priemones šiems santykiams sureguliuoti. Straipsniuose analizuojama esama padėtis Lietuvoje, apžvelgiama kitų šalių patirtis, vadovaujamosi autoritetingais šaltiniais, Vyriausiojo Tribunolo sprendimais bei teikiama siūlymai turtinti tikslą sureglamentuoti šeimos teisinius santykius. Manome, kad išsamesnė žurnale *Teisė* publikuotų straipsnių ir jų sąsaja su autorių analizuotais leidiniais galėtų padėti tinkamai įvertinti šeimos instituto tuometinėje Lietuvoje padėtį, šio instituto panašumus su analogiškais kitų šalių institutais, atskleisti skirtumus ir kt.

2.3.3. Paveldėjimo teisė

Nemažą žurnalo *Teisė* publikacijų dalį sudaro paveldėjimo teisė. Paveldėjimo teisės tema rašė P. Atkočaitis, V. Bojevas, V. Frišteinas, J. Januška, kiti autoriai.

---

⁹⁵ Ten pat, p. 386.

⁹⁶ Ten pat, p. 387.

⁹⁷ Purėnienė L. Šeimos pametimas ir jo sankcijos. // *Teisė*. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.59-73.

⁹⁸ Ten pat, p. 59.

⁹⁹ Purėnienė L. Šeimos rūpinimo apsauga. // *Teisė*. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p. 119-131.

P. Atkočaičio straipsnyje *Gimininis ir išgytinis turtas*¹⁰⁰ apibrėžiamos sąvokos: kas laikytina šeima, kas gimine, ką vadiname šeimos, ką – giminystės santykiais. Konstatuojama, kad giminės turto institutas nėra kurios vienos valstybės ypatybė, kad jis pasaulyje paplitęs, apžvelgiama šio instituto atsiradimo istorija, jo apibrėžimas Rusijos, Lietuvos įstatymuose, aptariama jo reikšmė. Pabrėžiama gimininio turto reformos būtinybė. Pateikiamas literatūros sąrašas. Kitame šio autoriaus straipsnyje *Iškilusiojo palikimo apsauga*¹⁰¹ vadovaujantis Lietuvoje galiojančiais įstatymais siekiama pateikti palikimo atsiradimo apibrėžimą, siekiama išsiaiškinti palikimo atsiradimo momentą, palikimo perėmimo, apsaugos klausimus. Pateikiama bibliografija. Straipsnyje *Testamentai ir įsakytinė dalis*¹⁰² analizuojami atvejai, kai įstatymas riboja testatoriaus valią užrašyti tam tikrą turtą pasirinktam asmeniui. Analizuojama pasaulinė patirtis dėl testatoriaus valios suvaržymo.

V. Bojevas publikacijoje *Činčo ar amžinos nuomos žemė*¹⁰³ analizuoja klausimus, susijusius su činčo valdymu. Pateikiama činčo valdymo kilmė ir teisinis reglamentavimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje, rusų okupacijos laikais, atkreipiamas dėmesys 1886 m. įstatymą činčo klausimu bei 1926 m. činčo panaikinimo įstatymą. Pateikiamas teisinis sąvokos „činčas“ aiškinimas ir praktinis činčo teisės taikymas.

J. Robinzono straipsnyje *Svetimšalių teisės nekilnojamam turtui Lietuvoje*¹⁰⁴ gvildenami Lietuvos valstybės teritorijoje veikiančys įstatymai po nepriklausomybės atkūrimo. Akcentuojama, kad kyla nesusipratimų dėl svetimšalių teisių paveldint nekilnojamąjį turtą. Aptariamas Žemės reformos įstatymas ir jo pakeitimai, Laikinasis Lietuvos pilietybės įstatymas. Pateikiama įstatymų, reglamentuojančių užsieniečių teisę paveldėti nekilnojamąjį turtą, teisinė analizė, Vyriausiojo Tribunolo sprendimai aiškinant Klaipėdos krašto konvencijos 12 straipsnį, įpareigojantį Lietuvos Vyriausybę leisti svetimšaliams įsigyti nekilnojamąjį turtą. Straipsnyje pagrindžiamas įstatymų, reglamentuojančių svetimšalių paveldėjimo teisinius klausimus, spragų šalinimas.

A. Tamošaičio publikacijoje *Fiducija moderniojoje teisėje*¹⁰⁵ pateikiama tarptautinio civilinės teisės kongreso, vykusio 1937 m. liepos 19-24 dienomis Paryžiuje, apibendrinta medžiaga. Pateikiamas fiducijos apibrėžimas: „(...) fiducija yra neatlygintinis teisių perleidimas, atliekamas tarp gyvųjų arba testamentu tokiam asmeniui (fiduciaris), kuriam galima perleisti kilnojamuosius ir nekilnojamuosius daiktus dovanojimo arba legato pagrindu.

¹⁰⁰ Atkočaitis P. Gimininis ir išgytinis turtas // Teisė, 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 288-301.

¹⁰¹ Atkočaitis P. Iškilusiojo palikimo apsauga // Teisė, 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 173-181.

¹⁰² Atkočaitis P. Testamentai ir įsakytinė dalis // Teisė, 1937, Nr. 40, spalį-gruodis, p. 452-456.

¹⁰³ Bojevas V. Činčo ar amžinos nuomos žemė // Teisė, 1934, Nr. 25, sausis- kovas, p. 1-24.

¹⁰⁴ Robinzonas J. Svetimšalių teisės nekilnojamam turtui Lietuvoje // Teisė, 1934, Nr. 28, spalį-gruodis, p. 291-308.

¹⁰⁵ Tamošaitis A. Fiducija moderniojoje teisėje // Teisė, 1937, Nr. 40, spalį-gruodis, p.400-406.

Tam asmeniui (fiduciaris) paprastai pavedama gautąjį turtą administruoti tol, kol ateis laikas tą turtą perduoti apdovanotajam“. Straipsnyje aprašoma fiducijos kilmė, atsiradimo priežastys ir fiducijos reglamentavimas įvairiose šalyse (Prancūzijoje, Kanadoje, Belgijoje ir kt.). To paties autoriaus straipsnyje *Naminės sutartys, kuriomis įpėdiniai karo metu pasidalino tekusį jiems nekil. turtą*¹⁰⁶ analizuojamos naminės sutartys, jų galiojimas galiojančios teisinės sistemos požiūriu. Siekiama atkreipti dėmesį į tokių sutarčių buvimą ir nustatyti priemones jų legalizavimui.

J. Žagrakalys publikacijoje *Išpasoginimas*¹⁰⁷ išsako nuomonę, kad dar iš paprotinės teisės likusi nuostata visais atvejais vaikams kaip palikimo reikalauti mirusių tėvų dalies yra peiktina ir socialiai neteisinga. Pagrindžiama pavyzdžiais ir komentarais. To paties autoriaus straipsnyje *Paderminio turto suvaržymai*¹⁰⁸ atskiriamos paderminio ir įgytojo turto sąvokos (paderminis turtas – paveldėtas iš šeimos turtas). Kritikuojama įstatymais nustatyta tvarka, pagal kurią vyras negali viso paderminio turto testamentu palikti žmonai, nes pagal įstatymą dalis to turto turi tekti vyro giminaičiams. Kritikuojamas reikalavimas, kad testamentas dėl paderminio turto būtų surašomas tik notarine tvarka. Teigiama, kad reiktų paderminį turtą prilyginti įgytajam. *Paderminiam* turtui savo publikaciją skyrė ir Pr. Vasiliūnas¹⁰⁹, apibrėžęs, kas yra laikoma paderminiais turtais, jų perėjimo naujam savininkui tvarka ir sąlygos, Vyriausiojo Tribunolo aiškinimas šiuo klausimu. Taip pat pastebima, kad „priedermių turtas tinka tik luominės valstybės santvarkoje, nes ir pati priederminio turto sąvoka yra kilusi iš senesnių laikų, kai atskiros priedermės valdėsi savarankiškai ir nustatinėjo savo šeimos santykius tarpusavyje“

M. Markausko publikacijoje *Kai kurių Civ. Kodekso (X t.) normų netikslingumas proceso atžvilgiu*¹¹⁰ iškeliama aktuali problema: Lietuvoje 1926 metais vienu metu galiojo keturios civilinių įstatymų sistemos. Pripažįstama, kad norint įvesti vieną civilinį kodeksą visoje Lietuvoje reikia ne vienų metų, tačiau šiuo metu būtina bent jau peržiūrėti ir suvienodinti atskiras galiojančių civilinių kodeksų normas. Straipsnyje plačiau gvildenami įpėdinystės klausimai, testamentų sudarymo, tvirtinimo ir anuliavimo tvarka.

V. Burkevičius savo publikacijas skyrė įvairaus pobūdžio raštų teisinės galios aiškinimui. Straipsnyje *Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese*¹¹¹ vadovaudamasis Civilinio proceso įstatymu, Civiliniu kodeksu bei Prekybos proceso įstatymu autorius siekia

¹⁰⁶ Tamošaitis A. Naminės sutartys, kuriomis įpėdiniai karo metu pasidalino tekusį jiems nekil. turtą // Teisė, 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 71-73.

¹⁰⁷ Žagrakalys J. Išpasoginimas // Teisė, 1935, Nr. 32, spalio-gruodis, p. 461-464.

¹⁰⁸ Žagrakalys J. Paderminio turto suvaržymai // Teisė, 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 67-70.

¹⁰⁹ Vasiliūnas Pr. Paderminiai turtai ir jų užrašymas testamentais pagal Civ. įst. X t. 1 d. // Teisė, 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.96-98.

¹¹⁰ Markauskas M. Kai kurių Civ. Kodekso (X t.) normų netikslingumas proceso atžvilgiu // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1926, Nr.10, liepos-gruodis, p. 62-64.

¹¹¹ Burkevičius V. Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 60-65.

išaiškinti naminių raštų (aktų) sąvoką ir jų reikšmę procese. Kitame straipsnyje - *Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai*¹¹² aiškinamasi šių raštų teisinė galia, jų sudarymo tvarka, panašumai ir skirtumai. Siūloma reformuojant notariatą pašalinti painiavą, kuri kyla dėl terminijos, kai faktiškai vienodą juridinę galią turintys raštai vadinami skirtingai ir rengiami kita tvarka.

Iš pateiktų publikacijų darytina išvada, kad žurnalas *Teisė* nemenką dėmesį skyrė paveldėjimo teisės klausimams, buvo rūpinamasi teisės normų vienodinimu bei jų aiškinimu.

2.4. Komerčinė teisė

XX a. pirmojoje pusėje besiplėtojantys prekybiniai ryšiai tolydžio sudėtingėjo, atsirado nauji arba toliau plėtojosi senieji komerciniai santykiai, kuriems reglamentuoti nebepakako vien papročių ar jau galiojančių įstatymų. Lietuvoje kūrėsi akcinės bendrovės, plėtojosi vekselių institutas, sudėtingėjo sutartiniai santykiai. Visiems šiems santykiams reglamentuoti nebepakako paveldėtų iš Rusijos teisinės sistemos įstatymų, tad vadovaujantis Vakarų patirtimi buvo rengiami nauji. Suprantama, dalis žurnalo publikacijų buvo skirta komercinei teisei.

Nesuklysimė teigdami, kad didžiausią komercinei teisei skirtų publikacijų dalį sudarė straipsniai, skirti vekseliams. Š. Braudė straipsnyje *Vekseliniai blankai*¹¹³ aptarė tuometinę situaciją, kai nesant įstatymų, reglamentuojančių vekselių blankus, susiduriama su keblumais, ypač pildant vekselių blankus. Aptariama Rusų Senato tuo klausimu išsakyta nuomonė bei Vyriausiojo Tribunolo 1933 m. spalio 27 d. sprendimas dėl vekselių blankų išdavimo. Kituose - *Vekseliniai laiduotojai*¹¹⁴ analizuojami galiojantys įstatymai, Vyriausiojo Tribunolo išaiškinimai, susiję su vekselio laidavimu; *Vekselių įsisenėjimas*¹¹⁵ - aptariami 1903 m. Vekselių įstatai bei Vyriausiojo Tribunolo paskelbti sprendimai vekselių galiojimo klausimu.

K. Račkausko straipsnyje *Dėl vekselių ir čekių įstatymų projektu*¹¹⁶ apžvelgiama vekselių ir čekių įstatymo suvienodinimo problema, atkreipiamas dėmesys, kad Lietuvoje nėra vieningo įstatymo, reglamentuojančio šių dokumentų įforminimo ir įteisinimo klausimus. Analizuojama kitų šalių patirtis. Aktualizuojama būtinybė įteisinti čekio ir vekselio institutus. Aptariami vekselių ir čekių įstatymų projektai. J. Januška publikacijoje *Fiktyvūs vekseliai*¹¹⁷

¹¹² Burkevičius V. Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai // *Teisė*. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.90-94

¹¹³ Braudė Š. Vekseliniai blankai // *Teisė*. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 301 – 305.

¹¹⁴ Braudė Š. Vekseliniai laiduotojai // *Teisė*. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.171-177.

¹¹⁵ Braudė Š. Vekselių įsisenėjimas // *Teisė*. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.131-136.

¹¹⁶ Račkauskas Konstantinas. Dėl vekselių ir čekių įstatymų projektu // *Teisė*. 1935, Nr. 32, spalio-gruodis, p. 421-431.

¹¹⁷ Januška J. Fiktyvūs vekseliai. // *Teisė*. 1937, Nr. 40, spalio-gruodis, p. 462-465.

analizuoja fiktyvių vekselių išdavimo problemą, pateikia Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo, Rusijos Senato išaiškinimus šiuo klausimu. Siekiant apsisaugoti nuo fiktyvių vekselių siūloma įvesti išduodamų vekselių registraciją, kurią atliktų savivaldybės ar kitos valstybės institucijos. P. Lemberio¹¹⁸ straipsnyje apibūdinamas vekselinis kreditas bei pateikiamas vekselių registravimo įstatymo projektas (*Vekseliams registruoti įstatymas*). K. Sudargas¹¹⁹ analizuoja praktines situacijas dėl Vekselių įstatymo normų taikymo.

Kita straipsnių dalis skirta akcinių bendrovių teisinio reglamentavimo problemoms. A. Baumgarteno straipsnio¹²⁰ medžiaga pagrįsta XX a. pirmosios pusės Vokietijos prekybos teise. Nagrinėjami juridinio asmens statuso klausimai, „pilnosios“ bendrovės ir akcinės bendrovės panašumai ir skirtumai, akcininko teisės ir prievolės, bendrovių valdymo ypatumai ir kt. P. Stravinsko straipsnyje *Užsienių akcinių bendrovių teisinė padėtis Lietuvoje*¹²¹ gvildinama užsienio akcinių bendrovių padėtis Lietuvoje iki Akcinių bendrovių įstatymo (1925 m. sausio 17 d.) ir po to.

Dalis žurnalo straipsnių skirta kredito institutui. Prasidėjus ekonominei krizei, pagausėjo nusikaltimų, susijusių su kreditiniais įsiskolinimais. N. Trifskino straipsnyje *Turto savininkas ir jo padaryti kreditoriams kenksmingi aktai pagal naujai išleistus įstatymus*¹²² analizuojami būdingiausi atvejai, susiję su skolos išieškojimu, bei kritikuojamos su tuo susijusios teisės normos. Analizuojami įstatymai (Civilinio proceso įstatymas, Civilinis įstatymas, Ipotekos įstatymas, Prekybos registro įstatymas) ir jų taikymas apsaugant ir ginant kreditorių pažeistas teises. I. Urbaičio straipsnyje *Smulkaus kredito draugijų paskolų ieškojimas*¹²³ keliama problema, kad smulkaus kredito draugijų paskolos yra didelės ir jas išieškoti galima tik išieškojimą nukreipus į nekilnojamąjį turtą. Aktualizuojama būtinybė teisę vykdyti išieškojimo veiksmus perduoti antstoliams (iki tol šią teisę turėjo policija).

Kaip matome iš pateiktų pavyzdžių, žurnale buvo spausdinami aktualūs straipsniai, susiję su komercine teise. Analizuojamos teisės normos, reglamentuojančios teisinius komercinius santykius, aptariami Vyriausiojo Tribunolo sprendimai aktuali komercinei teisei klausimu, teikiami siūlymai dėl konkrečių normų aiškinimo. Kadangi tuometinės Lietuvos komercinė teisė nėra pakankamai išnagrinėta, manytume, kad tyrinėjant XX a. pirmosios pusės komercinę teisę šios publikacijos galėtų būti nagrinėjamos kaip vienas iš šaltinių.

---

¹¹⁸ Lemberis P. Dėl vekselinio kredito // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p.187-189.

¹¹⁹ Sudargas K. Dėl reikalavimų pagal įsakytinį vekselį // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-gruodis, p.472-473.

¹²⁰ Baumgartenas A. Pagrindiniai skirtumai prekybos bendrovių konstrukcijose // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-gruodis, p. 387-400.

¹²¹ Stravinskas P. Užsienių akcinių bendrovių teisinė padėtis Lietuvoje // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p.383-394.

¹²² Trifskinas N. Turto savininkas ir jo padaryti kreditoriams kenksmingi aktai pagal naujai išleistus įstatymus // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.351-355.

¹²³ Urbaitis I. Smulkaus kredito draugijų paskolų ieškojimas // Teisė. 1934, Nr. 28, spalio-gruodis, p. 383-384.

2.5. Notariato teisė ir hipoteka

Publikacijų, skirtų hipotekai ir notariato teisei, žurnale *Teisė* buvo išspausdinta palyginti nedaug (13 ir 11), tačiau norėtumėm juos aptarti, juolab, kad teisės istorijos mokslas iki šiol publikacijų, skirtų šioms temoms žurnale, nėra atskirai nagrinėjęs.

Atkreiptinas dėmesys, kad beveik visus straipsnius, susijusius su notariato istorija ir veikla, žurnale *Teisė* publikavo Vilhelmas Žanas Burkevičius, kuris 1926-1928 metais dirbo vyresnioju notaru¹²⁴.

Išskirtiniu laikytumėm V. Burkevičiaus straipsnį „*Skirtinė*“ žemės ir sodžiaus sueigų nutarimai vyr. notariate¹²⁵, kuriame aptariamas 1910 m. Rusijos priimtas įstatymas, nustatantis žemės nuosavybės klausimus. Keliama būtinybė vienodinti įstatymus, įteisinančius vidutiniųjų ir smulkiųjų žemės savininkų nuosavybę. Teigiama, kad terminas „skirtinė valstiečių žemė“, kaip teisinė sąvoka, nevertotinas, kritikuojama sodžiaus sueigų nutarimų įforminimo, tvirtinimo ir saugojimo tvarka. Siūloma keisti Valstiečių įstatymą suderinant jį su kitais teisės aktais, pertvarkyti įkeitimo liudijimų išdavimo tvarką ir kt.

Straipsnis *Iš notariato reformų ruošimo istorijos*¹²⁶ skirtas Vyresniojo notaro įstaigos dešimtmečiui. Aptariami notariato darbo trūkumai ir keistina tvarka, notarų darbo apmokėjimas, apžvelgiama Rusijos notariato ir hipotekos istorija ir veikla, taip pat apžvelgiama šalių, kurių pavyzdžiu buvo reformuojamas Rusijos notariatas, patirtis. Keliama būtinybė reformuoti notariatą, atskirti nuo jo hipoteką. Publikacijoje *Keletas pastabų dėl mūsų notariato įstatymo*¹²⁷ teigiama, kad teisininkai teoretikai ir praktikai sutaria, jog galiojanti notarų darbo tvarka yra neefektyvi ir netoleruotina, nes tą pačią sritį reglamentuoja keli teisės aktai, kurie tarpusavyje nesuderinti. Pateikiami siūlymai gerinti notariato darbo reglamentavimą. Vadovaudamasis Civilinio proceso įstatymu, Civiliniu kodeksu bei Prekybos proceso įstatymu autorius siekia išaiškinti naminių raštų (aktų) sąvoką ir jų reikšmę procese straipsnyje *Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese*¹²⁸. Straipsnyje *Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai*¹²⁹ V. Burkevičiaus aiškinamasi šių raštų teisinė galia, jų sudarymo tvarka, panašumai ir

¹²⁴ Žr. pl.: Burkevičius Vilhelmas Žanas // Visuotinė lietuvių enciklopedija. T.3. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003, p.638.

¹²⁵ Burkevičius V. „Skirtinė“ žemės ir sodžiaus sueigų nutarimai vyr. notariate // *Teisė*. 1934, Nr. 25, sausis-kovas, p.38-60.

¹²⁶ Burkevičius V. Iš notariato reformų ruošimo istorijos // *Teisė*. 1929, Nr. 16, liepos-gruodis, p. 61-69.

¹²⁷ Burkevičius V. Keletas pastabų dėl mūsų notariato įstatymo // *Teisė*. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 29-37.

¹²⁸ Burkevičius V. Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese // *Teisė*. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 60-65.

¹²⁹ Burkevičius V. Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai // *Teisė*. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.90-94.

skirtumai. Siūloma reformuojant notariatą pašalinti painiavą, kuri kyla dėl terminijos, kai faktiškai vienodą juridinę galią turintys raštai vadinami ir rengiami skirtingai.

Dėl nuo 1938 m. sausio 1 d. pradėsiančio veikti Ipotekos įstatymo turėjo būti pakeista daugelis Civilinės teisenos įstatymo straipsnių. Be to, priėmus Ipotekos įstatymą keitėsi antstolio veiklos apimtis. Šie ir kiti klausimai gvildenami Č. Butkio publikacijoje *Civilinės teisenos įstatymo pakeitimai ir papildymai, padaryti ryšium su Ipotekos įstatymu*¹³⁰. Taip pat publikacijoje aptariami hipotekos teisėjo įgaliojimai ir numatoma veikla. Ypač atkreipiamas dėmesys į antstolių darbo naujoves bei į varžytinių teisinį reglamentavimą. Be to, straipsnyje gvildenamos problemos, susijusios su varžytinėmis. V. Burkevičius straipsnyje *Ipotekinių ir nehipotekinių aktų darymas ir paliudijimas*¹³¹ komentuoja 1936 m. Ipotekos įstatymą. Su būdingu šiam autoriui kruopštumu pateikiama užsienio šalių patirtis, susijusi su hipotekos taikymu, hipotekos raštų rengimu ir jų teisine galia. Kadangi įsigaliojus Ipotekos įstatymui naikinamas Notariatas, A. Milčinskas straipsnyje *Kelios pastabos dėl Ipotekos įstatymo vykdymo*¹³² teikia argumentuotą nuomonę dėl archyvo, sukaupto Notariate, vertės, išsaugojimo ir saugojimo tvarkos. Straipsnyje išsakytas susirūpinimas dėl Vyresniojo Notaro archyvinės medžiagos likimo, atskleidžiama šios medžiagos mokslinė ir praktinė reikšmė.

Manytumėm, turime išskirti ir St. Pračkailos straipsnį *Ipotekos įgyvendinimas*¹³³, kuriame pripažįstama, kad nuo 1938 m. sausio 1 d. pradėsiantis veikti Ipotekos įstatymo “tiek forma, tiek turinys yra gana komplikuoti, ypač dėl to, kad juo keičiama visa eilė dabar veikiančių proceso ir materialinės teisės nuostatų“. Straipsnyje baiminamasi dėl problemų, kurios kils likvidavus notariatą, taip pat galimos problemos dėl ipotekos įstatymo taikymo. Įsigaliojus Ipotekos įstatymui dar nebuvo išleista šio teisės akto aiškinamojo rašto ir komentarų, todėl straipsnyje siekiama apžvelgti Ipotekos įstatymą, atskleisti jo vietą Lietuvos teisinėje sistemoje.

Trumpai apžvelgę žurnalo *Teisė* publikacijas, skirtas notariato teisei ir hipotekai, turime pastebėti, kad tyrinėjant Lietuvos notariato teisės ir hipotekos istoriją reiktų įtraukti mūsų apžvelgtas ir kitas šiame žurnale spausdintas publikacijas į tyrinėtinių šaltinių sąrašą. Šiose publikacijose gvildenamos problemos padėtų susidaryti išsamesnį vaizdą apie notariato ir hipotekos būklę tuometinėje Lietuvoje.

---

¹³⁰ Butkys Č. Civilinės teisenos įstatymo pakeitimai ir papildymai, padaryti ryšium su Ipotekos įstatymu // *Teisė*. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.287-298.

¹³¹ Burkevičius V. Ipotekinių ir nehipotekinių aktų darymas ir paliudijimas // *Teisė*. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.205-208.

¹³² Milčinskas A. Kelios pastabos dėl Ipotekos įstatymo vykdymo // *Teisė*. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.347-350.

¹³³ Pračkaila St. Ipotekos įgyvendinimas // *Teisė*. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.320-326.

2.6. Civilinio proceso normų taikymo klausimai

Tarpukario Lietuvos civilinį procesą reglamentavo Rusijos proceso teisės įstatymai (Didžiojoje Lietuvoje, Užnemunėje ir buvusios Kuršo gubernijos žemėje, išskyrus Klaipėdos kraštą). „Pažymėtina, kad lietuviškasis „proceso teisės“ terminas tarpukariu taip ir nesusipėjo nusistovėti: kartais vietoje tarptautinio „proceso“ termino, netgi šiam reikalui specialiai skirtiems įstatymams įvardyti buvo vartojamas lietuviškasis „teisena“¹³⁴.

Žurnalas *Teisė* publikacijas, skirtas civiliniam procesui, skelbė V. Burkevičius, V. Fridšteinas, Č. Butkys, J. Januška, S. Gringauzas, J. Mačiulis, P. Stravinskas, K. Žagrakalys ir kiti tuometinės Lietuvos teisininkai.

K. Šalkauskio straipsnyje *Civilinių bylų sprendimai*¹³⁵ išsamiai analizuojama teismuose vertintina faktinė šalių pateikiamos medžiagos reikšmė ir pateikimas, taip pat faktų, turinčių įtakos padaryti tinkamas išvadas, rinkimas. Straipsnis nagrinėja civilinio proceso klausimus, komentuojami atskiri Civilinio proceso įstatymo straipsniai, aptariami Vyriausiojo Tribunolo sprendimai, aptariami skundai dėl sprendimų logikos klaidų, apeliacinių ir kasacinių skundų skirtumai. Pastebėtina, kad šiame straipsnyje, kaip daugelyje kitų leidinio straipsnių, nevengiama ir pamoralizuoti: „Bet koks darbas, niekeno nekontroliuojamas, demoralizuoja darbuotoją. Todėl teisėjo darbas, kaip visuomenei labai svarbus ir opus, turi būti ypatingai kontroliuojamas“¹³⁶.

Kitame to paties autoriaus straipsnyje *Teismų precedentai*¹³⁷ apibūdinamas precedentas teismo procese ir pateikiamas precedento apibrėžimas: aukštesniųjų instancijų „normos žemesnėms instancijoms privalomos, kaip privalomas įstatymas arba paprotys. Pirmutinis teismo sprendimas tokiu klausimu, kuris nėra tiesioginiai išspręstas, nei įstatymu, nei papročiu, įgyja teisės normos galios ir vadinasi teismo precedentas“. Apžvelgiama precedento istorija, jo taikymas kitose šalyse ir Lietuvoje.

K. Žagrakalio straipsniai skirti teismo sprendimų vykdymui. Straipsnyje *Aprašyto turto saugojimas*¹³⁸ aiškinamasi, ar galima naudotis aprašytu turtu iki jo pardavimo iš varžytinių arba iki bylos išnagrinėjimo, jeigu turtas aprašytas ieškiniui apdrausti. Teigiama, kad turi būti tinkamos teisinės priemonės, įgalinančios apsaugoti kreditorių interesus. Publikacijoje

¹³⁴ Andriulis V., Maksimaitis M. ir kt. Lietuvos teisės istorija.- Vilnius: Justitia, 2002, p. 429.

¹³⁵ Šalkauskis K. Civilinių bylų sprendimai // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.277-287.

¹³⁶ Ten pat, p. 280.

¹³⁷ Šalkauskis K. Teismų precedentai // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.17-26.

¹³⁸ Žagrakalys K. Aprašyto turto saugojimas // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 206-210.

*Atsakovo pasikeitimas, pardavus turtą iš varžytinių*¹³⁹ nagrinėjami klausimai dėl antstolio veiksmų apskundimo šiam iš varžytinių pardavus ne skolininko, o kito asmens turtą. Nagrinėjami atvejai ir sprendimų teisinis pagrindas, kai areštuotas turtas parduodamas iki varžytinių.

V. Burkevičius nagrinėja procesinių raštų teisinę galią. Straipsnyje *Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese*¹⁴⁰ vadovaudamasis Civilinio proceso įstatymu, Civiliniu kodeksu bei Prekybos proceso įstatymu autorius siekia išaiškinti naminių raštų (aktų) sąvoką ir jų reikšmę procese. Publikacijoje *Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai*¹⁴¹ aiškinamasi šių raštų teisinė galia, jų sudarymo tvarka, panašumai ir skirtumai. Siūloma reformuojant notariatą pašalinti painiavą, kuri kyla dėl terminijos, kai faktiškai vienodą juridinę galią turintys raštai vadinami ir rengiami skirtingai.

Civilinės teisenos įstatymo pakeitimams ir analizei savo straipsnius skyrė Č. Butkys. Ginčo teisenos terminai išsamiai komentuojami straipsnyje *Civilinės teisenos terminai*¹⁴². Ankstesnėje publikacijoje - *Kaip reikėtų pakeisti Civil. Proceso įstatymą, Teismų Santvarkos įstatymą paskelbus*¹⁴³ siūloma pakeisti ir papildyti kai kuriuos Civilinio proceso įstatymo straipsnius. Dėl nuo 1938 m. sausio 1 d. pradėsiančio veikti Ipotekos įstatymo turėjo būti pakeista daugelis Civilinės teisenos įstatymo straipsnių. Priėmus Ipotekos įstatymą keitėsi antstolio veiklos apimtis. Straipsnyje *Civilinės teisenos įstatymo pakeitimai ir papildymai, padaryti ryšium su Ipotekos įstatymu*¹⁴⁴ aptariami ipotekos teisėjo įgaliojimai ir numatoma veikla. Ypač atkreipiamas dėmesys į antstolių darbo naujoves bei į varžytinių teisinį reglamentavimą. Straipsnyje gvildenamos problemos, susijusios su varžytinėmis. Publikacijoje *Civ. Teis. Įst. 82 ir 81¹ str. pakeitimas (Vyr. Žin. 452) ir kasacinė praktika*¹⁴⁵ analizuojami Civilinės teisenos įstatymo 82 ir 81¹ str. pakeitimai bei Vyriausiojo Tribunolo išaiškinimai šiuo klausimu.

---

¹³⁹ Žagrakalys K. Atsakovo pasikeitimas, pardavus turtą iš varžytinių // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.335-340.

¹⁴⁰ Burkevičius V. Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 60-65.

¹⁴¹ Burkevičius V. Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.90-94.

¹⁴² Butkys Č. Civilinės teisenos terminai // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1939, Nr.49, lapkritis-gruodis, p.431-446.

¹⁴³ Butkys Č. Kaip reikėtų pakeisti Civil. Proceso įstatymą, Teismų Santvarkos įstatymą paskelbus // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1933, Nr. 24, liepos-gruodis, p. 303-311.

¹⁴⁴ Butkys Č. Civilinės teisenos įstatymo pakeitimai ir papildymai, padaryti ryšium su Ipotekos įstatymu.// Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.287-298.

¹⁴⁵ Butkys Č. Civ. Teis. Įst. 82 ir 81¹ str. pakeitimas (Vyr. Žin. 452) ir kasacinė praktika // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 232-241.

Civilinio proceso problemas gvildeno ir J. Januška. Straipsnyje *Apžiūrėjimas vietose*¹⁴⁶ gvildenamos nusikaltimo padarymo vietos apžiūros problemos. Straipsnio rašymo metu vieta galėjo būti apžiūrima vienos kurios šalies prašymu arba teismo sprendimu norint išsiaiškinti bylos aplinkybes. Teigiama, kad bylos nagrinėjimui ypač svarbu, jei vietą apžiūri teisėjas, tačiau vienam teisėjui viską apžiūrėti neįmanoma. Siūloma, kad vietos apžiūrai būtų pasitelktas teismo sekretorius, taip pat keliamas klausimas, kas turėtų padengti kelionės išlaidas, susijusias su vietos apžiūra. Kitoje publikacijoje - *Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ.teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus*¹⁴⁷ teigiama, kad „Tie, kurie ruošė dabar mūsų valstybėje veikiančius įstatymus, nepažinojo ne tik mūsų krašto, bet ir jo žmonių papročių, jų turto bei šeimos santykių, jiems buvo svetimi ir mūsų žmonių reikalai. Jie ruošė ir išleido įstatymus Rusijos imperijai, o ne Lietuvos valstybei. Dėl to mūsų moderniam gyvenimui tie įstatymai netinka: dauguma jų, kaip prieštaringų mūsų konstitucijos nuostatams, jau nebeveikia, kiti nuolat keičiami ir papildomi, ar dar kiti (...) yra nutolę nuo gyvenimo“. Autoriaus nuomone, dėl šių priežasčių minėti įstatymai keistini.

Pakankamai išsamiai civilinio proceso klausimus nagrinėjo V. Fridšteinas. Dvejuose žurnalo *Teisė* numeriuose išspausdintame straipsnyje *Posesorinis ieškinys istorijoje, teorijoje ir praktikoje*¹⁴⁸ siekiama atskirti turto valdymo ir turto nuosavybės sąvokas. Apžvelgiama šių sąvokų istorinė raida, analizuojami senovės romėnų teisės ir tuometinių Lietuvos ir užsienio teisės šaltiniai; Vyriausiojo Tribunolo sprendimai. Aktualiam tuometinei Lietuvai straipsnyje *Valstybės atsakomybė už nuostolius, padarytus valdininkų neteisėtais veiksmais*¹⁴⁹ apžvelgiama valstybės atsakomybės už nuostolius, padarytus valdininkų neteisėtais veiksmais, reglamentavimo praktika Vokietijoje, Prancūzijoje, Rusijoje, Lietuvoje. Pripažįstama, kad „Tokioj sudėtingoj organizacijoje, kokia yra šių dienų valstybė, netaisyklingumai ar neteisėtumai jos funkcionavime neišvengiami, ir todėl nėra pagrindo versti pripuolamai pasitaikiusį pilietį pakelti visą šitų netaisyklingumų padarytą žalą. (...) savaime aišku, kad valstybei pasilieka regreso teisė į valdininką, jei tik nustatyta jo kaltė“. Publikacijoje *Locus regit actus (Civ. Teis. įst. 707 str.)*¹⁵⁰ konstatuojama, kad *locus regit aktus* (aktai, svarstomi pagal sudarymo vietos įstatymus) veikia jau keletą amžių. Jais vadovavosi postglosatoriai, jais vadovaujamosi ir XX a. pr. Kai kurie autoriai teigia, kad *locus regit aktus* išplaukia iš tarptautinio papročio. Straipsnyje

¹⁴⁶ Januška J. Apžiūrėjimas vietose // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.308-311.

¹⁴⁷ Januška J. Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ.teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.33-41.

¹⁴⁸ Fridšteinas V. Posesorinis ieškinys istorijoje, teorijoje ir praktikoje // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.29-38; 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 137-149.

¹⁴⁹ Fridšteinas V. Valstybės atsakomybė už nuostolius, padarytus valdininkų neteisėtais veiksmais // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.267-278.

¹⁵⁰ Fridšteinas V. Locus regit actus (Civ. Teis. įst. 707 str.) // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.269-278.

analizuojam dėl šios taisyklės privalomumas įvairiose šalyse, apžvelgiama istorija, pateikiami taikymo pavyzdžiai Lietuvoje ir svetur.

Trumpai apžvelgę straipsnius, gvildenusius civilinio proceso problemas, galime konstatuoti, kad ypač didelis dėmesys buvo skiriamas teismų sprendimų vykdymui, antstolių darbui bei Civilinės teisenos įstatymo normų aiškinimui. Šiuolaikiniam Lietuvos teisės istorijos mokslui šie straipsniai padėtų atskleisti tuometinės teismų sprendimo praktikos problemų iškelimui ir mėginimais kuo tiksliau taikyti galiojančias normas.

2.7. Baudžiamoji teisė

Straipsniai, susiję su baudžiamąja teise, sudaro vieną didžiausių žurnalo *Teisė* dalių. Atkreiptinas dėmesys į svarbų, šio darbo autoriaus nuomone, teorinį darbą – Klaipėdos krašto baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso specialisto, profesorius A. Baumgarteno spausdinamą viešą paskaitą *Listo baudžiamosios teisės mokykla ir jos reikšmė dabarčiai*¹⁵¹. A. Baumgartenas analizuoja bausmės institutą, jo ištakas, apžvelgia pagrindinius vokiečių baudžiamosios teisės mokyklos atstovus ir jų darbus labiausiai gilindamasis į Franzo Liszto teorinį palikimą. Straipsnio autorius teigia, kad „Ne tas svarbu, kad bausmė sulaiko linkusį nusikalsti nuo nusikaltimo padarymo, kad ji visuomenei pavojingą žmogų padaro nepavojingu, kad ji asociališkai nusiteikusį pataiso. Atgrasymas, darymas nekenksmingu, pataisymas yra tik pageidaujama periferinė šalutinė bausmės įtaka, bet tik atpildo mintis išreiškia viso dalyko branduolį. Savo esme bausmė yra mūsų etinio pajautimo reikalaujamas nusikalstamo darbo atpildas“¹⁵². Mūsų nuomone, šis straipsnis analizuotinas šiuolaikinių baudžiamosios teisės teoretikų lyginant A. Baumgarteno nagrinėjamas idėjas su šiuolaikiniu požiūriu į straipsnyje aptariamus autorius.

Negalime bent trumpai nepakomentuoti Vytauto Jurgučio publikacijos *Mirties bausmė Lietuvos baudžiamojoje teisėje*¹⁵³. V. Jurgutis analizuoja mirties bausmės įsitvirtinimą ir raidą Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Straipsnyje pažymima, kad 1919 m. sausio 16 d. įvestas Lietuvoje Baudžiamasis statutas nė už vieną nusikaltimą mirties bausmės nenumatė iki 1920 m. Baudžiamojo statuto pakeitimo ir papildymo. Analizuojamos konstitucinės nuostatos ir Vyriausiojo Tribunolo išaiškinimai dėl mirties bausmės. Straipsnio autorius padaro svarbią išvadą: „*mirties bausmė Baudžiamojo Statuto papildymo ir pakeitimo 1,2,8 ir 10 §§- se*

---

¹⁵¹ Baumgartenas A. *Listo baudžiamosios teisės mokykla ir jos reikšmė dabarčiai* // *Teisė*. 1936, Nr. 36 liepos-rugsėjis, p. 369-379.

¹⁵² Ten pat, p. 370-371.

¹⁵³ Jurgutis V. *Mirties bausmė Lietuvos baudžiamojoje teisėje* // *Teisė*. 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p. 161-182. Ten pat, p. 182.

1920.VI.10 d. *Laikinosios Konstitucijos buvo panaikinta, ir joks vėlesnis įstatymų leidimo aktas nėra jos į tuos b.st-o pap. ir pak. paragrafas grąžinęs*“.

Mirties bausmės tema gvildenama ir A.Tamošaičio straipsnyje *Už ir prieš mirties bausmę*¹⁵⁴. Autorius teigia, kad „Mirties bausmės klausimas yra didelės principinės reikšmės klausimas. Tuo tarpu kai visos kultūringų valstybių taikomos bausmės už įvairius nusikaltimus gali būti, jei ne visiškai, tai bent iš dalies atitaisytos, mirties bausmė, vieną kartą įvykdyta, nebegali būti atitaisyta“.¹⁵⁵

Teisės istorijos požiūriu įdomus A. Ugriumovo *Sąlyginis nuteisimas teorijoje ir įstatymuose*¹⁵⁶. Straipsnyje gvildenama nusikaltimo ir bausmės problema, nusikaltimo ir bausmės santykis. Teigiama, kad „Bausmė nėra atsilyginimas su nusikaltėliu, nėra tik visuomenės apsaugojimo priemonė; ji paveikia žmogaus vidų, stiprindama jo bendro sugyvenimo instinktus ir teikdama jam stimulų susilaikyti nuo nusikalstamųjų darbų“. Gvildenama nusikaltimų genezė ir nusikaltimų prevencija. Remiantis įvairių šalių patirtimi grindžiama būtinybė įteisinti Lietuvoje nuteisimo lygtinai institutą.

J. Vabalo– Gudaičio straipsnyje *Valios laisvė ir žmogaus atsakomybė*¹⁵⁷ pateikiamas žodžių „valia“ ir „laisvė“ lingvistinis aiškinimas, taip pat šių žodžių aiškinimas mokslinėje literatūroje. Gvildenama valios laisvės problema. Aiškinamasi, kaip suvokti žmogaus atsakomybės, kaltės, nusikaltėlio klausimus.

A. Vaitiekavičiaus straipsnyje *Abortai ir kova su jais*¹⁵⁸ istoriniu aspektu, nuo senovės Romos laikų iki tuometinės Lietuvos, nagrinėjama gemalo teisės į gyvybę raida. Sprendžiama dilema: ar gemalas yra motinos kūno dalis, ar jis turi savarankišką teisę į gyvybę. Tuometinėje Lietuvoje abortai buvo nusikalstama veika. Pateikiama įvairių šalių abortų statistika bei požiūris į abortus. Straipsnyje gvildenamas moralinis gemalo nužudymo aspektas, atskleidžiamos ir socialinės, ekonominės priežastys, dėl kurių moterys ryžtasi abortams.

St. Vazbio publikacijoje *Įžeidimo klausimu*¹⁵⁹ aptariamas šmeižto, įžeidimo sąvokos Lietuvos Statute, Latvių Statute, Lietuvoje galiojančiame Rusijos baudžiamajame statute, SSSR baudžiamajame kodekse. Siūloma keisti įstatymus ginant piliečių teises dėl orumo gynimo. Teigiama, kad „Vyr. Tribunolas įneša labai geistiną korektyvą, kad žmogaus garbė būtų apsaugota (...). Ir mes pilnai pasisakome už archaiškų principų iš B.Statuto pašalinimą, kurio mes

¹⁵⁴ Tamošaitis A. Už ir prieš mirties bausmę // Teisė. 1928, Nr. 13, sausis – birželis, p. 16-22.

¹⁵⁵ Ten pat, p. 16.

¹⁵⁶ Ugriumovas A. Sąlyginis nuteisimas teorijoje ir įstatymuose // Teisė. 1922, Nr. 4, spalio - 1923, p. 1-10.

¹⁵⁷ Vabalas – Gudaitis J. Valios laisvė ir žmogaus atsakomybė // Teisė. 1928, Nr. 14, liepos- gruodis, p.54-60.

¹⁵⁸ Vaitiekavičius A. Abortai ir kova su jais // Teisė. 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p.161-168

¹⁵⁹ Vazbys St. Įžeidimo klausimu // Teisė. 1934, Nr. 28, spalio-guodis, p. 355-360.

ir lauktumėm, lygiai linkėtumėm, kad jei nevisas B.Statutas, tai bent įžeidimo skyrius būtų kritiškai peržiūrėtas“¹⁶⁰.

Atkreiptinas dėmesys į mokslinio pobūdžio publikacijas 1934 m. žurnalo 26 numeryje. Čia spausdinami pranešimai, skaityti renginyje, pavadintame „susirinkimas-diskusija“, vykusiame 1934 m. balandžio 21 ir 28 dienomis. Vyriausiojo Tribunolo prokuroro padėjėjas K. Žalkauskis pripažino, kad „Pasaulis šiandien gyvena krizės laikotarpį (...). Giliausiai ta krizė bene bus palietusi žmonių visuomeninius santykius, pirmiausia – santykius tarp atskiro asmens ir valstybės. (...) Mokslui kyla uždavinys tirti (...) naujas valstybines santvarkas, rasti joms teoretinį pagrindą. (...) Baudžiamosios teisės teorija stengiamasi suartinti su naujomis valstybių ideologijomis, baudžiamosios normos turi saugoti naują politinę santvarką“¹⁶¹. K. Žalkauskis konstatuoja, kad pastaruosiu metu daugelis valstybių priėmė naujus baudžiamuosius kodeksus. Analizuojami fašistinės Italijos baudžiamasis kodeksas (1931), Lenkijos baudžiamasis kodeksas (1932), Danijos baudžiamasis kodeksas (1933), Latvijos baudžiamasis kodeksas (1933), Vokietijos baudžiamosio kodekso projektas ir Bausmės vykdymo įstatymas (1933).

Atkreiptinas dėmesys ir į kitą publikaciją – *Valstybės Tarybos nario J. Papečchio pasakytų minčių santrauką*¹⁶². Apžvelgiamas Rusijos 1903 metų baudžiamasis statutas, Rusijos federacijos 1922 metų baudžiamasis kodeksas, Italijos baudžiamasis kodeksas (1931), Lenkijos baudžiamasis kodeksas (1932), Vokietijos baudžiamosio kodekso projektas (1933). Publikacijoje akcentuojama Lietuvos baudžiamųjų įstatymų kūrimo būklė. Režiumuodamas autorius teigia: „Moderniškosios tendencijos baudžiamosios teisės srityje turi vieną bendrą pagrindinį požymį, būtent: visos remiasi ne ligi šiol buvusiais baudžiamosios teisės filosofijoje pagrindiniais individo substancinės vertybės primato principais, o žmonių organizuoto kolektyvo valstybės, tautos primato principais, ir skiriasi jos viena nuo kitos tik pagal konkrečiasias socialiniai-politines valstybių bei tautų valdymosi formas“¹⁶³.

26- tame žurnalo numeryje spausdinama prof. S. Bieliackino kalba, kritikuojanti Vokietijos baudžiamosio kodekso projektą¹⁶⁴, prof. V. Stankevičiaus kalba, kurioje pateikiama bendra baudžiamųjų įstatymų raida Europoje ir JAV, smulkiau aptariami Vokietijos baudžiamosio kodekso projektas, Italijos baudžiamasis kodeksas¹⁶⁵, bei teisėjo S. Vazbio pranešimas, pateikiantis bendrą Europos baudžiamųjų įstatymų apžvalgą¹⁶⁶.

¹⁶⁰ Ten pat, p. 358.

¹⁶¹ Žalkauskis K. Vyr. Trib. Prokuroro Padėjėjo K. Žalkauskio pranešimas // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 109.

¹⁶² Papečkys J. Valstybės Tarybos nario J.Papečchio pasakytų minčių santrauka // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 124-137.

¹⁶³ Ten pat, p. 137.

¹⁶⁴ Bieliackinas S. Prof. Bieliackino kalba // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 138-139.

¹⁶⁵ Stankevičius V. Prof. V. Stankevičiaus kalba // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 140-145.

¹⁶⁶ Vazbys S. Teisėjo St. Vazbio kalba // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 145-146.

Pateikę trumpas kai kurių žurnalo *Teisė* straipsnių, gvildenančias teorines baudžiamosios teisės problemas, apžvalgas galime konstatuoti, kad išsamesnė šių straipsnių analizė būtų vertinga Lietuvos teisės mokslui.

2.8. Baudžiamojo Statuto komentarai

Kadangi, kaip jau ne kartą minėjome, žurnalas *Teisė* buvo skirtas ne tik mokslinėms publikacijoms, teoriniams baudžiamosios teisės darbams, bet orientuotas ir į teisininkus praktikus, jame buvo spausdinamos publikacijos dėl praktinio teisės normų taikymo. Išskirtumėm straipsnius, kuriuose komentuojamas Baudžiamasis Statutas.

Al. M. pasirašytame *Baudž. Stat. 636, 639, 640 ir kitų str.str. vertimas*¹⁶⁷ aptariami kai kurie Baudžiamojo Statuto vertimo netikslumai. Pripažįstama, kad išvertus į lietuvių kalbą Rusijos 1903 m. Baudžiamąjį Statutą atliktas didelis darbas, tačiau dėl pasitaikančių vertimo netikslumų galima neteisingai kvalifikuoti nusikaltimą. Vertimų netikslumams skirtas ir A. Dilio *Baudž. Statuto 68 str. 3 punkto klausimu*¹⁶⁸. Komentuojamas Baudžiamojo Statuto 68 straipsnio 3 dalis versta iš rusų kalbos netiksliai, todėl kyla problemų praktikoje taikant šią normą.

Dėl atskirų Baudžiamojo Statuto straipsnių aiškinimo savo darbus publikavo J. Žagrakalys (*B. st. 586 ir 587 str.str.*¹⁶⁹), St. Vazbys (*Asmens neliečiamybė mūsų įstatymų šviesoj*¹⁷⁰, *Kūno sužalojimų klasifikacija mūsų Baud. Statute*¹⁷¹), V. Stankevičius (*Baudžiamojo Statuto 578 str. naujo teksto prasmė*¹⁷²), K. Laucius (*Baudžiamojo Statuto numatyti „valdininkai“*¹⁷³), kiti autoriai. Povilo Pakarklio straipsnyje *Recidyvas Did. Lietuvos baudž. įstatymuose*¹⁷⁴ apžvelgiama ne pirmą kartą nusikalstančiųjų statistika, recidyvo sąvoka pagal 1903 metų Baudžiamąjį Statutą, atskirų Baudžiamojo Statuto normų taikymas esant nuskalstamai veikai, Vyriausiojo Tribunolo nutarimai. Analizuojami Recidyvo nuostatai Baudžiamojo Statuto 67, 586, 596 ir kituose straipsniuose. Išsami Baudžiamojo Statuto analizė dėl straipsnių esant recidyvui taikymo neabejotinai turėjo didelę praktinę reikšmę bei talkino tuometiniams teisės studentams.

¹⁶⁷ Al. M. Baudž. Stat. 636, 639, 640 ir kitų str.str. vertimas // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p.38-39.*

¹⁶⁸ Dilys A. Baudž. Statuto 68 str. 3 punkto klausimu // *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 442-447.*

¹⁶⁹ Žagrakalys J. B. st. 586 ir 587 str.str. // *Teisė. 1934, Nr. 27, liepos-rugsėjis, p. 283-285.*

¹⁷⁰ Vazbys St. Asmens neliečiamybė mūsų įstatymų šviesoj // *Teisė. 1932, Nr. 22, liepos-gruodis, p. 107-110.*

¹⁷¹ Vazbys St. Kūno sužalojimų klasifikacija mūsų Baud. Statute // *Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p. 154-159.*

¹⁷² Stankevičius V. Baudžiamojo Statuto 578 str. naujo teksto prasmė // *Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.48-52.*

¹⁷³ Laucius K. Baudžiamojo Statuto numatyti „valdininkai“ // *Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 471-476.*

¹⁷⁴ Pakarklis Povilas. Recidyvas Did. Lietuvos baudž. įstatymuose // *Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.27-44.*

Al. M. straipsnyje *Tarnybinis smurtas*¹⁷⁵ iškeliamas „tarnybinio smurto“ kvalifikavimo problema. Vadovaujantis įstatymais aiškinama, kas yra teisėtas jėgos panaudojimas vykdant įstatymu suteiktus įgaliojimus ir kas laikytina tarnautojo savivale. „Teisėtas tarnybinis smurtas turi didelės reikšmės valstybės gyvenime, kadangi valstybės teisinė tvarka remiasi ne tik gyventojų lojalumu ir sąmoningumu, bet ir įstatymuose nustatytais priemonėmis. Be tų priemonių svarbiausias valstybės elementas – valdžia – neįmanoma“. Tačiau čia pat pabrėžiama, kad nei fizinis smurtas, kai nėra būtinybės panaudoti jėgą prieš nusikaltėlių, nei įžeidimas, nei kitas moralinis smurtas negali būti laikomi teisėtais pareigūnų veiksmais.

Trūkstant advokatų profesionalų tuometinėje Lietuvoje klestėjo nelegalūs advokatai, kurie neturėdami nei pakankamo išsilavinimo, nei leidimo verstis advokato praktika suteikdavo teisines paslaugas mažiau pasiturintiems ir patikliems gyventojams. Ši problema aptariama V. Burkevičiaus straipsnyje *Nelegali advokatūra*¹⁷⁶, kuriame piktinamasi nelegalia advokatūra, pateikiami pavyzdžiai iš teismų, kuriuose atstovavo asmenys, neturintys teisės verstis advokato praktika. Autorius teigia, kad „Šunadvokatūra eina vis didyn ir pastaruoju laiku nepaprastai išaugo, dėl ypač palankių tam pas mus aplinkybių. Šunadvokatai, kaip žinoma, rūpinasi įvairiais pinigų išieškojimais pagal vekselius ir kitokius raštus, kuriuos kreditoriai jiems yra perleidę. (...) Naivūs žmonės, ypač atvykę iš kaimo ūkininkai, nesuprasdami raštų perleidimo reikšmės ir nežinodami, kad pagal jų užrašus įgaliotinis gali išieškoti pinigus pasiimti sau, dažnai patenka čia į keblią padėtį, ir dėl to kyla visokių ginčų¹⁷⁷“. Straipsnyje apžvelgiama Rusijos patirtis kovojant su nelegaliais advokatais. J. Januškos straipsnyje *Kova su nelegalia advokatūra*¹⁷⁸ taip pat aprašoma vadinamųjų „šunadvokatių“ veikla ir aktualizuojama būtinybė juos išgyvendinti.

Žurnale *Teisė* pasitaiko ir beletristinių straipsnių baudžiamosios teisės tema. Pavyzdžiui, A. Grajevskis rašinyje *Ar ne per toli einama?*¹⁷⁹ piktinasi priemonėmis, (kaimynų ir artimųjų skundimu), nukreiptomis prieš naminės gamybą ir pardavinėjimą.

Trumpai apžvelgę kai kuriuos straipsnius, rašytus baudžiamosios teisės tema, tačiau skirtus daugiau platesniems visuomenės sluoksniams, galime teigti, kad žurnalas *Teisė* neatsisakė ambicijų teisiškai šviesti visuomenę, didinti jos teisinį raštingumą.

---

¹⁷⁵ Al. M. Tarnybinis smurtas. // *Teisė*. 1926, Nr.10, liepos-gruodis, p. 56-61.

¹⁷⁶ Burkevičius V. Nelegali advokatūra. // *Teisė*. 1937, Nr. 40, spalio-gruodis, p.478-483.

¹⁷⁷ Ten pat, p.479.

¹⁷⁸ Januška J. Kova su nelegalia advokatūra. // *Teisė*. 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 181-184

¹⁷⁹ Grajevskis A. Ar ne per toli einama? // *Teisė*. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.105-106.

2.9. Administracinės teisės problemos

Tarpukario Lietuvoje administracinės teisenos sistema tik pradėjo formuotis, tad suprantama, kad dalis žurnalo *Teisė* publikacijų buvo skirta administraciniams teismams ir administraciniams santykiams analizuoti. Nors administracinei teisei skirta palyginti nedaug darbų, tačiau jų aktualinimas ir išliekamoji vertė neabejotina.

V. Mačio straipsnyje *Dėl valdininkų traukim atsakomybėn*¹⁸⁰ analizuojamas *Laikinojo teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatymo* 34 straipsnis, iškeliamos problemos, susijusios su jo taikymu praktikoje, kadangi yra painių valdininkų padaromų nusikaltimų ir būtina juos tinkamai kvalifikuoti. Analizuojami minėto straipsnio trūkumai. Keliami idėja papildyti straipsnį arba valdininkams teisti įkurti specialų teismą. V. Fridšteinas straipsnyje *Dėl administracinio teismo Lietuvoje*¹⁸¹ pagrindžia būtinybę Lietuvoje steigti administracinį teismą. Trumpai apžvelgiami administraciniai teismai, jų kompetencija kitose šalyse (Anglijoje, Italijoje, Prancūzijoje ir kt.).

K. Račkausko publikacijoje *Lietuvos administracinio teismo pradai*¹⁸² prisimenami prof. M. Römerio darbai administracinių teismų klausimu. Atkreipiamas dėmesys, kad Lietuva viena iš nedaugelio Europos valstybių dar neturinti administracinio teismo, trumpai apžvelgiami kitose valstybėse esantys administraciniai teismai, jų specifika. Nors kai kuriais atvejais administracinio teismo funkcijas atlieka Vyriausiasis Tribunolas arba specialiai sudarytos komisijos, pagrindžiama būtinybė steigti administracinį teismą Lietuvoje. „Sukoncentravimas visų ginčų dėl administracijos aktų viename teisme yra tikslingesnis, negu išblaškymas jų įvairiose teisminėse įstaigose, nes pastaruoju atveju yra pavojaus, kad tas pats įstatyminis nuostatas bus vienaip aiškinamas vieno teismo – kitaip kito.“ Be to, pabrėžiama, kad „Piliečiams daugiau naudos, kai administracijos aktai yra svarstomi ne bendrųjų teismų, bet specialaus administracinio teismo“.

J. Undraitis straipsnyje *Administracinės baudos per 1938 metus*¹⁸³ konstatuojama, kad bausti administracine tvarka „koncentruojamas apskričių viršininkų rankose“ bei „paprastai administracine tvarka pavedama bausti dėl tokių nusižengimų, kurie nėra dideli, bet gali dažnai atsitikti“. Pateikiami 1938 metų statistiniai duomenys apie bylą, nubaustų asmenų skaičių apskrityse bei apie bendrą baudų sumą. Pateikiama ir kita statistika: vidutiniškai kas kelintas gyventojas buvo baustas administracine bauda, už kokius nusižengimus buvo bausta ir kt.

¹⁸⁰ Mačys V. Dėl valdininkų traukim atsakomybėn// *Teisė*. 1922, Nr. 2, balandis-birželis, p.45-49.

¹⁸¹ Fridšteinas V. Dėl administracinio teismo Lietuvoje// *Teisė*. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 187-205.

¹⁸² Račkauskas K. Lietuvos administracinio teismo pradai // *Teisė*. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.55-65.

¹⁸³ Undraitis J. Administracinės baudos per 1938 metus// *Teisė*. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.355-362.

Trumpai apžvelgę dalį žurnalo *Teisė* publikacijų administracinės teisės tema galime daryti išvadą, kad tiriant jas sužinome apie administracinių sankcijų taikymą, apie teisininkų požiūrį į administracinius teismus ir į nenuginčijamą siekį tinkamai reglamentuoti šią teisės sritį.

2.10. Tarptautinė teisė

Žurnalo publikacijos, skirtos tarptautinei teisei, ypač išsiskiria gausa. Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir tapus tarptautinių organizacijų nare, reikėjo reguliuoti ne tik vidaus teisinius santykius, bet ir teisinius santykius tarptautiniu mastu.

Iš visų autorių, skelbusių savo straipsnius žurnale *Teisė* išsiskyrė G. Rutenbergas. Rengdami šį darbą išskyrėme 15 šio autoriaus straipsnių tarptautinės teisės tema. Straipsnyje *Tarptautinė teisė ir mažosios valstybės*¹⁸⁴ analizuojami Kelsen'o, Verdoss'o, Wenzel'o ir kitų užsienio mokslininkų darbai aiškinantis, kas yra tarptautinė teisės norma ir kiek ji akceptuotina atskiros, naujai susikūrusios ar atkūrusios nepriklausomybę, valstybės teisėje. Prieinama išvados, kad „mažosioms valstybėms, kurioms taikos idėjų įsigalėjimas ir tarptautinis sugyvenimas yra svarbiausios sąlygos jų egzistencijai ir kurių išorinis suverenumas dažnai yra didžiųjų valstybių laužomas, yra vienintelis pasirinkimas, būtent, tarptautinės teisės pirmenybės pasirinkimas“. Straipsniu *Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės, susikūrimas ir jos pripažinimas tarptautinės teisės*¹⁸⁵ šviesoje mėginama užpildyti Lietuvos teisės istorijos, susijusios su Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės, pripažinimo tarptautinėje bendruomenėje, spragą. Straipsnis įvade pristatomas kaip *tarptautinės teisės teorijos* darbas. Publikacijoje apžvelgiama ne tik Lietuvos tapimo tarptautinės teisės subjektu istorija ir sąlygos, bet ir kitų Baltijos valstybių susikūrimo sąlygos bei pripažinimo tarptautiniu mastu eiga. Pateikiama nemenka bibliografija. Nagrinėjamas valstybių pripažinimo institutas tarptautinėje teisėje. Pateikiamos įvairios teorijos, susijusios su pripažinimo institutu. Pateikiamas išdėstytų teorijų apibendrinimas. Gvildenami pripažinimo *de facto* ir pripažinimo *de jure* teoriniai ir praktiniai aspektai, valstybės priėmimo į Tautų Sąjungą reikšmė valstybės *de jure* pripažinimo aspektu. Pateikiama labai išsami bibliografija bei dokumentai, atspindintys valstybių (Anglijos, Prancūzijos, Vatikano, JAV) Lietuvos pripažinimą *de jure*. G. Rutenbergo publikacijoje *Privatinės tarptautinės teisės klausimai Lietuvos ir Latvijos šeimos teisėje*¹⁸⁶ aptariamos Hagos konvencijos: 1902 m. birželio 12 d. apie vedybas, 1902 m. birželio 12 d. apie ištuoką, 1905 m. liepos 17 d. apie privatinės tarptautinės teisės normas susituokusių asmenų asmeniniuose ir turtiniuose santykiuose. Atskirai

¹⁸⁴ Rutenbergas G. Tarptautinė teisė ir mažosios valstybės // *Teisė*. 1926, Nr.9, sausis- birželis, p. 1-6.

¹⁸⁵ Rutenbergas G. Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės, susikūrimas ir jos pripažinimas tarptautinės teisės šviesoje // *Teisė*. 1927, Nr. 11, sausis – birželis, p.35-51; Nr. 12, liepos- gruodis, p.28-63.

¹⁸⁶ Rutenbergas G. Privatinės tarptautinės teisės klausimai Lietuvos ir Latvijos šeimos teisėje // *Teisė*. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 1-28.

aptariamoms privatinės tarptautinės teisės normoms Latvijos šeimos teisėje ir Lietuvos šeimos teisėje. Analizuojamas Lietuvos metrikų įstatymo projekto ir Hagos konvencijos apie vedybas ir ištuokas santykis, pateikiamos išvados ir straipsnio bibliografija.

Išskirtina G. Rutenbergo publikacija *Lex patriae ir lex domicilii Haagos konvencijose ir Pabaltijo valstybių kolizinių normų unifikacija*¹⁸⁷. Čia gvildenamos *lex patriae ir lex domicilii* normų taikymas 1902-1905 metų Hagos konvencijose, vadinamasis „vedybų perskyrimo ir atskyrimo nuo stalo bei lovos reikalas“ 1902-06-12 Hagos konvencijoje, 1905-07-14 Hagos konvencija vedusių asmens bei turto santykiams sureguliuoti, 1902-06-12 Hagos konvencija mažamečių globos reikalu, 1905-07-17 Hagos konvencija dėl neveiksnumo paskelbimo ir tos rūšies dalykų, 1905-07-17 Hagos konvencija dėl civilinio proceso. Konstatuojama, kad aptartos konvencijos nedavė laukiamų rezultatų, t.y. iki galo neunifikavo kolizinių normų. Remiamasi užsienio mokslininkų darbais. Straipsnyje pateikiama išsami bibliografija. Pateikiamos prof. Piip'o tezės, pateiktos Pabaltijo teisininkų kongrese, nagrinėjamos Lietuvos-Latvijos-Estijos konvencija kai kuriems tarptautinės privatinės teisės dalykams sutvarkyti ir Lietuvos-Latvijos ir Lietuvos-Estijos konsularinės konvencijos, pateikiamos pastabos dėl prof. Piip'o tezių. G. Rutenbergas pateikia Pabaltijo valstybių teisininkų kongreso medžiagą: prof. Albato pagrindines pranešimo tezes, prof. Šilingo pranešimo tezes, prof. Bukovskio, prof. Bieliackino pranešimų tezes. Straipsnio pabaigoje pateikiamos išvados.

Šiame darbe negalime nepaminėti ir G. Rutenbergo straipsnių, skirtų sutartims su Sovietų Sąjunga. Publikacijoje *Lietuvos ir S.S.S.R. nepuolimo sutartis*¹⁸⁸ analizuojama 1926 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos ir SSSR nepuolimo sutartis. Gvildenamas Lietuvos ir SSSR nepuolimo sutarties santykis su susitarimų su Tautų Sąjunga aspektu (turimas galvoje Tautų Sąjungos paktas, prie kurio buvo prisijungusi Lietuva). Iškeliamas Vilniaus krašto klausimas. Kitame straipsnyje - *Tautų Sąjungos pakto reformos klausimai S.S.S.R. pasiūlymo šviesoje*¹⁸⁹ analizuojamas Tautų Sąjungos paktas. Keliama problema, kad gali kilti visokių neaiškumų, būtent, ar turi valstybės nedalyvauti, atsisakyti kiekvieno karo ar tikrai puolamojo. Gvildenami Tautų Sąjungos pakto nuostatos tautų bendradarbiavimo ir solidarumo klausimu, humanitarinio pobūdžio nuostatai.

---

¹⁸⁷ Rutenbergas G. *Lex patriae ir lex domicilii Haagos konvencijose ir Pabaltijo valstybių kolizinių normų unifikacija* // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p. 113-127; 1932, Nr. 21, sausis-birželis, p. 1-7; Nr. 22, liepos-gruodis, p. 82-93; 1933, Nr. 23, sausis-birželis, p. 165-175.

¹⁸⁸ Rutenbergas G. *Lietuvos ir S.S.S.R. nepuolimo sutartis* // Teisė. 1926, Nr. 10, liepos-gruodis, p. 29-38.

¹⁸⁹ Rutenbergas G. *Tautų Sąjungos pakto reformos klausimai S.S.S.R. pasiūlymo šviesoje* // Teisė. 1934, Nr. 28, spalio-gruodis, p. 343-354.

Rytų Europos tarptautinės teisės istorinės ištakos (nuo IX amžiaus) apžvelgiamos M. Krockow-Krokauskio publikacijoje *Tarptautinės teisės plėtojimas rytų Europoje*¹⁹⁰. Čia gvildenamos tarptautinės komercinės teisės užuomazgos, tarptautiniai susitarimai dėl prekybos, diplomatinių santykių. Aptariamos tam tikros kariavimo, belaisvių ėmimo taisyklės. Aptariami rusų santykiai su Popiežium. Akcentuojama *jus gentium* reikšmė XIII a. rytų tarptautinėje teisėje, atskiruose skyreliuose aptariam XIV, XV-XVII amžių, imperatoriškosios Rusijos tarptautinė teisė. M. Römerio straipsnyje *Įvykęs faktas ir teisinė tikrėnybė*¹⁹¹ analizuojamos Klaipėdos krašto atitekimio Vokietijai aplinkybės bei pasekmės Lietuvai. Klaipėdos krašto „perleidimas“ Vokietijai įvardijamas kaip prieštaraujantis Konstitucijai. Autorius teigia, kad „Klaipėdos krašto „perleidimas“ tebėra tik agresijos aktas ir faktinis teritorijos pagrobimas, jos okupavimas, bet ne teisinis perleidimas. savo titulių į Klaipėdos kraštą Lietuva nėra praradusi“.

Manytumėm, reiktų išskirti ir vertingą teisės istorijos mokslui R. Volsonoko *Lietuvos jūros teisė*¹⁹², kuriame iškeliamą jūros reikšmė Lietuvos ekonominiam gyvenimui. Aktualizuojamas poreikis kodifikuoti Lietuvos jūros teisę. „Lietuvai įgijus suverenumo teises Klaipėdos krašte, viešojo vokiečių teisė turėjo automatiškai pasitraukti, ir jos vietoje turėjo atsirasti viešojo Lietuvos Respublikos teisės tvarka.“ Aptiriamas pakrantės jūros (pakrantės jūros juostos), teritorinių vandens sienų teisinis reglamentavimas, uostų tvarkos, vidaus vandenu kelių problema. Keliamą laivų teisės problema, teigiama, kad „Jurisdikcijos problema Lietuvos jūros teisės plotmėje ypatingai komplikuota“. Straipsnyje išvardinami visi keistini ar priimtini, įstatymai, pateikiami teisės aktai, kuriais reiktų vadovautis koreguojant ar priimant įstatymus bei straipsnio bibliografija.

Dėl šio darbo apimties reikalavimų negalime net trumpai apžvelgti visų reikšmingesnių, mūsų manymu, žurnalo *Teisė* straipsnių tarptautinės teisės tema ir manome, kad specialus šių straipsnių tyrimas būtų reikšmingas teisės istorijos mokslui, įgalintų atskleisti dar netyrinėtus Lietuvos teisės istorijos aspektus.

2.11. Užsienio šalių teisė

1922-1940 metais Lietuvos Respublikoje leistame specializuotame žurnale *Teisė* buvo spausdinami ne tik straipsniai, susiję su tuometinės Lietuvos aktualijomis teisės srityje, bet taip pat buvo publikuojami darbai, skirti užsienio šalių teisei. Jau minėjome, kad gvildenant

---

¹⁹⁰ Krockow-Krokauskis, M.von. Tarptautinės teisės plėtojimas rytų Europoje // *Teisė*. 1930, Nr. 17, sausis - birželis, p. 1-18.

¹⁹¹ Römeris M. Įvykęs faktas ir teisinė tikrėnybė // *Teisė*. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.249-258.

¹⁹² Volsonokas R. Lietuvos jūros teisė // *Teisė*. 1930, Nr. 18, liepos-guodis, p.1-36.

vieną ar kitą Lietuvos teisei aktualią temą, buvo pateikiami pavyzdžiai iš užsienio šalių teisės šaltinių.

Nesuklysimė teigdami, kad daugiausiai iš žurnale *Teisė* spausdintų publikacijų, susijusių su užsienio šalių teise skirta Latvijai. Z. Toliušis straipsnyje *Latvijos teismai*¹⁹³ pabrėžia, kad atkūrus Lietuvos nepriklausomybę steigiamos institucijos, be kurių negali egzistuoti bet kuri valstybė. Kadangi kuriant teismų sistemą vadovaujamasi kitų šalių patirtimi, konstatuojama, kad „negali neinteresuoti susitvarkymas ir padaryta pažanga tu valstybių, kurios kad nepralenkė mus savo kultūra, bet skaito tiek pat metų nepriklausomo gyvenimo, kaip ir mes, ir savo didumu, gyventojų skaičium ir padėtim maža kuo tesiskiria nuo mūsų.“ Pateikiama Latvijos teismų sistema, bylų teisingumas, pateikiama Lietuvos ir Latvijos teismo darbuotojų statistika, teismo darbuotojų atlyginimai ir kt.

V. Burkevičius straipsnyje *Latvijos notariatas*¹⁹⁴ aptaria situaciją, kai notariato veikla Latvijoje, kaip ir Lietuvoje, grindžiama dar iš Rusijos okupacijos laikų paveldėtais įstatymais, tačiau Latvijoje einama prie vieningos sistemos. Daugelis straipsnių neteko galios, įteisintos naujos normos, pritaikytos Latvijos sąlygoms. Įstatymais gerinama notarų padėtis, pereinama prie vieningos sistemos tvarkant hipotekos įtaigų darbą. G.R. publikacijoje *Latvių civilinio proceso naujenybės*¹⁹⁵ apžvelgia Latvijos civilinio proceso įstatymo pakeitimus ir papildymai, 1935 m. 29-ajame žurnalo numeryje buvo išspausdinta Latvijos Civilinių įstatymų pirmoji knyga - Šeimos teisė (vertimas į lietuvių kalbą) ir G. Rutenbergo komentarai¹⁹⁶.

O. Ozolinas labai išsamiaame darbe *Civilinės teisės reforma Latvijoje*¹⁹⁷ apžvelgia 1938 m. sausio 1 d. Latvijoje pradėjusį veikti Civilinį kodeksą, jo priėmimo aplinkybes, apibūdina naujoves ir kt. O. Ozolino straipsnis glaustai supažindina su Latvijos teritorijoje veikusiais civiliniais įstatymais ir pagrindžia aplinkybes, kad „Istoriniai susidarę įvairiose srityse normų skirtumai ir teritorialinis bei socialinis partikuliarizmas sudarydavo gyventojams žymių nepatogumų ir iššaukdavo teisingų nusiskundimų, ypač pastaruoju laiku, kai skirtumai gyventojų teisinėje padėtyje nustojo bet kurio pagrindo socialinėje visuomenės santvarkoje“¹⁹⁸.

Kita šalis, kurios teisei buvo skiriamas didesnis dėmesys – Sovietų Sąjunga. S. Tomonio straipsnyje *Sovietų baudžiamosios teisės metmenys*¹⁹⁹ teigiama, kad „Komunizmo doktrina, kuria remiasi visa SSSR santvarka, visiškai neigia valstybę ir teisę. (...) Tačiau tai būsia tolimoj ateity. dabartiniu tarpiniu proletariato diktatūros periodu valstybė ir teisė esą įrankiai,

¹⁹³ Toliušis Z. Latvijos teismai // *Teisė*. 1924, Nr. 5, sausis-balandis, p. 32-38.

¹⁹⁴ Burkevičius V. Latvijos notariatas // *Teisė*. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 38-42.

¹⁹⁵ G. R. Latvių civilinio proceso naujenybės // *Teisė*. 1935, Nr. 32, spalį-guodis, p. 466-468.

¹⁹⁶ Rutenbergas G. Naujoji Latvijos šeimos teisė // *Teisė*. 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 78-94.

¹⁹⁷ Ozolin O. Civilinės teisės reforma Latvijoje // *Teisė*. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.22-42.

¹⁹⁸ Ten pat, p. 25.

¹⁹⁹ Tomonis St. Sovietų baudžiamosios teisės metmenys. // *Teisė*. 1939, Nr.49, lapkritis-guodis, p.446-452.

kuriuos naudojanti dirbančioji masė buvusių eksploatatorių likučiams išnaikinti“. Trumpai apžvelgiami 1926 m. redakcijos RSFSR baudžiamieji kodeksai. G. Rutenbergas paskyrė ne vieną straipsnį Sovietų Sąjungos šeimos teisei. Straipsnyje *Šeimos teisės klausimai S.S.S.R.*²⁰⁰ siekiama apibūdinti Sovietų Rusijos šeimos teisę: aptariami santuokos ir ištuokos klausimai, Sovietų Rusijos šeimos teisės esminiai principai, alimentų klausimas, santuokos skirtumai skirtingose Sovietų Sąjungos respublikose; pateikiama bibliografija. Publikacijoje *Tarpusavinis sutuoktinių ir jų vaikų išlaikymas pagal SSSR teisę*²⁰¹ supažindinama su SSSR teisės aktais, reglamentuojančiais sutuoktinių tarpusavio bei vaikų išlaikymo klausimus.

Negalime trumpai neapibūdinti ir kelių straipsnių, nagrinėjančių Vokietijos teisę. Z. Kolodino publikacijoje *Vokiečių baudžiamojo statuto projektas*²⁰² trumpai apžvelgiama Vokiečių baudžiamojo statuto rengimo istorija, aptiriamos bausmių rūšys, nusikaltimų prevencija. Atkreipiamas dėmesys į vadinamąjį „sąlyginį nuteisimą“, taip pat į bausmes už nepilnamečių nusikaltimus. Žurnalo 44-ajame numeryje spausdinamas *Istatymas vedybų ir persiskyrimo teisei suvienodinti Austrijoje ir kitose Reicho dalyse*²⁰³, o 50-ajame analizuojamas 1935 m. sausio 30 d. Trečiojo Reicho kaimų ir miestų savivaldybių įstatymas²⁰⁴. J. Robinzonas straipsnyje *Privatinė teisė ir nacionalsocializmas*²⁰⁵ analizuoja pokyčius Vokietijos teisėje (kaimynų teisės, pasižadėjimų teisės, šeimos teisės ir kt.) šioje šalyje įsigalėjus nacionalsocializmui.

Iš pateiktų pavyzdžių (užsienio teisės publikacijų sąrašas pateikiamas šio darbo priede) ir trumpo jų apibūdinimo galime daryti išvadą, kad publikuojant straipsnius, supažindinančius žurnalo *Teisė* skaitytojus su užsienio teise, buvo siekta supažindinti su naujausiomis teisės tendencijomis kitose šalyse, su kitų šalių teisės istorija bei galimai semtis patirties. Šiuolaikinis teisės istorijos mokslas galėtų išsamiau ištirti kitų šalių periodiniuose leidiniuose spausdintus straipsnius, analizuojančius Lietuvos teisę, atskleisti tuometinių autorių Lietuvos teisinės sistemos vertinimą.

2.12. Pastangos norminti teisinę terminiją

Kaip jau minėjome anksčiau, žurnalas *Teisė* buvo skirtas ne tik teorinių darbų publikacijai, bet ir praktiškiems reikalams. Kadangi originalių nacionalinių įstatymų dar nebuvo,

²⁰⁰ Rutenbergas G. Šeimos teisės klausimai S.S.S.R. // *Teisė*. 1935, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.238-253.

²⁰¹ Rutenbergas G. Tarpusavinis sutuoktinių ir jų vaikų išlaikymas pagal SSSR teisę // *Teisė*. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p. 138-145.

²⁰² Kolodnas Z. Vokiečių baudžiamojo statuto projektas // *Teisė*. 1926, Nr.10, liepos-gruodis, p. 44-55.

²⁰³ Įstatymas vedybų ir persiskyrimo teisei suvienodinti Austrijoje ir kitose Reicho dalyse // *Teisė*. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p.499-517.

²⁰⁴ Klimkaitis M. Trečiojo Reicho kaimų ir miestų savivaldybių įstatymas // *Teisė*. 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.64-69.

²⁰⁵ Robinzonas J. Privatinė teisė ir nacionalsocializmas. // *Teisė*. 1935, Nr. 32, spalio-gruodis, p. 448-459.

jie buvo verčiami iš kitų kabų, dažniausiai rusų. Be to, „iš teisyne, reglamentavusių Suvalkijos civilinių santykių išskirtinumą, į lietuvių kalbą buvo išverstas tik Napoleono kodeksas, tačiau prasidėjus 1940 m. okupacijų sumaiščiai rankraščio likimas nežinomas“²⁰⁶. Kaip rašo prof. M. Maksimaitis, „Sunkumai dėl specialios teisės terminijos stokos tapo akivaizdūs 1918 m. pavasarį, kai Lietuvos Valstybės Tarybos Teisingumo komisija užsimojo iš anksto į lietuvių kalbą išversti prieš Pirmąjį pasaulinį karą Lietuvoje veikusių ir numatomus laikinai palikti Rusijos civilinį kodeksą (...), 1903 metų Baudžiamąjį kodeksą, taip pat proceso įstatymus“²⁰⁷.

Taigi jau nuo pirmojo Leidinio numerio atkreiptas dėmesys į teisinę terminiją²⁰⁸, ir buvo mėginama ją sunorminti pateikiant rusiškus terminus ir lietuviškus jų atitikmenis. Kaip 25-ajame žurnalo numeryje advokatas K. Šamajauskas straipsnyje *Lietuviškasis Teismas* rašė: „Kalbos aiškumo reikalavimas yra teismams būtinas, kadangi teismai sprendžia svarbiausius žmogaus gyvenimo dalykus: gyvybės, laisvės, turto klausimus, tai kiekvienas neaiškumas čionai gali turėti skaudžių, neatitaisomų pasekmių“²⁰⁹. Straipsnio autorius teigia, kad „Terminus tegali nustatyti kiekvienos gyvenimo ir mokslo srities žinovų komisija. (...) redakcinės komisijos uždavinys – pašalinti priešingumus, suderinti terminus, nustatyti visuotinę, lietuviškąją terminologiją“²¹⁰. K. Šamajauskas, vadovaudamasis savo argumentais, siūlė *Civilinį kodeksą* vadinti *Turtinių Įstatymų Knyga*, *Lietuvos Statutą – Bendrąją Lietuvos Įstatymų Knygą*, *valstybę – viešpatiją, pilietį – viešpatininku* ir kt. Kalbininkas Pr. Skardžius, komentuodamas K. Šamajausko straipsnį, sutiko, kad reikia norminti lietuviškąją teisinę terminiją, tačiau pastebėjo, kad „kalbant apie p. K. Šamajausko siūlomuosius naujus teisinius terminus, daugeliu iš jų tenka didžiai abejoti, nes jo kalbiškieji samprotavimai silpnai tepagrįsti“²¹¹, tačiau „atoriaus keliamą teisinės terminologijos klausimą netrukus patys teisininkai turėtų priimti organizuotai tvarkyti ir bent kartą galutinai sutvarkytų, nes tai yra didžios vertės dalykas“²¹².

Vėliau teisinės terminijos klausimu rašė J. Mičiulis. Straipsnyje *Teisininkai ir lietuvių kalba* autorius teigė, kad „nevykę pasisakymai, negraži kalba bei tartis dažnai kenkia teismo rimtumui, nes nevietaje prajuokinama publika“²¹³. Toliau straipsnyje apgailestaujama, kad „Teismo kandidatas, nepakankamai suprasdamas „neliečiamų“ formulių prasmę, ar bijodamas priekaištų iš vyresniųjų nedrįsta pavartoti kitokią, lietuviškos dvasios redakciją ir pamažu įpranta neboti kalbinių taisyklių. Kalbos gerbėjams bus lengviau atsispirti tada, kai bus

²⁰⁶ Andriulis V. Lietuvos valstybės teisinės sistemos formavimo (1918.II.16-1949.VI.15) bruožai. Kn.: Lietuvos valstybės teisės aktai (1918.II.16-1949.VI.15). – V., 1996, p.XXVI.

²⁰⁷ Maksimaitis M. Prie lietuviškos teisės kalbos ištakų // *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 5(95), p. 8.

²⁰⁸ Teisės terminai. // *Teisė*.1922, sausis-kovas, Nr. 1, p. 53-56.

²⁰⁹ Šamajauskas K. *Lietuviškasis Teismas* // *Teisė*. 1934, sausis-kovas, Nr. 25, p. 25.

²¹⁰ Ten pat, p.26.

²¹¹ Skardžius P. Teisinės terminologijos reikalu // *Teisė*. 1934, sausis-kovas, Nr. 25, p.36.

²¹² Ten pat, p. 37.

²¹³ Mičiulis J. *Teisininkai ir lietuvių kalba* // *Teisė*. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1937, liepos-rugsėjis, Nr. 39, p. 327.

autoritetingai nustatyti lietuviški juridiniai terminai²¹⁴. Straipsnyje pateikiamos dažniausios teisininkų daromos klaidos ir jų taisymai. G. Rutenbergas, pritardamas J. Mičiulio pastaboms. Redakcijos vardu „prašo gerbiamuosius skaitytojus pateikti reikalingą tam dalykui sutvarkyti medžiagą“²¹⁵.

Teisine kalba susirūpinęs P. Stravinskas vėlesniame žurnalo *Teisė* numeryje teigė, kad „Tikslios teisinės terminologijos pasigendame įstatymuose, teismų praktikoje ir net teisinėje literatūroje“²¹⁶. Straipsnio autorius teigia, kad „turėtų būti vienos vadovaujamos galios (privatinės ar oficialios suburti teisininkai mokslininkai, praktikai ir kalbininkai bendram, metodiniam teisinės terminologijos darbui“²¹⁷. P.Stravinskas siūlo sunormintus teisinius terminus oficialiai skelbti, nes „oficialiai paskelbti teisiniai terminai praktikoje greičiau įsigyventų“²¹⁸.

Č. Butkys straipsnyje *Leidžiamųjų įstatymų redakciniai trūkumai* teigė, kad „jei norima, kad visi piliečiai įstatymus žinotų, tai neužtenka, kad jie juos pasiskaitytų, o reikia, kad juos ir suprastų. Tos noras iškelia tam tikrus reikalavimus, kad įstatymai ir įsakymai būtų rašomi aiškia kalba ir kad jie būtų suderinti vieni su kitais“²¹⁹. Apgailestaujama, kad tie patys įstatymai skirtingose publikacijose skirtingai vadinami, o įstatymų kalba netiksli, terminai neaiškūs. J.Rainys straipsnyje *Veikiančiosios teisės sulietuvinimas* teigia, kad nėra pakankamai teisinės literatūros lietuvių kalba, o tai ypač aktualu jaunajai teisininkų kartai, nebemokančiai rusų kalbos. Autorius teigia, kad „Valstybės pareiga ruošti sąlygas, kad piliečiai būtų susipažinę su veikiančiąja teise; tik tokiu būdu galima siekti teisės įgyvendinimo. Ir kokia gali būti kalba apie šio valstybės uždavinio vykdymą, jei veikiančioji teisė surašyta svetima kalba?“²²⁰. Straipsnyje piktinamasi, kad praktiškai nėra lietuvių kalba teisės teorijos darbų.

1939 metais žurnalo *Teisė* 48 numeryje galų gale paskelbiama, kad „Valstybės Taryboje yra sudaryta Terminologinė Komisija jau vartojamiems teisiniams terminams persvarstyti ir naujais papildyti“²²¹. Ši Komisija, kuriai vadovavo Valstybės Tarybos pirmininkas B. Masiulis ir kurios nariais buvo K. Jablonskis ir A.Salys, pradėjo dirbti 1939m. vasario 13 dieną ir iki birželio mėn. apsvairstė 307 terminus. Žurnalo 48-51 numeriuose buvo paskelbta 211 teisinių terminų. Lietuviški terminai pateikiami su rusiškais, vokiškais, lotyniškais atitikmenimis. Turime pastebėti, kad beveik visi tuo metu aprobuoti teisiniai terminai (*teisnumas, veiksnumas,*

²¹⁴ Ten pat.

²¹⁵ Rutenbergas G. // *Teisė*. 1937, liepos-rugsėjis, Nr. 39, p.328.

²¹⁶ Stravinskas P. Lietuviškosios teisinės terminologijos klausimu // *Teisė*. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1938, sausis-kovas, Nr. 41, p. 94.

²¹⁷ Ten pat, p.97.

²¹⁸ Ten pat, p. 98.

²¹⁹ Butkys Č. *Leidžiamųjų įstatymų redakciniai trūkumai*. // *Teisė*. 1940, sausis-vasaris, Nr. 50, p.1.

²²⁰ Rainys J. *Veikiančiosios teisės sulietuvinimas* // *Teisė*. 1938, liepos-rugsėjis, Nr. 43, p.342.

²²¹ Teisinės terminijos projektas // *Teisė*. 1939, rugsėjis-spalis, Nr. 48, p. 384.

viešoji teisė, teisės subjektas, įždas, senatis ir kt.) kaip norminiai vartojami iki šiol. Neprigijo tokie terminai kaip *atieškas, išvieninė atsakomybė, tikrinis asmuo*, kurie pakeisti kitais, norminei lietuvių kalbai priimtinesniais žodžiais.

Taigi buvo suprasta, kad „Teisės terminijos ir teisės kalbos skurdumas buvo rimta kliūtis ne tik verčiant svetimus įstatymus. Ne mažiau jis trikdė savų įstatymų kūrimą, netrukus – ir jų kodifikavimą“²²², todėl dar pirmajame žurnalo numeryje aktualizuotas lietuviškos teisinės terminijos klausimas vėliau buvo pradėtas spręsti realiai. Svarbu pažymėti ir tai, kad Lietuvos teisininkai buvo susirūpinę teisine kalba, apie tai ne vieną kartą rašė žurnale *Teisė* ir ėmėsi konkrečių priemonių lietuviškosios terminijos kūrimui ir norminimui.

---

²²² Maksimaitis M. Prie lietuviškos teisės kalbos ištakų // *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 5(95), p.8.

3. Žurnalas *Teisė* - teisės populiarinimo leidinys

3.1. Žurnalo *Klausimai ir atsakymai*

Kaip jau ne kartą minėjome, žurnalas *Teisė* buvo skirtas ne tik mokslinėms publikacijoms, tačiau ir teisinei minčiai skleisti bei supažindinti plačiąją visuomenę su rūpimais klausimais. Šiuo požiūriu būtų įdomus skyrelis *Klausimai ir atsakymai*. Nors šį skyrelį randame vos poroje numerių, tačiau manome, kad šiame darbe jį turime šiek tiek aptarti.

Pradedant 33-uoju žurnalo numeriu, buvo pasiryžta, kad „bus aiškinami teisės klausimai, iškelti žurnalo prenumeratorių“²²³. Iš klausimų ir atsakymų matyti, kad atsakymų į rūpimus klausimus žurnale *Teisė* ieškojo ne tik teisininkai profesionalai – advokatai, teisėjai, tardytojai, bet ir Lietuvos inteligentai. Pvz., 33-ajame atsakoma į p. Šil. klausimą: *Kam priklauso laukiniai gyvuliai, sumedžioti svetimoje žemėje? Vadovaujantis galiojančiu Medžioklės įstatymu teigiama, kad „Netenka abejoti, kad Tamstai leidimo nedavus medžioti savo žemėje, svetimų žmonių medžioklė bus prasilenkimas su įstatymais; tačiau mūsų įstatymai nenustato tos neteisėtos medžioklės civilinių padarinių, nenustato, pav., teisės reikalauti kurio nors atlyginimo arba sumedžioti gyvio nuosavybės teisės“*²²⁴. Atsakymas į kitą klausimą: *Ar reikia daryti rengiamąjį tardymą privatinio kaltinimo byloje? Ar galima tos rūšies bylas pristatyti nutraukti dėl įrodymų stokos?* jau visai kitokio pobūdžio. Šis atsakymas skirtas tard. V. Atsakant vadovaujamasi Baudžiamosios Teisenos įstatymu, teigiama, kad „Baudž. teisenos nuostatuose tiesioginių atsakymų į šiuos du klausimus nerandame, ir tas verčia operuoti esamų nuostatų bendra prasme bei reikšme ir daryti iš jų išvadas“²²⁵. Žurnalo 34 –jame numeryje atsakoma į provincijos *teisėjo klausimus* dėl žyminio mokesčio ėmimo. Komentuojamas Žyminio mokesčio įstatymas, populiariai paaiškinama, kuriais atvejais šis mokestis imamas ir kaip išreikalaujamas.

Apibendrinami galime teigti, kad žurnalo *Teisė* skyrelis *Klausimai ir atsakymai* galėjo prisidėti populiarinant tuometinės visuomenės teisinį raštingumą.

---

²²³ Klausimai ir atsakymai.// *Teisė*. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.106.

²²⁴ Ten pat, p. 107.

²²⁵ Ten pat, p. 108.

3.2. Nuotrupos

Kitas žurnalo *Teisė* skyrelis – *Nuotrupos* sutinkamas jau dažnesniame numeryje. Trumpus straipsnelius populiariomis ir tam metui aktualiomis temomis šiam skyreliui rašė V. Burkevičius. 28-ajame žurnalo numeryje straipsnelyje *Gintaro gamybos (kasimo) reikalu Klaipėdos krašte* aptariamas gintaro gavybos, prekybos bei išvežimo klausimai. Teigiama, kad „Nors Lietuvos valdžia ir nėra iki šiol išleidusi jokio gintaro eksploatacijos įstatymo, tačiau netenka abejoti, kad visas esamas žemėje Lietuvos ribose gintaras priklauso vien valstybei ir be jos niekieno patvarkymu negali bet kam perleidžiamas. Todėl atrodo, kad Direktorijos suteikimas „Gintaro“ bendrovei 30 metų gintaro eksploatacijos koncesijos, kaipo neteisėtas, neturi jokios juridinės galios ir Lietuvos Vyriausybei nėra privalomas“²²⁶.

Kitas teisiniu požiūriu įdomus straipsnelis - *Nusižudėlių testamentai*²²⁷ gvildena savižudžių testamentų teisėtumo klausimą. Vadovaujantis tuometiniais Lietuvos įstatymais, savižudžių testamentai neturėjo teisinės galios, tad iškyla paveldėjimo problema. Iškyla klausimas – kuo kalti galimi paveldėtojai, jei testatorius nusižudė?

Kiti *Nuotrupose* spausdinami V. Burkevičiaus straipsniai taip pat skirti aktualioms to meto temoms. Pvz., net dviejuose žurnalo numeriuose spausdinami rašiniai, skirti tai pačiai temai - žmogaus lavono skrodimui: *Žmogaus lavono skrodimas mūsų teisės šviesoje*²²⁸ ir *Žmogaus lavono skrodimas mūsų teismo praktikoje*²²⁹. Šiuose straipsniuose, remdamasis užsienio šalių praktika, kitų šalių autoritetų pasisakymais ta tema, Lietuvoje galiojančiais teisės aktais, reglamentuojančiais teismo medicinos klausimus (Medicinos Statutu), Vyriausiojo Tribunolo sprendimais bei analizuodamas esamą padėtį, kai tam tikrais atvejais palaikai skrodžiami „mokslo interesais“, autorius siūlo esamų įstatymų papildymus ir pakeitimus.

Trumpame straipsnelyje *Radiny*²³⁰ analizuojama radinio tema. Konstatuojama, kad „Mūsų įstatymai apie radinio juridinę prigimtį pasisako labai miglotai ir praktikoje su dideliais trūkumais ir neaiškumais“. Straipsnyje pateikiamos radinio interpretacijos tuo metu galiojančiuose Lietuvos įstatymuose ir teigia, kad „toks interpretacijų gausumas rodo, kad gyvenimas nuolat kėlė aikštėn šio įstatymo trūkumus bei neaiškumus, ir kyla jų reformos klausimas“.

²²⁶ Burkevičius V. Gintaro gamybos (kasimo) reikalu Klaipėdos krašte // *Teisė*. 1934, Nr. 28, spalį-guodis, p.371.

²²⁷ Burkevičius V. Nusižudėlių testamentai // *Teisė*. 1934, Nr. 28, spalį-guodis, p. 373-375.

²²⁸ Burkevičius V. Žmogaus lavono skrodimas mūsų teisės šviesoje // *Teisė*. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 318-321.

²²⁹ Burkevičius V. Žmogaus lavono skrodimas mūsų teismo praktikoje // *Teisė*. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p. 335-336.

²³⁰ Burkevičius V. Radiny // *Teisė*. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p. 336-337.

Mūsų paminėtuose *Nuotrupose* spausdintose bei kitose V. Burkevičiaus publikacijose autorius ne tik atskleidžia Lietuvos teisinės sistemos spragas reglamentuojant vieną ar kitą klausimą, bet pakankamai išsamiai analizuoja galiojančius teisės aktus bei jų taikymo praktiką, apžvelgia kitų šalių patirtį bei autorius.

3.3. Apžvalga

Dar vienas beveik visuose žurnalo *Teisė* numeriuose sutinkamas skyrelis – *Apžvalga*. Jeigu *Nuotrupas* ar *Klausimus ir atsakymus* rengė vienas autorius, tai *Apžvalgai* straipsnius rašė ne vienas teisininkas ar teisės dalykais besidomintysis.

Turime pastebėti, kad *Apžvalgoje* buvo spausdinamos labai įvairaus pobūdžio publikacijos. Pvz., 41– jame numeryje buvo spausdinamos *Žinios apie bylų eigą, Lietuvos Teisininkų d-jos 1938 m. visuotinio susirinkimo protokolas, Administracinių mokslų tarptautinio instituto tautinės sekcijos Lietuvoje įsteigimo sumanymas*²³¹; 44-ajame - *Administracinio Teismo įstatymo projektas*²³²; 36-ajame spausdinamas pakankamai išsamus V. Domeikos straipsnis apie Baltijos institutą²³³ – jo įkūrimą, paskirtį, veiklą bei jo darbe dalyvaujančius teisininkus. *Apžvalgoje* buvo perspausdinami ir užsienio bei Lietuvos teisininkų pranešimai ar paskaitos. Pvz., 38 – jame numeryje publikuojama 1937 m. gegužės 10 d. Lietuvos teisininkų draugijoje Stokholmo universiteto prorektorius prof. Niels Stjernberg skaitytos paskaitos apie JAV Vyriausiojo Teismo pirmininką John Marshallą paskaitos santrauka²³⁴; 36– jame - *Advokato J. Bagdžiūno- Borden Teisininkų draugijoje skaityto pranešimo santrauka*²³⁵.

Apžvalgoje buvo ištiesai perspausdinami ir užsienio šalių teisės aktų vertimai arba pateikiami trumpi užsienio šalių autorių teisės darbų komentarai. Pvz., 44-ajame numeryje spausdinamas *Įstatymas vedybų ir persiskyrimo teisei suvienodinti Austrijoje ir kitose Reicho dalyse*²³⁶, 51- jame apžvelgiamas *Ispanijos spaudos įstatymas*.

---

²³¹ Apžvalga // *Teisė*. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.140-150.

²³² Apžvalga // *Teisė*. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 522-525.

²³³ Domeika V. Baltijos Institutas. // *Teisė*. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p.431-433.

²³⁴ El. St. // *Teisė*. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 260-273.

²³⁵ El. St. // *Teisė*. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p.428-431.

²³⁶ Įstatymas vedybų ir persiskyrimo teisei suvienodinti Austrijoje ir kitose Reicho dalyse // *Teisė*. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p.499-517.

3.4. *Juridinės literatūros naujienos*

Negalime kiek smulkiau neaptarti jau mūsų pirmojoje darbo dalyje minėto ir beveik kiekviename žurnalo *Teisė* numeryje sutinkamo skyrelio - *Juridinės literatūros naujienos*. Manome, kad šio skyrelio reikšmė yra akivaizdi – Lietuvos teisininkai ir visi, besidomintys juridiniais dalykais, buvo supažindinami su Lietuvoje ir užsienyje išleistais reikšmingais teisei darbais. Kadangi mus riboja šio darbo apimtis ir gvildenamos temos, apsiribosime keliais pavyzdžiais iš *Juridinės literatūros naujienų*.

Žurnalo *Teisė* 30-ajame numeryje pristatomas *Kriminalistikos žinynas* bei jame spausdinamos publikacijos, džiaugiamasi, kad „Greta mūsų žurnalo ir „Policijos“ bei „Savivaldybės“ žurnalų (kurie tesvarsto teisės klausimus sąryšy su kitomis jų darbo srity išskylančiomis problemomis) pasirodė pirmas specialus kriminalistikos žurnalas“²³⁷. Prof. A. Palskys teigė, kad „Prieškario Lietuvoje kriminalistika buvo integralus, visuminis mokslas. Jame dar nebuvo atsiskyrusios trys tradicinės, sudėtinės kriminalistikos dalys – kriminalistinė technika, tardymo taktika ir konkrečių rūšių nusikaltimų metodika. Kriminalistika buvo traktuojama apskritai kaip mokslas apie nusikaltimus ir jų išaiškinimo metodus“²³⁸. *Kriminalistikos žinyno* pasirodymas buvo reikšmingas įvykis besidarbuojantiems teisėsaugoje ir teisėtvarkoje.

30-ajame žurnalo numeryje pristatomas prof. V. Mačio veikalas *Apie šeimos santvarką ir moterų teises senovėje*, A.Jakobo *Policijos teisės vadovėlis*, *Vokietijos valstybės baudžiamojo įstatymo knyga*, kiti leidiniai. Kaip jau anksčiau minėjome, *Juridinėse literatūros naujienose* buvo pristatomos arba bent išvardijamos užsienyje išleistos knygos juridine tematika. Mūsų aptariamajame numeryje pateiktas užsienyje išleistų knygų sąrašas su trumpomis anotacijomis.

37-ojo žurnalo numerio *Juridinėse literatūros naujienose* recenzuojami tokie darbai kaip prof. P.Leono *Istorinė žmogiškumo etikos ir teisės evoliucija*, laikraštis *Teisininkas* (leidėjas ir redaktorius J. Žagrakalys), dr. Alfredo Laniewskio knyga *Nusikaltimas ir ašaros* (lenkų k.), pateikiama leidinių ir knygų bibliografija lietuvių ir užsienio kalbomis. Kitame – 39-jame žurnalo numeryje pristatomas J. Lappo darbas *1588 metų Lietuvos Statutas*. Pateikiama trumpa J. Lappo darbo apžvalga bei reikšmė Lietuvos teisės istorijai; 50-ajame - apžvelgiama J.Robinzono knyga *Lietuvos įstatymai. Sistemiška visų galiojančių įstatymų, įsakymų, taisyklių ir instrukcijų apžvalga*, A. Wyschinskio, žymaus rusų teisininko, veikalas *Ueber die Sowjerjustiz*; 51-ajame - recenzuojamas J. Pelletier autobiografinis kūrinys *Pusė metų kalėjimo pas generolą Franco*.

²³⁷ Kriminalistikos žinynas // *Teisė*. 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p. 193.

²³⁸ Palskys A. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos. – V.: Lietuvos policijos akademija, 1995, p. 28.

Autoriai, rašę šiam skyreliui, dažniausiai nepasirašydavo arba pasirašydavo vien inicialais, tad galime tik spėlioti, kas būtent teikė medžiagą *Juridinėse literatūros naujienoms*. Istorijos mokslui šio skyrelio tekstai įdomūs tuo, kad galime susipažinti, kokie teisiniai ar su teise susiję leidiniai buvo spausdinami Lietuvoje ir užsienyje, kas domino Lietuvos teisės elitą.

Kaip jau minėjome, žurnale *Teisė* nuolat buvo ne tik pristatomi naujausi užsienio ir Lietuvos teisinės literatūros darbai, bet ir buvo stengtasi pateikti kuo išsamesnę jų bibliografiją, recenzijas. Šioje darbo dalyje apžvelgsime tik kelias skyriaus *Recenzijos ir bibliografija* (kai kuriuose numeriuose - *Kritika, recenzijos, bibliografija*) publikacijas. Kartais *Recenzijos ir bibliografija* būdavo kaip *Juridinių literatūros naujienų* dalis, kartais būdavo išskiriamas kaip atskiras skyrius. Dėl magistro darbui keliamų apimties reikalavimų nepateiksime išsamaus publikacijų, spausdintų šiame skyriuje aprašo ir sąrašo, kadangi tai, mūsų manymu, galėtų būti atskiro tyrimo tema.

Skyreliui *Recenzijos ir bibliografija* publikacijas rengė A. Jaščenka, J. Robinzonas, L. Natkevičius, A. Tamošaitis, V. Burkevičius, Dz. Toliušis ir kt., tačiau turime pastebėti, kad dažniausiai sutinkame G. Rutenbergo recenzijų bei kritikos straipsnių. Šiame skyrelyje gausu vien inicialais pasirašytų straipsnelių (V.B., J.R., G.R., A.L.M.) arba iš viso nepasirašytų. Manome, kad inicialais G.R. pasirašytų straipsnių autorystė galėtų priklausyti G. Rutenbergui, J.R. – J. Robinzonui, V.B., V.Bur. – V. Burkevičiui, tačiau kadangi žurnalo publikacijų autorystės nustatymas nėra šio darbo tikslas (manome, kad tai pakankamai plati, atskiro tyrimo reikalaujanti, tema), mes plačiau ties šia tema neapsistosisime.

3.5. Nekrologai

Jau rašėme šiame darbe, kad nedaug žinių turime apie tuometinius teisininkus – žurnalo *Teisė* autorius, tačiau šiek tiek informacijos galime rasti skaitydami nekrologus. Žurnalo 16-ajame numeryje spausdinamas nekrologas, skirtas teisininkui Longinui Krečiniui²³⁹. Atsimenant L. Krečiną pažymima, kad velionis buvęs vyriausias Lietuvos teisininkas (mirė būdamas 72 metų), iš jų 50 metų dirbo advokatu. Nekrologe rašoma, kad velionis „kaipo teisininkas visuomenininkas, savo laiku taręs rimtą žodį svarbiu lietuvių visuomenės kovos dėl savo spaudos momentu. Gindamas Pov. Višinskio bylą, iškeltą jam dėl išlipinimo 1901 m. lietuviškomis raidėmis rašytų afišų apie liet spektaklį Mintaujoje, velionis iškėlė pagrindinį teisės klausimą, būtent, lietuviškų raidžių draudimo klausimą veikusių tada įstatymų atžvilgiu“²⁴⁰.

²³⁹ P.B-is. A.a.L.Krečinas // *Teisė*. 1929, liepos-gruodis, Nr. 16, p. 90-91.

²⁴⁰ Ten pat.

24-asis žurnalo *Teisė* numeris skirtas ilgamečio žurnalo redaktoriaus, nuolatinio Teisinių draugijos valdybos nario ir ilgamečio pirmininko Vyriausiojo Tribunolo pirmininko, Vytauto Didžiojo universiteto ordinarinio profesoriaus atminimui. Redakcijos žodyje²⁴¹ prisimenama, kad „velioniui vadovaujant išspausdinta dvidešimts trys „Teisės“ numeriai, 5-6 spaudos lankų dydžio; kai kurie su priedais“. Vertinant velionio nuopelnus prisimenama, kad „teisinio žurnalo redagavimas, kada įstatymai ir teisinė literatūra buvo prieinama tik svetimomis kalbomis, kada amžiai nelaisvės buvo išdildę iš žmonių sąmonės ne tik teisėtumo pajautimą, bet ir palaidoję terminus teisinėms sąvokoms išreikšti, - sunkus, svarbus ir labai atsakingas dabas“. A. Kriščiukaičiui skirtuose nekrologuose aprašoma velionio biografija, mokslinė ir profesinė veikla, atskleidžiamos asmeninės savybės. Prezidentas Antanas Smetona prisiminė A.Kriščiukaičių kaip „*aušrininką, varpininką, didį mūsų tautos darbininką(...)*. Mes pasigendame jo, kaip rašytojo, savo plunksna žadinusio iš miego tautą, kaip prityrusio teisininko, dėjusio teisės pagrindus nepriklausomai Lietuvai, kaip teisės dalykų mokytojo aukštojoje mūsų mokykloje“²⁴². Teisingumo ministras A. Žilinskis pabrėžė, kad „dideli yra jo nuopelnai, kaip ilgamečio mūsų teisės mokslų „Teisės“ žurnalo, nuo 1922 m. iki šiol, redaktoriaus ir bendradarbio, nuolatinio ir nenuilstamo. Atliko laisvomis nuo teisėjo darbo valandomis didelį baudž. proceso įstatymo suredagavimo darbą, pirmą lietuvių kalba surašytą žymesnį įstatymą, ir kitų teisingumo vadybos leidinių sutvarkymą“²⁴³.

Prof. Mykolas Romeris, nekrologe pagerbdamas A. Kriščiukaičių, lygindamas jį su Jonu Basanavičium, rašė: „Kaip įgimtas menininkas, žodžio formos ir minties artistas jisai pasižymėjo ne tik literatūros srityje, kur buvo žinomas Aišbės pseudonimu, bet ir visur ten, kur jisai dirbo savo profesinį visuomeninį darbą“²⁴⁴. M. Romeris pabrėžė, „kad, būdamas nepaprastu teisininku, jisai drauge buvo tvirtu valstybininku, tačiau jojo valstybingumas visuomet ėjo teisinės valstybės keliais, ir jeigu Lietuva, - iki šiol neturėdama tikslaus administracinio teismo, vis dėlto sugebėjo išlaikyti bent teisėtumo principą administracijoje ir viešųjų valstybės funkcijų srityje, tai čia be abejonės žymus yra nuopelnas kaip tik Antano Kriščiukaičio asmens autoriteto, jo teisinės įtakos, jo tvirtai laikytos teisinės valstybės linijos Vyriausiam Tribunole ir Valstybės Taryboje“²⁴⁵.

Prof. Petras Leonas, drauge su A.Kriščiukaičiu mokėsis gimnazijoje bei Maskvos universitete, rašė, kad „velionis buvo tas žmogus, kuriam teismo ir advokatijos savarankumas ir nepriklausomybė buvo neginčijama būtina sąlyga teisingumui vykdyti“²⁴⁶. V. Burkevičius,

²⁴¹ Redakcija. A.a. Antanas Kriščiukaitis // *Teisė*. 1933, liepos-gruodis, Nr. 24, p. 232-237.

²⁴² Respub. prezidento Antano Smetonos kalba // *Teisė*. *Teisė*. 1933, liepos-gruodis, Nr. 24, p.240.

²⁴³ Teisingumo ministerio A.Žilinskio kalba // *Teisė*. *Teisė*. 1933, liepos-gruodis, Nr. 24, p 244.

²⁴⁴ Universiteto rektoriaus prof. Römerio kalba // *Teisė*. *Teisė*. 1933, liepos-gruodis, Nr. 24, p. 248.

²⁴⁵ Ten pat, p. 249-250.

²⁴⁶ Prof. P.Leono žodis // *Teisė*. 1933, liepos-gruodis, Nr. 24, p.255.

prisimindamas drauge su A.Kriščiukaičiu praleistus metus teigė, kad „velionis buvo ne tik faktinuoju ir atsakinguoju (žurnalo *Teisė* – aut. past.) redaktorium, bet ir vienu iš žymesniųjų šio mūsų juridinės literatūros žurnalo įkūrėju, nuolatinio jo gaivintoju, bendradarbiu, korektorium, kalbos tvarkytoju ir net administratorium“²⁴⁷.

Žurnalo *Teisė* 35-jame numeryje pagerbtas advokato Adolfo Butkio atminimas²⁴⁸. Prisimenama, kad velionis gimė 1863 m., teisę studijavo Dorparto universitete. Vėliau baigė teisę Demidovo juridiniame licėjuje, o 1897 metais įstojo į advokatūrą. Prisimenama, kad velionis „dirbo visuomeninį darbą ir buvo visų už savo teisingumą, nuoširdumą plačiai visame Zarasų krašte žinomas“.

Mirus žymiam Lietuvos teisininkui Petruui Leonui, žurnalo 42-jame numeryje spausdinami Vaclovo Biržiškos, V. Burkevičiaus nekrologai bei teisingumo ministro B.Masiulio, profesoriaus M. Romerio, Teisininkų draugijos pirmininko J. Gudausko kalbos, pasakytos laidojant Lietuvos teisės patriarchą. V.Biržiška prisimena, kad velionis, „kaipo teisių fakulteto dekanas, kūrė pirmąją Lietuvos teisių mokyklą“²⁴⁹. Nekrologe V.Biržiška trumpai apžvelgia visą P. Leono, kaip teisininko praktiko ir teisės mokslininko, kelią, asmenines savybes, padėjusias siekti užsibrėžto tikslo skleidžiant teisinę mintį: „Tenka tik stebėtis žmogumi, kuris, turėdamas 58 metus, aplinkybių, tinkamų žmonių stokos verčiamas, sutiko pradėti dėstyti iš katro keletą teorinių kursų, anksčiau niekad nesiruošęs profesoriaus karjerai. Bet jam tai buvo ne karjera, tik visuomeninė pareiga, tokia pat, kaip ir kitos, nebent už kitas daug atsakingesnė“²⁵⁰.

V. Burkevičius, prisimindamas P. Leoną, rašė: „Visur ir visada velionis rado progos aiškiai ir griežtai pasisakyti už lietuviybę ir ginti lietuvių reikalus. Gimtoji kalba tada dažnai buvo reikalinga užtarimo“²⁵¹. Be to, atkreipiamas dėmesys, kad „Mūsų krašto vargdienių ūkininkų reikalai, matyti, buvo ypatingai artimi velioniui, ir jo pasiūlymai jiems padėti ir dabar mums yra gyvi ir įdomūs. Rusijos parlamente Leonas iškėlė visą eilę svarbių lietuviams žemdirbiams klausimų, mūsų žemės valdymo savybių, dėl kurių Lietuvoje negalima taikyti bendrų, visiems kitiems Rusijos gyventojams tinkamų, reformų“²⁵².

Apibendrinami galime teigti, kad mūsų paminėti ir kiti žurnale *Teisė* spausdinti nekrologai yra pakankamai informatyvūs ir gali būti naudojami kaip tarpukario Lietuvos teisininkų biografijų tyrimo šaltinis.

²⁴⁷ Burkevičius V. Atsiminimai apie a. a. Kriščiukaitį // *Teisė*. 1933, liepos-gruodis, Nr. 24, p. 260.

²⁴⁸ A. a. advokatas Adolfas Butkys // *Teisė*. 1936, liepos-rugsėjis, Nr. 35, p. 321-322.

²⁴⁹ Biržiška V. Prof. Petruui Leonui mirus // *Teisė*, 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.242.

²⁵⁰ Ten pat, p.249.

²⁵¹ Burkevičius V. Advokatų tarybos pirmininką atsisveikinant // *Teisė*, 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.253.

²⁵² Ten pat.

PABAIGA

Baigiamajame magistro darbe *Teisės mokslo ir praktikos problemos „Teisės“ žurnale 1922–1940 metais* iškeltas tikslas iš esmės pasiektas: išanalizuotos pagrindinės ir reikšmingiausios žurnalo *Teisė* publikacijos, atskleistos jų sąsajos su užsienio šalių bei tarptautiniais to meto teisės aktais, pagrindžiama tyrinėjamame žurnale publikuotų darbų reikšmė Lietuvos teisės istorijai.

Mokslinės literatūros, skirtos žurnalo *Teisė* tyrinėjimams, nėra. Šiandienos Vilniaus universiteto mokslininkai publikaciją „*Teisei*“ 50 metų²⁵³ skyrė tuo pačiu pavadinimu nuo 1957 m. leidžiamam leidiniui, nors ir užsimena, kad nuo 1922 m. buvo leistas mūsų nagrinėjamas žurnalas bei nuo 1923 m. Lietuvos universiteto Teisių fakulteto *Teisių fakulteto darbai*.

Baigiamajame darbe tyrinėjamas 1922–1940 metais leistas Lietuvos teisininkų draugijos žurnalas „*Teisė*“, kuris buvo pirmasis tarpukario Lietuvos periodinis leidinys, gvildenantis tiek teorines, tiek praktines tarpukario Lietuvos teisės problemas. Nepriklausomos valstybės atkūrimas reiškė pokyčius visoje teisės sistemoje, todėl baigiamajame darbe atskleidžiama, kad trūkstant teisinės literatūros lietuvių kalba, vyraujant teisiniam partikuliarizmui žurnalui teko svarbus vaidmuo viešinant Lietuvos teisinės sistemos problemas, ieškant šių problemų sprendimų būdų bei šviečiant visuomenę. Šiame magistro darbe akcentuojama, kad žurnalo bendradarbiais buvo žymūs to meto mokslininkai bei teisės praktikai; kai kurios žurnalo publikacijos (teisės istorijos, tarptautinės teisės ir kt. darbai) ir šiandien tyrinėtinos teisės istorijos ir kitų teisės mokslo šakų aspektu.

---

²⁵³ Machovenko J., Nekrošius I. „*Teisei*“ 50 metų // Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Teisės dabai. 2007, Nr. 65, p. 7-23.

IŠVADOS

1. 1922-1940 metais Lietuvoje leistas žurnalas *Teisė (Teisės mokslų ir praktikos laikraštis)* buvo sumanytas ir leistas kaip Lietuvos teisininkų draugijos leidinys, publikavęs Lietuvos teisei aktualius straipsnius.
2. Žurnale *Teisė* perspausdinti Teisininkų draugijos posėdžių protokolai suteikia žinių apie Lietuvos teisininkų draugijos veiklą, tikslus bei uždavinius, apie tuometinei teisininkų bendruomenei rūpimus klausimus.
3. Žurnalo *Teisė* 52– juose numeriuose buvo išspausdinta tiek įvairių mokslinių straipsnių (teisės istorijos, teisės teorijos darbai, civilinės teisės, baudžiamosios teisės, administracinės teisės ir kt.), tiek išaiškinimų dėl konkrečių normų taikymo, tiek informacinio pobūdžio publikacijų apie naujausias aktualias teisininkams knygas, kitus leidinius. Kadangi tuometinėje Lietuvoje nebuvo teisinės literatūros lietuvių kalba, žurnalas *Teisė* buvo aktualus tiek teisininkams praktikams, tiek visiems, besidomintiems teisės problemomis.
4. Žurnalo *Teisė* publikacijose komentuojamos atskiros įstatymų normos, daug dėmesio skiriama probleminiams teisės klausimams; spausdinami polemniai straipsniai, užsienio šalių teisininkų darbų vertimai ir kt.
5. Žurnale *Teisė* stengiasi ne tik atskleisti tikrąją teisinių santykių, susijusių, pvz., su santuoka, ištuoka, vaikų išlaikymu ir kt. padėtį, bet ir siūlomos konkrečios teisinės priemonės šiems santykiams sureguliuoti.
6. Žurnalo *Teisė* pagalba siekta skleisti teisinę mintį ir idėjas, populiarinti teisės mokslą bei bendromis pastangomis ieškoti sprendimų. Minėto leidinio publikacijos atspindi sudėtingą tuometinės Lietuvos teisinę situaciją: teisės partikuliarizmą, teisininkų profesionalų trūkumą, lietuviškos teisinės literatūros nebuvimą, kitas problemas.

Raktiniai žodžiai

Žurnalas *Teisė*

Tarpukario Lietuvos teisė

Teisininkai

Publikacijų problematika

Teisės istorija

SANTRAUKOS TURINYS

Santraukoje glaustai pateikiamos magistro baigiamajame darbe *Teisės mokslo ir praktikos problemos „Teisės“ žurnale 1922-1940 m.* tyrinėtos temos bei žurnalo publikacijų problematika, iškeliami žurnalo *Teisė* reikšmė teisės istorijos mokslui.

SANTRAUKA

Lietuvai atgavus nepriklausomybę šalyje galiojo gana sudėtinga teisinė sistema. Didžiojoje Lietuvos dalyje tebegaliojo paveldėti iš Rusijos imperijos įstatymai, kurie buvo nuolat keičiami ir pritaikomi tuometinės Lietuvos sąlygoms. Nemenkai sprendžiant aktualias tarpukario Lietuvos teisės problemas prisidėjo žurnalas *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis*, apie kurį informacijos turime nedaug. Iki šiol publikacijos, skelbtos žurnale *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis* dar nėra pakankamai tyrinėtos ar aprašytos, taip pat nėra įvertinta jų reikšmė teisės istorijos mokslui, nėra išsamiai tyrinėta teisės mokslo ir praktikos problematika.

Žurnalo *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis* spausdinamų publikacijų tematika labai įvairi: ir polemniai straipsniai, ir konkrečių galiojančių teisės aktų analizė, aiškinimas, ir pasiūlymai dėl galiojančių teisės aktų keitimo; taip pat spausdinami teisės teorijos, teisės istorijos darbai, analizuojami užsienio teisės aktai, yra lyginamosios teisės studijų, gvildenamas teisininkų praktikų darbas, teikiami siūlymai dėl praktinio darbo gerinimo. Reikšmingi ir Leidinio priedai – juose spausdinamos kitų šalių konstitucijos (Belgijos, Sovietų Sąjungos, Vokietijos ir kt.), Lietuvos teisės aktų projektai ir kt. Žurnale *Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis* skelbėsi tokie žymūs Lietuvos teisininkai kaip M. Romeris, P. Leonas, Janulaitis, J. Robinzonas, G. Rutenbergas, ilgametis Leidinio redaktorius A. Kriščiukaitis ir kiti. Kai kurie minėtame leidinyje publikacijas skelbė autoriai, pvz., J. Robinzonas, G. Rutenbergas, dar nėra pakankamai

tyrinėti teisės istorikų, todėl šių autorių publikacijoms ateityje teisės istorijos mokslas turėtų skirti ypatingą dėmesį.

SUMMARY

Lithuania got independence and the law system in the country was difficult. In bigger parts of Lithuania legacy Imperia of Russia laws are still valid, the laws were always changing to fit Lithuanian conditions then. When it was big discussions about actual Lithuanian Law problems during war time, it was include publication Law. The paper of law sciences and practice and we don't have much information about it. Till now on articles published in paper Law. The paper of law sciences and practice, they are not enough research or write about, also there are not evaluated its meaning for history of Law science, there are not comprehensive evaluated Law science and practical problem, master of science evaluated in a publication above typed articles problem.

Publication Law. The paper of law sciences and practice published theme very different: different articles and actual being in force Law act search, explanation for valid changing the Law act, also published theory of history of Law works, analization of foreigner Law acts, they are compromised study of Law, analyzing lawyer practical work, also giving advice to improve practical work. Meaningful are and the appendixes of publication – in them are published constitutions of other countries (Belgian, Soviet Union, German and etc.), projects of the Lithuanian law acts and others. In the publication Law. The paper of law sciences and practice declared such eminent Lithuanian lawyers as M.Romeris, P.Leonas, Janulaitis, J.Robinsonas, G.Rutenbergas, longevous editor of publication A.Kriščiukaitis and others. Some of the authors, who declared publications in above-mentioned publication, for example J.Robinsonas, G.Rutenbergas, are not enough research of the law historians, so in the future the jurisprudence of law history must pay special attention to the publications of the following authors.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisė. 1922, Nr. 1 – 1940, Nr. 52.
2. Andriulis V. Lietuvos valstybės teisinės sistemos formavimo (1918.II.16-1949.VI.15) bruožai. Kn.: Lietuvos valstybės teisės aktai (1918.II.16-1949.VI.15). – V., 1996, p. XXIV.
3. Andriulis V., Maksimaitis M. ir kt. Lietuvos teisės istorija.- Vilnius: Justitia, 2002, p. 429.
4. Machovenko J., Nekrošius I. “Teisei” 50 metų // Vilniaus universiteto Teisės fakulteto teisės dabai. 2007, Nr. 65, p. 7-23.
5. Maksimaitis M. Lietuvos teisės šaltiniai 1918-1940 metais. – Vilnius: Justitia, 2001.
6. Maksimaitis M. Prie lietuviškos teisės kalbos ištakų // Jurisprudencija, 2007, Nr. 5(95), p. 7-13.
7. Palskys A. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos. – V.: Lietuvos policijos akademija, 1995.
8. Redakcijos žodis // Teisė. 1922, sausis-kovas, Nr. 1, p.1 -2.
9. Römer'is M. „Teisės“ žurnalo penkiolikos metų sukaktis // Teisė, 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p. 1 - 9.
10. Teisė.- Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. T. 11.- Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1983, p. 232.
11. Teisė .- Lietuvių enciklopedija. T.30. – Boston: Lietuvių Enciklopedijos Leidykla, p. 494.
12. Toliušis Z. Lietuvos Teisininkų draugijos dešimtmetis // Teisė. 1930, liepos-gruodis, Nr. 18 , p. 115 – 120.

ŽURNALO „TEISĖ“ PUBLIKACIJŲ PAGAL TEISĖS ŠAKAS PRIEDAS

1. TEISĖS ISTORIJA

A.P. 1351 metų D.L.Kunigaikščio Kęstučio ir Vengrų karaliaus Liudviko sutartis // Teisė.. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.251-256.

Adomaitis M.J. Mykolas Speranskis. // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.261-276.

Al.M. Lietuvos įstatymų kodifikacija XIX a. pirmoje pusėje // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.256-261.

Čepas V.K. Pagrindinės paveldėjimo teisės idėjos. // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.278-286.

Deveikytė-Navakienė J. Svetimšaliai ir jų padėtis Lietuvoje pagal III Lietuvos Statutą. // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.226-240.

Fridmanas B. Prigimtinės teisės idėja. // Teisė. 1924, Nr. 6, gegužės-gruodis, p. 1-21.

Gecas D. Romėnų teisės oreintalizacija. // Teisė. 1928, Nr. 13, sausis – birželis, p. 1-15

Gecas D. Visuomeniniai santykiai Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštijoje XV ir XVI šimtmečiuose. // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 369-383.

Gecas. D. Senasis Įstatymas (Biblija), kaip teisės paminklas. // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p. 1-23.

Janulaitis A. Kaip buvo panaikintas Lietuvos Statutas. // Teisė.1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.195-200.

Janulaitis A. Mykolas Römeris. (60 m. amžiaus sukaktis). // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.276-278.

Janulaitis A. Teisės istorijos reikšmė. // Teisė.1924, gegužės-gruodis, Nr. 6, p.33-45.

Lappo J. Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės XVI-jo amžiaus įstatymų kodifikacija // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.200-213.

Lappo Jonas (iun.). 1588 metų Lietuvos Statutas ir jo laiko sutartiniai nuostatai // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.240-251.

Plateris Al. Lietuvos Statuto panaikinimo 100 metų sukaktis. // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.218-226.

Stankevičius V. *Lietuvos statutas ir Hammurabio Kodeksas.* // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.214-218.

Tamošaitis A. *Romos imperatoriaus Augusto kadukiniai įstatymai.* // Teisė. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 254-269

Tamošaitis A. *Humaniškumo principų įsigalėjimas romėnų šeimos teisėje.* // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p. 357-369; 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.24-42.

Tamošaitis A. *Naujasis atradimas romėnų teisėje.* //Teisė. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.1-19

Tamošaitis A. *Svetimų teisių įtaka romėnų teisei.* // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.55-63.

Tomonis St. „Laisvosios teisės“ sąjūdis. // Teisė. 1940, Nr. 52, gegužis-birželis, p.287-296.

Šalkauskis K. *Bylos dėl spaudos lietuvių raidėmis.* // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 305-312; Nr. 32, spalio-gruodis, p. 403-410; 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.101-102.

Firdšteinis V. *1789 m. žmogaus ir piliečio teisių deklaracija.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.231- 239.

Veržbavičius L. *Senoji Lietuvos šeimos teisė.* // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p. 64-83; 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p.26-43; Nr. 20, liepos-gruodis, p. 77-92.

Stjernberg Nils. *Apie tarptautinės taikos laikotarpį antro tūkstančio metų prieš Kr. g. vidury.* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 179-187.

Presas A. *Didžioji Anglų tautos Chartija.* // Teisė. 1924, Nr. 5, sausis-balandis, p. 14-21.

2. KONSTITUCINĖ TEISĖ

Cimkauskas Mykolas. *Kuriais įstatymais gyvena Lietuvos Valstybė?* // Teisė. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p.23-27.

Hesse A. *Apie teisinę valdymo kontrolę.* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 171-179.

Ysakas Pr. *Rinkimų teisė Lietuvoje. Pirmoji dalis.* // Teisė. 1924, Nr. 6, gegužės-

gruodis, p.52-65; 1925, Nr. 7, sausis- birėlis, p.17-38; Nr.8, liepos-gruodis, p. 1-22.

Klesment J. *Valstybės valdžios organizacija Estijos Respublikoj.* // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birėelis, p. 147-155.

Klesment S. *Paskutiniai įvykiai Estijoje valstybiškai teisiniu atžvilgiu.* // Teisė. 1934, Nr. 28, spalio-gruodis, p. 366-368.

Krivickas D. *Austrijos Federacijos konstitucinė reforma.* // Teisė. 1930, Nr. 17, sausis - birėelis, p. 34-39.

Krokauskis. *Anglijos konstitucijos santvarka (Didžiojo teisėjo Kriėčiukaiėio atsiminimui).* // Teisė. 1934, Nr. 27, liepos-rugsėjis, p. 228-237.

Leonas P. *Konstitucijos 23-is § ir jo santykis su įvairiomis mūsų įstatymavystės novelomis.* // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.10-23.

Leonas P. *Profesoriaus L. Duguit asmens subjektyvinė teisė ir valstybės valdymo teisė ir jo pažiūrų kritika.*// Teisė. 1924, Nr. 5, sausis-balandis, p. 1-13.

Mestre Achille. *Prancūzijos Valstybės Taryba. (Skaityta Lietuvos Teisininkų Draugijoje 1937.IX.6).* // Teisė. 1938, Nr. 42, balandis-birėelis, p.191-202.

Raulinaitis V. *Parlamentinė užsienio politikos kontrolė.* // Teisė. 1925, Nr.8, liepos-gruodis, p. 23-44.

Robinzonas J. *Statutinis Teismas ir Klaipėdos kraėto Statutas.* // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 343-348.

Robinzonas J. *Naujos konstitucijų revizijos Europoje 1933-1935 m.* // Teisė. 1936, Nr. 34, balandis-birėelis, p. 125-127.

Robinzonas Jokūbas. *Lietuvos pilietybės teisės.* // Teisė. 1928, Nr. 14, liepos-gruodis, p.1-24.

Römer'is Mykolas. *Lietuvos Suvereninė Valdžia Konstitucijos projektu.* // Teisė. 1922, sausis-kovas, Nr. 1, p. 3-12.

Römeris M. *1936 metų Seimo rinkimo įstatymas.* // Teisė. 1935, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.213-238.

Römeris M. *Įvykęs faktas ir teisinė tikrėnybė.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.249-258.

Römeris M. *Nuolatinė konciliacijos komisija.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.1-9.

Römeris Mykolas. *Įstatymų konstitucingumas.*// Teisė. 1925, Nr. 7, sausis-birelis, p. 1-16.

Römeris Mykolas. *Kelios pastabos pilietybės konstatavimo reikalu Vilniaus srity.* // Teisė. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p.91-101.

Römeris Mykolas. *Seimo rinkimų įstatymo problema.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p. 221-231.

Römeris Mykolas. *Vietos savivaldybės.* // Teisė. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p. 1-15.

Römeris Mykolas. *Visuomeninė teisės kilmė (Natūralistinės teisės sąvokos renesansas).* // Teisė. 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 1-16.

Römeris Mykolas.*Valstybės Taryba.* // Teisė. 1928, Nr. 14, liepos- gruodis, p.23-36.

Salvatori I.*Fašistų legisliacija.* // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 79-82.

Sugintas Antanas. *Įstatymų konstitucingumas.* // Teisė. 1924, Nr. 6, gegužės-gruodis, p.22-32

Tamošaitis A. *Austrijos konstitucijos teismas. (Verfassungsgerichtshof.)* // Teisė. 1926, Nr.9, sausis- birželis, p. 23-32.

3. CIVILINĖ TEISĖ

3.1. PRIEVOLIŲ TEISĖ

Büchleris O. Vietos reikšmė prievolėse. // Teisė. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p. 16-21.

Burkevičius V. Nuotrupos. // Teisė. 1934, Nr. 28, spalį-guodis, p. 369-379.

El.St. Atlyginimas už moralinę žalą. // Teisė. 1938, Nr. 44, spalį-guodis, p. 434-441.

Finkelšteinas M. Užufuktas (*ususfructus*). // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 1-12.

Fridšteinas V. Posesorinis ieškinys istorijoje, teorijoje ir praktikoje. // Teisė. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.29-38.

Garfunkelis L. Kas yra Užnemunės čiabuvis? // Teisė. 1932, Nr. 21, sausis-birželis, p. 46-54.

Gringauzas S. Pagal kurią teisę nustatoma geležinkelių atsakomybė už nelaimingus atsitikimus Klaipėdos Krašte. // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.79-92.

Ivanenka L. Įsisenėjimo novelė. // Teisė. 1933, Nr. 23, sausis-birželis-guodis, p. 203-209.

Jakučionis Juoz. Žemės ūkio žemės įgijimui tvarkyti įstatymas. // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.239-243.

Januška J. Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ.teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus. // Teisė. 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.33-41.

Kameneckis L. Radio teisė. // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-guodis, p. 84-89.

Leonas P. Sutartinių prievolių laisvės sąvoka. // Teisė. 1922, sausis-kovas, Nr. 1. P. 13-18.

Mačiuika A. Dėl „oro erdvės teisės“. // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-guodis, p.458-461.

Mačys Vl. Del 1920 metų birželio 28 dienos įstatymo.

Masaitis J. Tvenkiniai ir užtvankos. // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p. 408-411.

- Mičiulis J.** *Skolininko turto išvaržymas.* // Teisė. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.12-22.
- Naividelis N.G.** *Substitucija.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p. 202-205
- Navasaitis K.** *Prievolė atlyginti laukinių gyvių padarytus nuostolius.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.340-347.
- Petraškevičius Č.** *Įstatymo sumanymas dėl senų skolų atsiteisimo.* // Teisė.. 1924, Nr. 5, sausis-balandis, p. 39- 41.
- R.G.** *Nekilnojamojo turto nusavinimas Lietuvoje ir svetur.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalį-guodis, p. 468-471.
- Robnzonas J.** *Butų nuomos teisė pas mus ir užsieny.* // Teisė. 1924, Nr. 5, sausis-balandis, p. 22- 31.
- Šalkauskis K.** *Savigalba.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.329-335.
- Šalkauskis K.** *Skolų mokėjimo palengvinimai.* // Teisė. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.77-82.
- Šalkauskis K.** *Šis-tas iš žemės nuomos politikos.* // Teisė. 1922, Nr. 2, balandis-birželis, p.13-18.
- Trifskinas N.** *Turto savininkas ir jo padaryti kreditoriams kenksmingi aktai pagal naujai išleistus įstatymus.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.351-355.
- Trifskinas N.** *Valdymo ir nuomos teisių perleidimas.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalį-guodis, p. 465-468.
- Urbaitis I.** *Smulkaus kredito draugijų paskolų ieškojimas.* // Teisė. 1934, Nr. 28, spalį-guodis, p. 383-384.

3.2.ŠEIMOS TEISĖ

- Atkočaitis Petras.** *Rūpintojo ir rūpinamojo teisiniai santykiai (X t. 1 d.).* // Teisė. 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p.169-176.
- Burkevičius V.** *Mažamečių asmens ir turto globa Lietuvoje.* // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 357-361.
- Butkys Č.** *Globa.* // Teisė. 1927, Nr. 12, liepos- guodis, p.90-97.
- Butkys Č.** *Užmištas įstatymo straipsnis.* // Teisė. 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p.148-151.

- Čepas Vytautas – Kostas.** *Globos organai.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p. 143-154.
- Fridšteinas V.** *Dėl pavainikių.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-guodis, p. 379-387.
- Gecas D.** *Sutuoktinių turto santykiai.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.44-58.
- Januška J.** *Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ.teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus.* // Teisė. 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.33-41.
- Laucius K.** *Tėvų baudžiamoji atsakomybė dėl savo vaikų.* // Teisė. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p.157-163.
- Mačys Vl.** *Globų steigimo klausimu.* // Teisė. 1922, Nr. 4, spalio - 1923, p. 44-45.
- Metrikacijos įstatymas (projektas).** [Apžvalga].// Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.209-219.
- Mičiulis J.** *Įvaikinimas ir įteisinimas Suvalkijoje.* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 211-215.
- Mikalauskas A.** *Klaipėdos Krašto Civilinis Kodeksas Vokietijos B.G.B. reformos šviesoj.* // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 362-365.
- Purėnienė L.** *Šeimos pametimas ir jo sankcijos.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.59-73.
- Purėnienė L.** *Šeimos rūpinimo apsauga.* // Teisė. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p. 119-131.
- Robinzonas J.** *Pavardžių teisė.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.9-17.
- Robinzonas J.** *Sunkenybės kodifikuoti Lenkijoje santuokos asmens teisės.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalio-guodis, p. 411-416.
- Robinzonas J.** *Didžiosios Lietuvos piliečių užsieny sudarytų civilinių vedybų galia.* // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-guodis, p. 45-76.
- Rutenbergas G.** *Civilinių vedybų klausimu.* // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p.66-73.
- Rutenbergas G.** *Dabartinė šeimos teisės padėtis Lietuvoje ir numatoma civilinė metrikacija.* // Teisė.. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 216-228.
- Rutenbergas G.** *Kai kurios Lietuvos ir Latvijos šeimos teisės problemos.(Antra dalis.)* // Teisė. 1928, Nr. 14, liepos- guodis, p.25-53.

Rutenbergas G. *Kai kurios Lietuvos ir Latvijos šeimos teisės problemos.* // Teisė. 1928, Nr. 13, sausis – birželis, p. 23-34.

Rutenbergas G. *Klaipėdos krašto vedybų teisės klausimai.* // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.93-106.

Rutenbergas G. *Klausimas dėl užsieniečių teismų teisingumo ir tų teismų sprendimų vedybų perskyrimo bylose pripažinimo Lietuvoje.* // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 166-172.

Rutenbergas G. *Pastabos dėl Vyriausiojo Tribunolo 1933 m. gegužės mėn. 18 d. išaiškinimo Lietuvos piliečių Latvijoje sudarytų civilinių vedybų galios ir jų perskyrimo reikalu.* // Teisė. 1933, Nr. 24, liepos-gruodis, p. 282-288.

Rutenbergas G. *Vyriausiojo Tribunolo 1933-V-18 d. išaiškinimas Latvijoje sudarytų civilinių vedybų galios reikalu.* // Teisė. 1933, Nr. 24, liepos-gruodis, p. 289-302.

Rutenbergienė M. *Moters teisinė padėtis šeimoje Latvijoje ir Lietuvoje.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-gruodis, p. 438-447.

Santuokos įstatymas (projektas). // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.290-304.

Šalkauskis K. *Nečiai ir nebyliai.* // Teisė, 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p.417-419.

Šalkauskis K. *Vardo teisė.* // Teisė. 1930, Nr. 17, sausis - birželis, p. 46-51.

Širvinskas Vaclovas. *Nevedybinių vaikų išlaikymo teisė Užnemunėje.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.313-320.

Tamošaitis A. *Sutuoktinių turtiniai santykiai įstatymais.* // Teisė. 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.202-212.

Volovickis L. *Žmonos atsineštinis turtas (dalis, pridanoje) pagal Suvalkų krašte veikiančius įstatymus.* // Teisė. 1934, Nr. 27, liepos-rugsėjis, p. 271-282.

3.3.PAVELDĖJIMO TEISĖ

Atkočaitis Petras. *Gimininis ir įsigytinis turtas.* // Teisė. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 288-301.

Atkočaitis Petras. *Iškilusiojo palikimo apsauga.* // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 173-181.

- Atkočaitis Petras.** *Testamentai ir įsakytinė dalis.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-guodis, p. 452-456.
- Bojevas Vsevoldas.** *Činčo ar amžinos nuomos žemė.* // Teisė. 1934, Nr. 25, sausis-kovas, p. 1-24.
- Burkevičius V.** *Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese.* // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 60-65.
- Burkevičius V.** *Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai.* // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-guodis, p.90-94.
- Fridšteinas V.** *Paveldėjimo normų kolizijos klausimas.* // Teisė. 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 17-36.
- Fridšteinas V.** *Posesorinis ieškinys istorijoje, teorijoje ir praktikoje.* // Teisė. 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 137-149.
- Januška J.** *Turto dalybos ir įpėdinystės teisių pripažinimas.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-guodis, p. 476-478.
- Kairys J.** *Mirusių bevaikių asmenų piniginių indėlių likimo klausimas (Civ. įst. X t. d. 1144 ir 1145 str.str.).* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalio-guodis, p. 464-465.
- Lazauskas M.** *Civ. įst. X t. 1 d. 1151 ir 1153 str.str.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.138-139.
- Leonas P.** *Dėl „gimininio (giminės) turto“ .* // Teisė. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p. 39-41.
- Markauskas Mečislovas.** *Kai kurių Civ. Kodekso (X t.) normų netikslingumas proceso atžvilgiu.* // Teisė. 1926, Nr.10, liepos-guodis, p. 62-64.
- Robinzonas J.** *Svetimšalių teisės nekilnojamam turtui Lietuvoje.* // Teisė. 1934, Nr. 28, spalio-guodis, p. 291-308.
- Römeris Mykolas.** *Dėl vieno įstatymo aiškinimo. (Atsakymas p. Prof. P. Leonui.).* // Teisė. 1926, Nr.9, sausis- birželis, p. 60-68.
- Rutenbergas G.** *Dovanojimas, kaip dorovės ir padorumo prievolė.* // Teisė. 1925, Nr.8, liepos-guodis, p. 45-55.
- Tamošaitis A.** *Fiducija moderniojoje teisėje.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-guodis, p.400-406.
- Tamošaitis A.** *Naminės sutartys, kuriomis įpėdiniai karo metu pasidalino tekusį jiems nekil. turtą.* // Teisė. 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 71-73.
- Vasiliūnas Pr.** *Paderminiai turtai ir jų užrašymas testamentais pagal Civ. įst. X t. 1 d.* // Teisė. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.96-98.

Žagrakalys J. Išpasoginimas. // Teisė. 1935, Nr. 32, spalio-gruodis, p. 461-464.

Žagrakalys J. Paderminio turto suvaržymai. // Teisė. Teisės 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 67-70.

4. KOMERCINĖ TEISĖ

Baumgartenas A. Pagrindiniai skirtumai prekybos bendrovių konstrukcijose. // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-gruodis, p. 387-400.

Beinorius J. Pripažinimo mokesčiai. // Teisė.. 1934, Nr. 28, spalio-gruodis, p. 385-386.

Braudė Š. Vekseliniai blankai. // Teisė.. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 301 – 305.

Braudė Š. Vekseliniai laiduotojai. // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.171-177.

Braudė Š. Vekselių įsisenėjimas. // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.131-136.

Burkevičius V. Kilnojamojo turto vertės nustatymas žyminiam mokesčiui. // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-gruodis, p.474-478

Butkys Č. Imamų už teismo antstolio veiksmus mokesčio įstatymas. // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p. 400-407.

Č.J. ir J.L. Pinigų vertės kritimo reikšmė teisės srityje. // Teisė. 1934, Nr. 25, sausis- kovas, p. 75-83.

Fridmanas Bernardas. Vyriausiojo Tribunolo praktika. // Teisė. 1929, Nr. 16, liepos-gruodis, p. 85-89.

Fridšteinas V. Akcinių bendrovių ir bankų įstatymų reforma Vokietijoje. // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 313-329.

Gailiušis A. Taikos sutarčių, teismo protokoluose surašytų, žym. mokesčiu apmokėjimas. // Teisė. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.92-96.

Gecas D. Kreditoriams žalingi aktai. // Teisė. 1927, Nr. 12, liepos- gruodis, p.76-89.

Goniondskis A. Čekio sutartis ir jos neišpildymo pasekmės. // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 13-25.

- Januška J.** *Fiktyvūs vekseliai.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-guodis, p. 462-465.
- Lemberis P.** *Dėl vekselinio kredito.* // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p.187-189.
- Račkauskas Konstantinas.** *Dėl vekselių ir čekių įstatymų projektų.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalio-guodis, p. 421-431.
- Sąmajauskas K.** *Nauji išdo pajamų šaltiniai.* // Teisė. . 1934, Nr. 25, sausis-kovas, p. 91-94.
- Stravinskas P.** *Užsienių akcinių bendrovių teisinė padėtis Lietuvoje.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-guodis, p.383-394.
- Sudargas K.** *Dėl reikalavimų pagal įsakytinį vekselį.* // Teisė. Teisės 1939, Nr.49, lapkritis-guodis, p.472-473.
- Sudargas K.** *Perrašininkai ir laiduotojai naujuoju vekselių įstatymu.* // Teisė. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p.170-172.
- Šalkauskis K.** *Iždas ir tikybinės organizacijos.* // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p. 395-400.
- Šalkauskis K.** *Savigalba.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.329-335.
- Tamšė D.** *Dėl šaltinių naujoms pajamoms.* // Teisė.. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p.190-191.
- Trifskinas N.** *Turto savininkas ir jo padaryti kreditoriams kenksmingi aktai pagal naujai išleistus įstatymus.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.351-355.
- Undraitis J.** *Darbo pajamų mokesčių dualizmas.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.118-122.
- Urbaitis I.** *Smulkaus kredito draugijų paskolų ieškojimas.* // Teisė. 1934, Nr. 28, spalio-guodis, p. 383-384.
- Žukauskas J.** *Dėl taksos už antstolio veiksmus.* // Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.325-330.

5. HIPOTEKA

- Burkevičius V.** *Ipotekinių ir nehipotekinių aktų darymas ir paliudijimas.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.205-208.
- Butkys Č.** *Civilinės teisenos įstatymo pakeitimai ir papildymai, padaryti ryšium su Ipotekos įstatymu.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.287-298.

Gužauskas Pr. *Ipotekos įstatymo 207 ir 212 str. str.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p. 372-374.

Kairys I. *Pradinis turto ipotekavimas Lietuvoje.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.263-272.

Klovas Balys. *Reikia pakeisti ipotekos įstaigos etatus.* // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-gruodis, p.468-472.

Mačys Vl. *Ipoteka, jos pagrindai ir santvarka.* // Teisė. 1927, Nr. 11, sausis – birželis, p.1-34.

Milčinskas A. *Kelios pastabos dėl Ipotekos įstatymo vykdymo.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.347-350.

Navasaitis K. *Įgaliojimai pagal Ipotekos įst. 165 str.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.277-280.

Navasaitis K. *Ipotekos įstatymo įvedamųjų ir pereinamųjų nuostatų 8 paragr.ir jo pakeitimas.* // Teisė.. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p. 151-157.

Pračkaila St. *Ipotekos įgyvendinimas.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.320-326.

Pračkaila St. *Šalintini ipotekos formalumai.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p. 154-161.

Tabačinskas I. *Lakštinė ipoteka ir jos įpatybės.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.127-131.

Veržbavičius L. *Už kokią sumą gali iptekinis kreditorius prašyti palikti jam ipotekine skola ap sunkintą turtą, antroms varžytinėms.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-gruodis, p. 417-421.

6. NOTARIATO TEISĖ

Bieliauskas Adolfas. *Papildomojo Lietuvos Notariato Sutv.įst. 11 str. ir jo paaiškinimas Vyr.Trib.1932.II.25 d. vis. susirinkimo nutarimu.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.343-348.

Burkevičius V. *Notarų egzaminai ir notarų užstatai.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.382-384.

Burkevičius V. *Notariato Įst. (Įst.Rink. XVI t. 1 d.) 64 str. prasmė* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 257-259.

Burkevičius V. *„Skirtinė“ žemės ir sodžiaus sueigų nutarimai vyr.notariate.* // Teisė. 1934, Nr. 25, sausis- kovas, p.38-60.

- Burkevičius V.** *Iš notariato reformų ruošimo istorijos.* // Teisė. 1929, Nr. 16, liepos-gruodis, p. 61-69.
- Burkevičius V.** *Keletas pastabų dėl mūsų notariato įstatymo.* // Teisė. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 29-37.
- Burkevičius V.** *Lagatarų interesai vyresniojo notaro įstaigoje.* // Teisė. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 43-45.
- Burkevičius V.** *Lietuvos notariato veikimo dvidešimties metų sukaktis.* // Teisė. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.99-105.
- Burkevičius V.** *Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese.* // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 60-65.
- Burkevičius V.** *Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai.* // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.90-94.
- Burkevičius V.** *Vyresnio notaro darbo praktika.* // Teisė. 1928, Nr. 14, liepos-gruodis, p.61-78.

7. CIVILINIS PROCESAS

- Adomaitis M. J.** *Liudytojų priesaika arba iškilmingas pasižadėjimas teismo posėdžiuose.* // Teisė. 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.219-222.
- Augulis V.** *Liudytojų parodymų teismo posėdyje protokolavimas.* // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.136-138
- Beinorius J.** *Bankinių indėlių areštas.* // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 366-367.
- Beinorius Juozas.** *Ieškovo šaukimas publikacija.* // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.136.
- Bukovski's VI.** *Civilinio Proceso Įst. Pakeitimai, kuriuos yra padariusi Latvija.* // Teisė. 1932, Nr. 21, sausis- birželis, p. 8-33.
- Burkevičius V.** *Naminiai raštai (aktai) ir jų reikšmė procese.* // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 60-65.
- Burkevičius V.** *Priesaika mūsų teisme.* // Teisė, 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.82-90; 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 185-192.
- Burkevičius V.** *Tvirtiniai, notariniai, pareikštiniai ir naminiai raštai.* // Teisė.. 1930, Nr. 18, liepos-gruodis, p.90-94.

- Butkys Č.** *Civ. Teis. Įst. 82 ir 81¹ str. pakeitimas (Vyr. Žin. 452) ir kasacinė praktika.* // Teisė, 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 232-241.
- Butkys Č.** *Civilinės teisenos įstatymo pakeitimai ir papildymai, padaryti ryšium su Ipotekos įstatymu.* // Teisė, 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.287-298.
- Butkys Č.** *Civilinės teisenos terminai.* // Teisė, 1939, Nr.49, lapkritis-gruodis, p.431-446.
- Butkys Č.** *Kaip reikėtų pakeisti Civil. Proceso įstatymą, Teismų Santvarkos įstatymą paskelbus.* // Teisė. 1933, Nr. 24, liepos-gruodis, p. 303-311.
- Butkys Č.** *Varžytinės.* // Teisė, 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 156-165.
- Butkys Č.** *Vykdomoji bylosena, atsiskaitant iš nuostolių, pajamų ir išlaidų (Civ.Teis.Įst. 896-922 str.str.)*// Teisė, 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 279-287.
- Civilinės Teisenos įstatymas pakeičiamas taip:** (projektas)// Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.305-307.
- Fridmanas Bernardas.** *Kas taisytina mūsų civiliniam procese.* // Teisė. 1925, Nr.8, liepos-gruodis, p. 56-59.
- Fridšteinas V.** *Posesorinis ieškinys istorijoje, teorijoje ir praktikoje.* // Teisė, 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.29-38; 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 137-149.
- Fridšteinas V.** *Valstybės atsakomybė už nuostolius, padarytus valdininkų neteisėtais veiksmais.* // Teisė, 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.267-278.
- Gecas D.** *Apie civilinio proceso suprastinimą.* // Teisė. 1929, Nr. 16, liepos-gruodis, p. 70-84.
- Gringauzas S.** *Lietuvos teismų vietinė kompetencija užsieniečių civilinėms byloms.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.321-329.
- Gužauskas Pr.** *Apžiūrėjimas vietoje.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.288-289.
- Hesse.** *Vokietijos sprendimų pripažinimas Klaipėdos krašte.* // Teisė, 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 127-133.
- Januška J.** *Apžiūrėjimas vietoje.* // Teisė, 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.308-311.
- Januška J.** *Materijalinė teisėjo atsakomybė.* // Teisė, 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.126-131.

- Januška J.** *Reikėtų pakeisti Civilinių įstatymų X t. 1 d. ir Civ.teisenos įstatymo atgyvenusius nuostatus.* // Teisė, 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.33-41.
- Kairys J.** *Dėl Civilinės Teisenos įstatymo 145³ straipsnio.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.381-382.
- Kairys J.** *Liudytojų atlyginimas.* // Teisė, 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.57-59.
- Kairys J.** *Liudytojų klausinėjimo tvarka.* // Teisė, 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.200-202.
- Mičiulis J.** *Skolininko turto išvaržymas.* // Teisė, 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.12-22.
- Mičiulis J.** *Teismų sprendimai.* // Teisė, 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.279-283.
- Naividelis N.G.** *Dvi pastabos neturto teisės klausimu.* // Teisė, 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p.422-424.
- Navasaitis K.** *Reikia atgaivinti Civil.teis.įst. 1162 papildymą.* // Teisė, 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.54-57.
- Robinzonas J.** *Apskundimo terminai civilinėse bylose.* // Teisė, 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.182-187.
- Robinzonas J.** *Civilinio teisėjo vaidmuo įrodymų rinkimo procese.* // Teisė, 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p. 99-113.
- Robinzonas J.** *Dėl Vokietijos teismų sprendimų pripažinimo ir jų vykdymo Klaipėdos Krašte.* // Teisė, 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 133-137.
- Robinzonas J.** *Lietuvos, Latvijos ir Estijos Konvencija dėl vykdymo civilinių bylų sprendimų.* // Teisė, 1936, Nr. 36, spalio-gruodis, p.331-357.
- Rutenbergas G.** *Kurie Klaipėdos krašto Civ. Proceso nuostatai būtų mums naudingi.* // Teisė, 1934, Nr. 27, liepos-rugsėjis, p. 250-257.
- Rutengergas G.** *Kelios pastabos prie Lietuvos, Latvijos ir Estijos Konvencijos dėl savitarpio pripažinimo ir vykdymo civilinių bylų teisminių sprendimų.* // Teisė, 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.66-77.
- Stravinskas P.** *Ieškinio kainos nustatymas.* // Teisė, 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 228-231.
- Stravinskas P.** *Res incorporales, kaip skolos išieškojimo objektai.* // Teisė, 1934, Nr. 27, liepos-rugsėjis, p. 238-249.

- Šalkauskis K.** *Civilinių bylų sprendimai.* // Teisė, 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.277-287.
- Šalkauskis K.** *Teismų precedentai.* // Teisė, 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.17-26.
- Špokas J.** *Teismo antstolio žurnalas.* // Teisė, 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p.175-176.
- Trusfusas G.** *Dėl Vyriausiojo Tribunolo Civ. Teis. Įst. 161¹⁰ str. aiškinimo.* // Teisė, 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 368-371.
- Trusfusas G.** *Žemės ūkio kilnojamojo turto varžytinių sustabdymas.* // Teisė, 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 372-374.
- V. Fridšteinas.** *Locus regit actus (Civ. Teis. įst. 707 str.).* // Teisė, 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.269-278.
- Vasiliūnas Br.** *Skundai priežiūros tvarka.* // Teisė, 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.321-324.
- Volovickis L.** *Baudžiamojo teismo sprendimo reikšmė civilinėj byloje.* // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1933, Nr. 23, sausis-birželis, p. 189-202.
- Žagrakalys J.** *Aprašyto turto saugojimas.* // Teisė, 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 206-210.
- Žagrakalys Juozas.** *Atsakovo pasikeitimas, pardavus turtą iš varžytinių.* // Teisė, 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.335-340.

8. BAUDŽIAMOJI TEISĖ

- Al. M.** *Baudž. Stat. 636, 639, 640 ir kitų str.str. vertimas.* // Teisė. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p.38-39.
- Al.M.** *Tarnybinis smurtas.* // Teisė.. 1926, Nr.10, liepos-gruodis, p. 56-61.
- Baumgartenas Artuhr.** *Listo baudžiamosios teisės mokykla ir jos reikšmė dabarčiai.* // Teisė. 1936, Nr. 36 liepos-rugsėjis, p. 369-379.
- Beleckas Povilas.** *Piniginė bauda.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalio-gruodis, p. 457-462.
- Bieliackinas** (Rubrika *Naujos baudžiamosios teisės srovės*). *Prof. Bieliackino kalba.* // Teisė.. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 138-139.
- Bieliackinas S.** *Baudžiamojo Kodekso suderinimo su kitais veikiančiais įstatymais klausimu.* // Teisė.. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.52-55.

- Burkevičius V.** *Nelegali advokatūra.* // Teisė.. 1937, Nr. 40, spalį-guodis, p.478-483.
- Butkys Č.** *Kriminalinio baudimo pagrindai.* // Teisė. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 46-50.
- Dilyš A.** *Baudž. Statuto 68 str. 3 punkto klausimu.* // Teisė1938, Nr. 44, spalį-guodis, p. 442-447.
- El.St.** *Atlyginimas už moralinę žalą.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalį-guodis, p. 434-441.
- Grajevskis A.** *Ar ne per toli einama? Piktinamasi priemonėmis, nukreiptomis prieš naminės gamybą ir pardavinėjimą.* // Teisė. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.105-106.
- Grajevskis A.** *Del B.Stat. 255 ir 256 str.* // Teisė.. 1932, Nr. 22, liepos-guodis, p. 141-142.
- Gruzdas J.** *Nepilnamečių auklėjimas mūsų auklėjimo įstaigose.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.161-170.
- Januška J.** *Kova su nelegalia advokatūra.* // Teisė. 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 181-184.
- Januška J.** *Suimtųjų išlaikymo išlaidų išieškojimas.* // Teisė. 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.238-240.
- Jurgutis Vytautas.** *Baudžiamojo įstatymo teritorinė galia baudžiamojo kodekso projekte.* // Teisė.. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.73-88.
- Jurgutis Vytautas.** *Mirties bausmė Lietuvos baudžiamojoje teisėje.* // Teisė. 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p. 161-182.
- Kan.** *Dėl didesnių bausmių skyrimo.* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 255-257.
- Laucius K.** *Baudžiamojo Statuto numatyti „valdininkai“.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalį-guodis, p. 471-476.
- Laucius K.** *Kokia tvarka turi būti persekiojamas valstybės tarnautojų įžeidimas.* // Teisė. 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.234-237.
- Mačys Vl.** *Dėl valdininkų traukim atsakomybén.* // Teisė.. 1922, Nr. 2, balandis-birželis, p.45-49.
- Mykolaitis Vyt.** *Nusikaltimai dokumentams.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalį-guodis, p. 482-489.
- Mykolaitis Vyt.** *Raštų klastojimas.* // Teisė. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p.163-170.

Navasaitis K. Chuliganizmas. // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.123-127.

Navasaitis K. Sauvališkas svetimo miško kirtimas ar vagystė (Dėl B.St. 624-629 straipsnių panaikinimo). // Teisė. 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p.152-160.

Pakarklis Povilas. Recidyvas Did. Lietuvos baudž. Įstatymuose. // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.27-44.

Papečkys J. (Rubrika *Naujos baudžiamosios teisės srovės*) *Valstybės Tarybos nario J.Papečkio pasakytų minčių santrauka.* // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 124-137.

Pavyzdinės išdavimo (nusikaltėlių) sutartie projekto sumanymas (vertimas) // Teisė. 1932, Nr. 22, liepos-gruodis, p. 129-140.

Račkauskas V.A. Ar teismai per švelniai baudžia žmogžudžius? // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 492-493.

Römeris Mykolas. Sunkiųjų darbų kalėjimas „ligi gyvos galvos“. // Teisė. 1922, Nr. 3, liepos – rugsėjis, p. 33-37.

Stankevičius V. (Rubrika *Naujos baudžiamosios teisės srovės*). *Prof. V. Stankevičiaus kalba.* // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 140-145.

Stankevičius V. Baudžiamojo Statuto 578 str. naujo teksto prasmė. // Teisė 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.48-52.

Šabūnienė T. Exemptio veritatis šmeižime. // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.280-288.

Šabūnienė T. Garbė ir jos įžeidimas. // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 448-453.

Šalkauskis K. Savigalba. // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.329-335.

Tamošaitis A. Už ir prieš mirties bausmę. // Teisė. 1928, Nr. 13, sausis – birželis, p. 16-22.

Ugriumovas A. Sąlyginis nuteisimas teorijoje ir įstatymuose. // Teisė.. 1922, Nr. 4, spalis - 1923, p. 1-10.

Vabalas – Gudaitis J. Valios laisvė ir žmogaus atsakomybė. // Teisė. 1928, Nr. 14, liepos- gruodis, p.54-60.

Vaitiekavičius A. Abortai ir kova su jais. // Teisė. 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p.161-168.

Vazbys S. (Rubrika *Naujos baudžiamosios teisės srovės*). *Teisėjo St. Vazbio kalba.* // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 145-146.

Vazbys S. Kūno sužalojimai, padaryti tėvams. // Teisė. 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 170-172.

Vazbys St. Dėl „valdininko“ sąvokos mūsų įstatymuose. // Teisė. 1927, Nr. 12, liepos- gruodis, p.98-101.

Vazbys St. Įžaidimo klausimu. // Teisė. 1934, Nr. 28, spalį-guodis, p. 355-360.

Vazbys St. Kūno sužalojimų klasifikacija mūsų Baud. Statute. Kritiškai vertinamos galiojančio Baudžiamojo Statuto normose reglamentuojamas kūno sužalojimas, pasigendama tikslumo klasifikuojant kūno sužalojimus. // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-guodis, p. 154-159.

Vazbys St. Asmens neliečiamybė mūsų įstatymų šviesoj. // Teisė. 1932, Nr. 22, liepos-guodis, p. 107-110.

Vbs. S. Kiek pažengta „Laukams prižiūrėti įstatymu“? // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-guodis, p. 436-438.

Zarinas A. Reikalinga reforma. // Teisė. 1928, Nr. 13, sausis – birželis, p. 35-37.

Žagrakalys J. B. st. 586 ir 587 str.str. // Teisė. 1934, Nr. 27, liepos-rugsėjis, p. 283-285.

Žalkauskis K. (Rubrika Naujos baudžiamosios teisės srovės) Vyr. Trib. Prokuroro Padėjėjo K. Žalkauskio pranešimas. // Teisė. 1934, Nr. 26, balandis-birželis, p. 109-126.

9. BAUDŽIAMOJO PROCESO TEISĖ

Adomaitis M. J. Liudytojų priesaika arba iškilmingas pasižadėjimas teismo posėdžiuose. // Teisė. 1938, Nr. 42, balandis-birželis, p.219-222.

Augulis V. Liudytojų parodymų teismo posėdyje protokolavimas. // Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.136-138

Bieliackinas S. Apie kaltinamojo prisipažinimą ir gynimą teisme. // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-guodis, p.111-114.

Byla J. Teisimas nusik. Dabų prieš Valstybės saugumą// Teisė. 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 61-66.

Brazinskas J. Baudžiamosios teisenos įstatymo pakeitimo klausimu. // Teisė. 1937, Nr. 40, spalį-guodis, p. 406- 428.

Brazinskas J. Kaltinamųjų aktų turinys ir forma. // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.42-48.

Brazinskas J. Penkerių metų praktika Baudž. Proc. Įst. II dal. I skyr. pakeitus.// Teisė. 1934, Nr. 28, spalį-guodis, p. 361-365.

Bulotienė Al. *Rengiamo tardymo 1929 m. lapkričio 12 d. pakeitimo reikšmė.* // Teisė. 1935, Nr. 30, balandis-birželis, p.114-128.

Burkevičius V. *Neteisiai patrauktųjų tieson atlyginimas.* // Teisė. 1933, Nr. 23, sausis-birželis, p. 210-212.

Burkevičius V. *Priesaika mūsų teisme.* // Teisė. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.82-90.

Butkys C. *Teismo įrodymai.* // Teisė. 1928, Nr. 14, liepos- gruodis, p.79-89.

Dilys A. *Apylinkės teismų teisiamaoji tvarka yra reikalinga pakeitimu.* // Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.287-294.

Dilys A. *Praleisto apskundimui laiko atstatymas baudžiamosiose bylose.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.244-248.

Diržys Ant. *Pakeitimas pinigų baudos laisvės atėmimo bausme.* / Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.283-287.

El.St. *Advokatų dalyvavimas rengiamajam tardyme.* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 241-246.

J. Brazinskas. *Tikslingumo sistema keliant baudžiamąsias bylas.* // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p.353-356.

Januška J. *Apžiūrėjimas vietoje.* // Teisė. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.308-311.

Januška J. *Liudytojų teisman šaukimas ir nestojusių liudytojų baudimas.* // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p.420-422.

Kairys J. *Liudytojų atlyginimas.* // Teisė. 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.57-59.

Kairys J. *Liudytojų klausinėjimo tvarka.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.200-202.

Laucius K. *Dėl straipsnio „Rengiamojo tardymo pagreitinimas“.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.375-380.

Laucius K. *Kuria tvarka policija skundžia teismo sprendimus.*// Teisė. 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.99-107.

Laucius K. *Reikia pakeisti Baudžiamosios teisenos įstatymo 48, 51, 51¹, 59¹, 76, 77 str.str.* // Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.263-268.

Leonas P. *Kai kurie Lietuvos teismų santvarkos ir baudžiamosios teisenos įstatymų trūkumai.* // Teisė. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.20-29; Nr. 34, balandis-birželis, p. 153-159.

Mičiulis J. *Teismų sprendimai.* Straipsnyje pateikiama nuomonė, kad teismų sprendimai būtų dėstomi aiškiai, glaustai, pagrįstai ir visiems suprantama kalba. // Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.279-283.

Navasaitis K. *Baudžiamųjų bylų sprendimų vykdymo atidėjimas.* // Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.307-311.

Navasaitis K. *Nereikalingas baudž.bylų stabdymas – vilkinimas apylinkės teismuose.* // Teisė.. 1935, Nr. 32, spalio-gruodis, p. 459-461.

St.Vzb. *Reikia gražinti policiją prie tiesioginių pareigų.* // Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.330-332.

Vazbys St. *Kaltės įrodymo daiktų naikinimo klausimu.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 454-458.

Vazbys St. *Liudytojai.* // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 74-78.

Veteikis Petras. *Kviestiniai baudžiamosiose bylose.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 458-466.

Veteikis Petras. *Rengiamojo tardymo bylų eigos pagreitinimas.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p.177-182.

Žagrakalys J. *Nuteistojo priežiūra bandomuoju laiku.* // Teisė. 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.312-314.

Žagrakalys J. *Susitaikinimai baudžiamosiose bylose.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalio-gruodis, p. 431-435.

10. ADMINISTRACINĖ TEISĖ

Račkauskas Konstantinas. *Lietuvos administracinio teismo pradai.* . // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.55-65.

Fridšteinas V. *Dėl administracinio teismo Lietuvoje.* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 187-205.

Fridšteinas V. *Valstybės atsakomybė už nuostolius, padarytus valdininkų neteisėtais veiksmais.* // Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.267-278.

Administracinio Teismo įstatymo projektas. // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 522-525.

Mačys V. *Dėl valdininkų traukim atsakomybėn.* // Teisė.. 1922, Nr. 2, balandis-birželis, p.45-49.

Laucius K. *Administracinis baudimas mūsų įstatymdavystėje.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalio-guodis, p.422-434; 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.54-67.

Undraitis J. *Administracinės baudos per 1938 metus.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.355-362.

Robinzonas J. *Vilniaus srities gyventojų pilietybė.* // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-guodis, p.422-431.

Klimkaitis M. *Trečiojo Reicho Valdininkų įstatymas.* // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-guodis, p.464-468.

11. TARPTAUTINĖ TEISĖ

Bernet B. *Tarptautinės Teisės Draugija. (39 konferencija Paryžiuje 1936 m. rugsėjo 10-15 d.).* // Teisė. 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.66-79.

Burkevičius V. *Klaipėdos krašto Konvencija.* // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-guodis, p. 93-112.

Dr. G.R. *Ar vokiečiai gali Lietuvos piliečiams taikyti Nuernbergo įstatymus?* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalio-guodis, p. 489-499.

Finkelšteinas O. *Konvencijos su Čekoslovakija.* // Teisė. 1932, Nr. 22, liepos-guodis, p. 67-81.

Finkelšteinas O. *Tarptautinė privatinė teisė Lietuvoje.* // Teisė. 1926, Nr.9, sausis- birželis, p. 7-22.

Kazlauskas Br. *Tarptautinė santvarka, kaip priemonė karui išvengti.* // Teisė. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p.131-138.

Kazlauskas Bronius. *Tarptautinė Baltijos ir šiaurės jūrų padėtis.* // Teisė.. 1939, Nr.49, lapkritis-guodis, p.412-422.

Krivickas D. *Lietuvos-Estijos byla Hagos Tribunole dėl Panevėžio Saldutiškio geležinkelio.* // Teisė.1939, Nr. 45, sausis-kovas, p. 1-12; Nr. 46, balandis-birželis, p.135-143.

Krockow-Krokauskis, M.von. *Tarptautinės teisės plėtojimas rytų Europoje.* // Teisė. 1930, Nr. 17, sausis - birželis, p. 1-18.

Natkevičius L. *Tarptautinis privalomasis arbitražas po didžiojo karo.* // Teisė.. 1927, Nr. 12, liepos- guodis, p.64-75.

Robinzonas I. *Tarptautiniai teisės mokslo institutai ir draugijos.* // Teisė. 1931, Nr. 19, sausis - birželis, p. 83-85; 1936, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p. 323-324; 1937, Nr. 37, sausis-kovas, p.155-159.

Robinzonas J. *Tarptautinio Tribunolo Hagoje 1935 m. gruodžio 4 d. sprendimas dėl Dancigo dekretų, įvedusių analogiją baudžiamojaj teisėje.* // Teisė. 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 149-153.

Robinzonas J. *Vilniaus srities gyventojų pilietybė..* // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-gruodis, p.422-431.

Römeris M. *Įvykęs faktas ir teisinė tikrėnybė*// Teisė. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.249-258.

Rutenbergas G. *Didžiosios Lietuvos ir Klaipėdos Krašto kolizinių normų klausimai.* // Teisė.1938, Nr. 44, spalio-gruodis, p. 412-422; 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.42-54.

Rutenbergas G. *Kai kurios pastabos del Haagos Tribunolo sprendimo mūsų byloje su lenkais.* // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p. 128-136.

Rutenbergas G. *Koks turėtų būti pirmas žingsnis prie Pabaltijo santarvės numatomo bendradarbiavimo teisės srityje.* // Teisė.1934, Nr. 28, spalio-gruodis, p. 379-382.

Rutenbergas G. *Lex patriae ir lex domicilii Haagos konvencijose ir Pabaltijo valstybių kolizinių normų unifikacija* // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p. 113- 127; 1932, Nr. 21, sausis- birželis, p. 1-7; Nr. 22, liepos-gruodis, p. 82-93; 1933, Nr. 23, sausis-birželis, p. 165-175.

Rutenbergas G. *Lietuvos ir S.S.S.R. nepuolimo sutartis.*// Teisė. 1926, Nr.10, liepos-gruodis, p. 29-38.

Rutenbergas G. *Lietuvos neutralumo įstatymas tarptautinės teisės šviesoje.* // Teisė. 1939, Nr. 46, balandis-birželis, p. 196-199.

Rutenbergas G. *Lietuvos privatinės tarptautinės ir tarpsritinės teisės klausimai.* // Teisė. 1937, Nr. 39, liepos-rugsėjis, p.329-335.

Rutenbergas G. *Lietuvos, kaipo nepriklausomos valstybės, susikūrimas ir jos pripažinimas tarptautinės teisės šviesoje.* // Teisė. 1927, Nr. 11, sausis – birželis, p.35-51; Nr. 12, liepos- gruodis, p.28-63.

Rutenbergas G. *Lietuvos, Latvijos ir Estijos neutralumo ir neutralizacijos problema teisės atžvilgiu.* // Teisė. 1934, Nr. 25, sausis- kovas, p.61-74.

Rutenbergas G. *Prancūzijos, Čekoslovakijos ir S.S.S.R. tarpusavio pagalbos paktai ir Locarno sutartis.* // Teisė. 1936, Nr. 34, balandis-birželis, p. 159-169.

- Rutenbergas G.** *Privatinės tarptautinės teisės klausimai Lietuvos ir Latvijos šeimos teisėje.* // Teisė. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 1-28.
- Rutenbergas G.** *Skandinavijos valstybės ir jų tarptautinės teisės klausimai.* // Teisė. 1939, Nr. 48, rugsėjis-spalis, p.362-371.
- Rutenbergas G.** *Sovietų Sąjungos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos tarpusavio pagalbos paktai.* // Teisė. 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.41-49.
- Rutenbergas G.** *Tarptautinė teisė ir mažosios valstybės.* // Teisė. Teisės 1926, Nr.9, sausis- birželis, p. 1-6.
- Rutenbergas G.** *Tautų Sąjungos pakto reformos klausimai S.S.S.R. pasiūlymo šviesoje.* // Teisė.1934, Nr. 28, spalį-guodis, p. 343-354.
- Stjernberg Nils.** *Apie tarptautinės taikos laikotarpį antro tūkstančio metų prieš Kr. g. vidury.* // Teisė. 1937, Nr. 38, balandis-birželis, p. 179-187.
- V.V.** *La Cour Permanente de justice Internationale.* // Teisė. 1926, Nr.10, liepos-guodis, p. 39-43.
- Volsonokas R.** *Lietuvos jūros teisė.* // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-guodis, p.1-36.

12. UŽSIENIO TEISĖ

- Burkevičius V.** *Latvijos notariatas.* // Teisė. 1929, Nr. 15, sausis – birželis, p. 38-42.
- Burokas Romualdas.** *Sterilizacija ir sankcijos.* // Teisė. 1936, Nr. 36, liepos-rugsėjis, p. 412-419.
- Dirmeikis T.Br.** *Akcijų teisės reforma Italijoje.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-guodis, p. 468- 472.
- G.R.** *Latvių civilinio proceso naujenybės.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-guodis, p. 466-468.
- Įstatymas vedybų ir persiskyrimo teisei suvienodinti Austrijoje ir kitose Reicho dalyse.** // Teisė. 1938, Nr. 44, spalį-guodis, p.499-517.
- Jonaitis M.** *Nepilnamečių apsauga Belgijoje.* // Teisė. 1932, Nr. 21, sausis-birželis, p. 55-59.
- Kahkra.** *Baudžiamųjų įstatymų reforma Estijoje.* // Teisė. 1936, Nr. 33, sausis-kovas, p.56-66.

- Kairys J.** *Nepilnamečiai nusikaltėliai Lenkijos baudžiamajame kodekse.* // Teisė. 1938, Nr. 44, spalį-guodis, p. 476-482.
- Kalvaitis B.** *Trumpa naujojo Italijos baudžiamojo kodekso projekto apžvalga.* // Teisė. 1930, Nr. 18, liepos-guodis, p. 37-54.
- Klimkaitis M.** *Trečiojo Reicho kaimų ir miestų savivaldybių įstatymas.* // Teisė. 1940, Nr. 50, sausis-vasaris, p.64-69.
- Klümman Artur Tôleid.** *Estijos administracinis teismas.* // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-guodis, p. 24-44.
- Kolodnas Z.** *Vokiečių baudžiamojo statuto projektas.* // Teisė. 1926, Nr.10, liepos-guodis, p. 44-55.
- Leonas Petras.** *Nuosavybės teisės ir laisvos valios, sutartis darant ir vykdant, apibrėžimai Prancūzijoje.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalį-guodis, p. 363-378.
- Meškauskas J.** *Vaikų ir motinų globos institucija Italijoje.* // Teisė.. 1939, Nr. 47, liepa-rugpiūtis, p.272-277.
- Ozolin O.** *Civilinės teisės reforma Latvijoje.* // Teisė. 1939, Nr. 45, sausis-kovas, p.22-42.
- Robinzonas J.** *Privatinė teisė ir nacionalsocializmas.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-guodis, p. 448-459.
- Robinzonas J.** *Privatinė teisė ir nacionalsocializmas.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-guodis, p. 448-459.
- Robinzonas J.** *Sunkenybės kodifikuoti Lenkijoj santuokos asmens teisės.* // Teisė. 1935, Nr. 32, spalį-guodis, p. 411-416.
- Römeris Mykolas.** *Auklėjamosios drausmės kolonijos Šveicarijoje.* // Teisė. 1922, Nr. 4, spalį - 1923, p. 11-29.
- Rutenbergas G.** *Naujoji Latvijos šeimos teisė.* // Teisė. 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 78-94.
- Rutenbergas G.** *Skandinavų vedybų teisė.* // Teisė. 1938, Nr. 43, liepos-rugsėjis, p.295-307.
- Rutenbergas G.** *Suomijos vedybų teisės klausimai.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalį-guodis, p.429- 439.
- Rutenbergas G.** *Svetimšalių persiskyrimo klausimai Latvijoje ir Estijoje.* // Teisė. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 330-342.
- Rutenbergas G.** *Svetimšalių persiskyrimo klausimai Latvijoje ir Estijoje.* // Teisė. 1935, Nr. 31, liepos-rugsėjis, p. 330-342.

Rutenbergas G. *Šeimos teisės klausimai S.S.S.R.* // Teisė. 1935, Nr. 35, liepos-rugsėjis, p.238-253.

Rutenbergas G. *Tarpusavinis sutuoktinių ir jų vaikų išlaikymas pagal SSSR teisę.* // Teisė. 1940, Nr. 51, kovas-balandis, p. 138-145.

Toliušis Z. *Latvijos teismai.* // Teisė. 1924, Nr. 5, sausis-balandis, p. 32-38.

Tomonis St. *Sovietų baudžiamosios teisės metmenys.* // Teisė. 1939, Nr.49, lapkritis-gruodis, p.446-452.

Udris T. *Latvijos 1933 m. baudžiamąjo statuto naujenybės.* // Teisė. 1935, Nr. 29, sausis – kovas, p. 37-50.

Vaitiekavičius A. *Naujas Latvijos Baudžiamasis Statutas.* // Teisė. 1931, Nr. 20, liepos-gruodis, p.137-153.

Vaitkevičius A. *Naujas Latvijos Civilinis Kodeksas.* // Teisė. 1937, Nr. 40, spalį-gruodis, p.440-452; 1938, Nr. 41, sausis-kovas, p.111-118.

13. TERMINIJA

Butkys Č. *Leidžiamų įstatymų redakciniai trūkumai.* // Teisė. .1922, sausis-kovas, Nr. 1, p. 53-56.

Butkys Č. *Leidžiamųjų įstatymų redakciniai trūkumai.* // Teisė. Teisės 1940, sausis-vasaris, Nr. 50, p. 1.

Mičiulis J. *Teisininkai ir lietuvių kalba.* // Teisė. 1937, liepos-rugsėjis, Nr. 39, p. 326-329.

Rainys J. *Veikiančiosios teisės sulietuvinimas.* // Teisė. laikraštis.1938, liepos-rugsėjis, Nr. 43, p.342.

Rutenbergas G. // Teisė. 1937, liepos-rugsėjis, Nr. 39, p.328.

Sąmajauskas K. *Lietuviškasis Teismas* // Teisė. 1934, sausis-kovas, Nr. 25, p. 25-35.

Skardžius P. *Teisinės terminologijos reikalai.* // Teisė. 1934, sausis-kovas, Nr. 25, p.35-37.

Stravinskas P. *Lietuviškosios teisinės terminologijos klausimu.* // Teisė. 1938, sausis-kovas, Nr. 41, p. 94-99.

Teisinės terminijos projektas. // Teisė. 1939, rugsėjis-spalis, Nr. 48, p. 385-387; Nr. 49, p. 475-480; Nr. 50, p. 73-74.

